

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ

ГОСПІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ
І НАУКОВО-ЛІТЕРАТУРНИЙ
МІСЯЧНИК

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ

Суспільно-політичний
і науково-літературний
місячник

Видає

Українська Видавнича Спілка

A REFEREED

LIBERATION PATH

Ukrainian Political
Social, Scientific & Literary
Magazine

Published monthly by
Ukrainian Publishers Ltd.

ISSN: 0042-9422

No. 6 (507), June, 1990, Vol. XLIII

Відповідальний Редактор — Ілля Дмитрів

Заступник Відповідального Редактора — М. В. Поврозник

Члени Редакційної Колегії:

проф. д-р Г. Васькович, проф. д-р С. Галамай, мгр О. Коваль,

проф. д-р В. Косик, інж. В. Олеськів, ред. Л. Полтава,

д-р Б. Стебельський, проф. П. Цимбалістий

Літературно-мовний консультант — Святослав Караванський

Редакція і Адміністрація

200, Liverpool Road, London, N1 1LF, Tel.: 01 607 6266/7

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ «ВИЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ» НА 1990 РІК

Країна	Річна передплата	Піврічна передплата	Окреме число
Австралія	65 дол.	35 дол.	6 дол.
Австрія	700 шіл.	400 шіл.	65 шіл.
Аргентина	(Амер. дол.) 40 дол.	20 дол.	4 дол.
Бельгія	2000 ф.фр.	1100 ф.фр.	200 ф.фр.
Вел. Британія	ф.27.50	ф.15.00	ф.3.00
Канада	65 дол.	35 дол.	6 дол.
США	60 дол.	32 дол.	6 дол.
Німеччина	110 н.м.	60 н.м.	12 н.м.
Франція	300 фр.	175 фр.	30 фр.
Швеція	300 кор.	175 кор.	30 кор.

В інших країнах — рівновартість американських доларів.
Передплату просимо ласкаво вносити наперед, безпосередньо на адре-
су Адміністрації «Визвольного Шляху» в Лондоні, або, якщо це Вам ви-
гідніше — на адреси наших Заступників як на стор. 3-ій обкладинки.
Чеки виставляти на: Ukrainian Publishers Ltd.

Обкладинка роботи проф. Р. Лісовського

Printed in Great Britain by Ukrainian Publishers Ltd., 200 Liverpool Rd., London, N1 1LF

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ І НАУКОВО-ЛІТЕРАТУРНИЙ МІСЯЧНИК

Кн. 6 (507)

ЧЕРВЕНЬ, 1990

Річник XLIII

Зміст VI-ої книжки

Питання національного визволення

І Дмитро ДО ВАЖЛИВИХ ДЕРЖАВНИЦЬКИХ АКТІВ ПОВЕРТАЙМОСЯ	643
Василь Барладич: УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ	647
Мирон Іван Лещинський: УКРАЇНСЬКИЙ ВИБІР	658
Григорій Приходько: ЕКОНОМІЧНИЙ ГАРАНТ ДЕМОКРАТІЇ	667
Левко Лук'яненко: ВЕЛИКОДНЕ ЗВЕРНЕННЯ ДО МОЛОДІ УКРАЇНИ	676

Національно-державницький рух зростає

Державна Самостійність України — 679; Заява Ініціативної Групи. — 680;	
Петро Духий: Відкриття Загальних Зборів ДСУ — 681; Резолюція з приводу закону УСРС про мови — 683; Резолюція Установчого Всеукраїнського Збору ДСУ — 684; Телеграма до през. Литви — 684; Звернення ДСУ до української діаспори — 685; Звернення ДСУ до українського народу — 685; Звернення Установчого Всеукраїнського Збору ДСУ — 686.	
Звернення, заява і Протест з приводу обезцегнення мигля Василя Стуса і Юрія Литвина Центральної Управи СУМ — 690, 691, 693.	

Щира бесіда

Святослав Караванський. Слова й діла. Помилки політичної діяльності. Справа, що недобре пахне. Важливість нових документів. Перекручення фактів у вирокі І. Дем'янюкові — 695-702.

Поезія

Горький: КАРАСВИД З ЕЛЕГІЯМИ	703
Ліра Костенко: ІНКРУСТАЦІЇ ЛІНИ КОСТЕНКО	706

Помісна Українська Католицька Церква

— Важкий шлях відновлення Церкви — 708; Заява Ради в справах релігій. — 709; Зустріч представників. — 712; Промова Папи Івана Павла II. — 713; Промова М. Горбачова. — 716; Ватикан публікує статистики. — 717; Папа Іван Павло II знову заговорив. — 718; Делегація Святої Столиці в Москві — 719; Собор Греко-Кат. Церкви — 724; Меморіал львівської інтелігенції — 726; Делегація Св. Столиці в Москві, Києві і Львові — 729; Звернення чотирьохсторонньої комісії — 730; Церкву треба знову поділити на Патріярхати — 731.	
--	--

Українська Автокефальна Православна Церква

— Переслідують УАПЦ в Україні — 733; З'їзд представників парафій УАПЦ — 735; Митрополитам РПЦ від віруючих. — 736; Рішення Собору правос. духовенства. — 737.	
---	--

Солідарність України з Литвою

Сергій Набока: НА ПІДТРИМКУ ЛИТОВСЬКОГО НАРОДУ	739
Мітинг в столиці України — 741; Ухвала мітингу в Києві — 741; Звернення учасників мітингу. — 742; Українці підтримують рішення народу Литви — 743; Резолюція мітингу солідарності. — 744; Ухвала IV Сесії Великої Ради НРУ — 744; Визнати незалежність Литовської Республіки — 745; На підтримку Литви — 746; Московська Група УГС — 746.	
Звернення — 747.	

Документи з поля змагань

— Науково-теоретична конференція. — 748; Резолюція Конференції Обласної Філії УГС — 749; Звернення військовополонянців. — 750; Відозва УГС. — 751; Відкритий лист львівських студентів. — 752; IV Сесія Великої Ради НРУ — 754; Відозва до Української молоді. — 756; Відозва до комуністів. — 757; Панахида і перепоховання білорусів США — 758.	
---	--

Огляди, рецензії

— ЛІТОПИС ПРО ДІЇ УПА НА ПОДІЛЛІ	760
Ст. Радюк: АННАЛИ УММАН	762
СВ. П. ЛЕОНІДОВІ ЕНСЕН-ПОЛТАВІ некролог	764
ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД - ВИЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ	766

ВИДАЄ «УКРАЇНСКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА», ЛОНДОН

Виданий в Україні в 1951 р., в 10-річчя Акту 30 червня 1941 р., бон на 100 карб., на потреби визвольної боротьби. Бон у двох кольорах -- чорному і червоному.

І. ДМИТРІВ

ДО ВАЖЛИВИХ ДЕРЖАВНИЦЬКИХ АКТІВ ПОВЕРТАЙМОСЯ!

Хоч до відзначення найближчого до нас державницького акту — Акту Відновлення Української Державности 30-го червня 1941 року — ще відносно далеко, однак події, що відбуваються в Центральній і Східній Європі та сягають ще значно глибше в нутро та периферії московсько-большевицької імперії, заставляють не одного із нас запопадливо перегортати сторінки української та світової історії, щоб і впевнитися у необхідності виконувати важливих державницьких актів, і озброїтися у відсвіжене знання того, що перед нами.

1941 рік, місяць червень — це початок кривавої війни двох імперіялістичних потуг на українській землі, землі білоруській, литовській, латвійській, естонській, а в послідовності того на Кубані і ще далі на схід. Сливе всі народи, що заселяють ці простори та які в 20-их роках біжучого століття, і в 1939 і 1940 роках утратили свою державність, використовуючи збройний удар німецького нацизму і російського комунізму, піднялись до віднови свого державного життя. Тогочасна і пізніша їхня доля широко відома в політичному світі, а в самих тих народів ще навіть свіжа, не дивлячись на пройшли в міжчасі декади, що взяті разом творять сливе пів століття. Перша половина 1990 року не подібна до тієї ж пори 1941 року, однак своєю доглибінною сутністю та її національно-політичним змістом — це майже повторення того, що було значно раніше, а коли мова про історичні факти — це вже третій з черги крок поневолених до 1917 року та по 1940 році народів Центральної і Східної Європи до належного їм, як і багатьом народам цього земного світу, самостійного державного життя.

Кінцеві роки біжучої декади на просторах т.зв. Советського Союзу — це майже те саме, що було в царській Росії під час 1916, а головню в 1917 році. Як тоді, так і сьогодні російська імперіяльна потуга стоїть над берегом неминучої пропасті. Але між тими подібностями існують також великі різниці. Російська царська імперія розпочала та завершила процес розпаду під час тодішньої сві-

тової війни. Російсько-большевицька імперія ступила на цей шлях не тільки під час доволі стабільного спокою у світі, але ще і в часі, коли перші «продемократичні віщування» М. Горбачова в контексті його «перестройки» та «гласности» принесли йому такий позитивний відгук у світі, що від нього вже не було надто далеко до такої тривалого замирення та роззброєння по обидвох сторонах сьогочасного фронту між Заходом та Сходом.

Проголошувані М. Горбачовим «перестройка» та «гласність» вийшли по роках важких розважань його попередників на Кремлі не як ласка для підсоветського світу, ані не як революційна переорієнтація у філософічно-світоглядovому підкладі комуністичної доктрини, але як радше принаглююча спроба оновлення усього того в дотичній філософській, політичній, соціальній, культурній і економічно-господарській доктрині, що вже від давніша було піддане неспроможній на відчищення ерозії. А найглибше заторкненими ерозією місцями стали люди і народи, над якими зависло страшне марево повільної, одначе неухильної смерті, охорона від якої рівняється індивідуальній і національній свободам на протилежних до советського казематного реалізмах.

У «Зверненні Проводу ОУН з приводу 35-ліття Акту Відновлення Української Держави»¹ кажеться, що «30-го червня 1941 року українська нація черговий раз задокументувала свою волю до власного суверенного національно-державного життя. Цей Акт нації став дороговказом на шляху її історичного ставання. Це було чергове власнопідметне волевиявлення тисячолітнього змагання нації до самостійного державного життя, незалежне від ніяких чужосторонніх чинників ані від їх відношення до прагнень нації бути господарем на власній землі». Ще трохи даліше в цьому ж «Зверненні» знаходимо ще такі важливі слова: «30 червня 1941 р. — це не був тільки український державно-творчий чин нації, але це і сьогодні світово-політичної ваги дороговказ для волюбних націй світу, ворогів російської імперії усіх барв».

Пригадуємо, з якою настирливістю та напастливістю домагалися відпоручники Гітлера видобути від сл. п. Степана Бандери і Ярослава Стецька формального відкликання цього акту, та з якою жорстокістю накинулися вони на український народ, коли тогочасні Голова Проводу рев. ОУН і Голова Українського Державного Правління від цих домагань відмовилися. Як знаємо, Акт 30 червня 1941 року був спрямований проти гітлерівської Німеччини, армії якої вже досягали центральних земель. Але, це не перешкодило Сталінові зайняти в тому самому часі таке саме становище щодо волі українського народу бути самим господарем у своїй хаті.

1. «Бюлетень Проводу ОУН» ч. 17/1976.

Радісно стає на серці і бадьоро в душі, коли бачиться і відчувається, що постава українського народу щодо своєї долі в 1941 році, в 1939 році, в 1918-1919 роках, як і в усіх кризово-значущих етапах раніше, аж до «монгольської навали», є така сама, незмінна. Незмінними є ці національно-державницькі світовідчуття і в литовському народі, в народах латвійському, естонському, білоруському, грузинському, молдавському, вірменському, азербайджанському, туркестанському, а почасти і серед росіян, особливо тих, що не бажають бути самотніми імперіялістами цього світу. А рівночасно як чудно уподібнюється постава М. Горбачова та його президентської свити до недавно проголошеного литовським парламентом Акту незалежності Литви від СРСР, що знайшов такий широкий відгук у Латвії, Естонії, а можливо найчисленніший саме в Україні. Доки раби московсько-большевицької системи були рабами, доти М. Горбачов бив по головах усіх, хто не був у згоді та злагоді з його «перестройками» та «гласностями». Коли ж ті так рясно зрошені кров'ю раби підняли свої голови до сонця волі та державности, тоді завжди ніби усміхнений та перемагаючий Горбачов нагло перемінився у вже давно спопелілого Гітлера: уневажнить, литовці, парламентарний акт самостійности, а наколи того не зробите, то заморимо вас голодом, холодом і моєю президентурою над вами; вам треба, мовляв, діяти строго з советськими законами, навіть коли ще одне півстоліття прийдеться вам жити у всесоюзному «братстві».

Подібна постава М. Горбачова і большевицької Москви зустріне такі ж державницькі кроки латвійців, естонців, українців, молдаван, грузинів, вірменів та інших, в чому немає сумніву. З другої ж сторони, котра нація не має у своєму проводі людей, які поставлять її стремління на терези своєї і міжнародної політики, ця нація приречена на забуття, — забуття своє і міжнародне. В Україні є під цю пору п'ять стисло політичних об'єднань, які вже поставили у своїх програмах принцип державної незалежности України та клич безкомпромісного змагання за це. Не надто далеко від тієї принципової засади стоїть також НРУ, а ще значно ближче біля або й понад 20 інших громадських і молодіжних організацій. Шкода тільки, що як це було в 20-их і 40-их роках, так і сьогодні між народами Центральної та Східної Європи є ще широкі прогалини слабкої по суті координації дій, хоч у своїх найсуттєвіших положеннях всі вони є на одному шляху до волі та державности. Правду сказали недавні демонстранти в Києві і Львові, що «шлях України до державности веде через Литву»².

У важкій боротьбі українського й інших поневолених народів

2. «Бюлетень УЦІС» У-13/1990.

Центральної і Східньої Європи під час Другої світової війни прийшло в 1943 році до заснування «Конференції Поневолених народів Східньої Європи й Азії», в постановках якої в одному місці сказано: «Для швидкої і повної перемоги національної революції потрібний один спільний фронт усіх поневолених народів. Тому Конференція вважає необхідним створення спільного комітету народів Східньої Європи й Азії, який координувати буде всі національно-революційні сили тих народів, виробить єдину лінію боротьби... єдину тактику...»³. А того елементу якраз тепер і в майбутньому так дуже потрібно. Існує і діє для цих потреб відповідна організація — АБН. Пам'ятаймо, що як у громаді, так у народі і на міжнародньому полі тільки спільні зусилля і спільна посвята є непереможні!

Наближаючись до 50-ліття Акту 30 червня 1941 року, необхідно доложити максимум зусиль в Україні і в діаспорі, щоб цей Акт, а рівночасно і почерез нього всі наші Державницькі Акти відзначити якнайширше, найясніше і найпереконливіше, щоб, як свого часу писав Іван Франко, «Покотилася лявіна, і де в світі тая сила, щоб в бігу її спинила!».

Поневолені Москвою народи мають у собі та своїх руках величезну силу — може більшу, як про це думають на Кремлі. Уважний перегляд дотеперішніх державницьких чинів дає нам і їм широку науку. Користаймо з неї!

3. «АБН у світлі постанов конференцій та інших матеріалів з діяльності 1941-1946», БУП ч. 4, стор. 18.

Василь БАРЛАДЯНУ

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ

*«Ми не з'явимо зброї своєї...
Дужі в нас і бажання, і гнів.
Ми здобудемо землю і волю
І загоїмо рани віків».*

О. Олесь

(УЦІС) З тих пір, як з'явилися засоби масової інформації, на сторінках газет, журналів, в радіо- та телевізійних передаваннях щодня обговорюються події в тій чи іншій країні, які безпосередньо чи посередньо зачіпають все людство. Особливо в наш час, коли світ став єдиною господарською системою. І хочемо ми того чи ні, добробут світового господарства залежить від своєчасного втручання в локальні події всього світу. Свої назви локальні події одержують від етнічного чи географічного місця, де вони відбуваються. Але всі назви таких подій обов'язково складаються з двох слів, наприклад: Корейське питання, Карібська криза тощо. Швидкість вирішення тих питань та криз залежить від того, хто бере в них участь та які цілі поставлені. Оперативність завжди має місце там, де обидві сторони, тобто безпосередні учасники подій разом з усім світом знаходять компромісне рішення, що в однаковій мірі влаштовує всіх. Наприклад, Близькосхідне питання не матиме свого вирішення доти, доки араби не визнають за Ізраїлем права на існування, а СРСР не кине розглядати Близький Схід як прірву, куди США мають кидати гроші, аби виснажитися економічно. Щодо афганського питання, то хоча воно й виникло з вини СРСР, вирішиться не тоді, коли Москва припинить втручання у внутрішні справи Афганістану, а лише тоді, коли всі політичні групи афганців зрозуміють, що в ім'я незалежної батьківщини треба з'єднатися на єдиному можливому ґрунті націоналізму, відкидаючи різного роду політичні теорії та ідеології. Тільки ні від кого незалежний Афганістан приведе свій волелюбний нарід у всесвітню сім'ю рівноправних народів.

Але, як бачимо, Близькосхідне й Афганське питання виникли і досі не розв'язані не лише з вини арабів, євреїв чи афганців: їх-

* Від Редакції «ВШ» — Як читачі зауважать, це число нашого журналу присвячене сливе повністю матеріалам і документам з України. Через те праці закордонних авторів, навіть і ті, що серіалізуються, появляться в наступних числах журналу.

нього розв'язання не бажає така країна, як ССРСР. Отож, вирішення будь-якого льокального питання залежить насамперед від урядів інших країн.

Афганське питання постало в сімдесяті роки нашого століття. Близькосхідне тоді, коли перший єврей повернувся на землю пращурів. Автор цих рядків етнічно належить до народу, що дав ім'я багатовіковому питанню Українському.

Хоча Українське питання постійно нагадує про себе людству, світ по-справжньому відчув, що його треба якось вирішувати, коли в останні дні квітня 1986 року Європа стала об'єктом радіоактивного забруднення, осередком якого виявився український Чорнобиль. Світ побачив, що Україна, не з вини свого народу, начинена непотрібними їй вибухово-небезпечними атомними реакторами, і заговорив про Україну. Але, здається, світ ще не усвідомив, що надходить смерть Чорного моря. І теж з вини не потрібних Україні хемічних та інших шкідливих підприємств і об'єктів. І коли врахувати, що Чорне море — звичайнісінька затока Середземного моря, то розумієш, які наслідки матиме смерть Чорного моря для країн, що розташовані на берегах Середземного моря. А ці береги — колиска світової цивілізації. Про наближення цієї катастрофи нещодавно висловився й сам М. Горбачов на Глобальному форумі по захисту навколишнього середовища: «Ще трохи, і через поріг Босфору "сірководневий шар" піде у Мармурове, Егейське і Середземне моря» («Радянська Україна», 21.1.1990, стор. 3). Коментарі, як говорять, зайві.

Український народ виступає як проти непотрібних йому атомних реакторів, так і проти шкідливих для навколишнього середовища об'єктів. Але ні український народ, ані його маріонетковий уряд не в змозі захистити людство від радіоактивної смерті, яка в кожному мить може прийти з України, ні від хемічних отрут, що пливуть у Чорне море, а відтак і в Середземне.

Чому?

На це питання відповів на XIX Всесоюзній конференції КПСС поет Б. Олійник: «Зарозумілість і зневажливість деяких союзних інстанцій, і насамперед Міненерго, до долі України межує не лише з якоюсь немилосердною жорстокістю, але й з образою національної гідності українців. І саме тому неможливо 'вгамувати заїжджих проєктантів, що розгулюють по Україні'» («Правда», 2.7.1988). Як засвідчив один з учасників Всесоюзної наради представників робітничої класи, селянства та інженерно-технічних кадрів, сьогодні диктат союзних міністерств не стихає, а «сильно» зростає («Рад. Україна», 21.1.1990, стор. 1).

Що ж треба для того, аби український народ «угамував» «заїжд-

жих проєктантів» небезпечних для всього людства смертоносних об'єктів?

Треба вирішити Українське питання!

Як?

Аби відповісти на це, слід окреслити зміст цього питання, і водночас, бодай побіжно, викласти його історію.

Один з найвидатніших українців ХХ століття Володимир Вернадський у 1915 році написав:

«Українське питання старе — воно ровесник появи українського етнографічного елементу в складі Московської держави» («Молода гвардія», 12.3.1988).

Та поява «українського етнографічного елементу в складі Московської держави» — це другий етап в історії боротьби українського народу супроти північних завойовників за українську державність і національну самобутність. Перший етап розпочався численними походами Юрія Долгорукого та Андрія Боголюбського на Русь-Україну. І закінчився татаро-монгольською навалою.

Здійснюючи криваві грабіжницькі походи на Русь-Україну, володимиро-суздальські князі мріяли перетворити давню українську державу якщо не в слухняного васала, то в слабого сусіда.

Другий і найдовший етап прикметний тим, що північний сусід не лише знищив українську державу, але й, за словами того ж В. Вернадського, вирішив «перетворити» український народ «на звичайний етнографічний матеріал для посилення» російської «народності» («Молода гвардія», 12.3.1988).

Сьогодні в Українському питанні на перше місце висуюють мову корінного населення, яка внаслідок т.зв. інтернаціоналізації, по суті стала мовою для хатнього вжитку. За кордоном і в ССРСР говорять ще про Українську Католицьку Церкву, що й досі, незважаючи на нове московське мислення, не має права на повернення їй анексованих урядом у 1946 році храмів, якими сьогодні володіє Російська Православна Церква. Чути голоси й про відновлення Української Автокефальної Православної Церкви, що сьогодні законно існує тільки за кордоном, бо в ССРСР громад УАПЦ не реєструють як громад нібито неканонічної Церкви.

28 жовтня 1988 року голова Держплану УСССР Фокін В.П., виступаючи на сесії Верховної Ради ССРСР, навів кричущі факти ігнорування Москвою економічних потреб населення України, викрив хижацьке ставлення Москви до навколишнього середовища та природних ресурсів УСССР. Виступ Фокіна В.П. виявився настільки викривальним, що газета «Известия» скоротила саме ті місця, де наводились приклади нерівноправного становища України щодо Росії (порівняйте: «Известия», 29.10.1988; «Радянська

Україна», 29.10.1988). І саме це призвело до того, що діти м. Тинди продовжують мріяти про те, аби їхнє місто щодо побутових умов уподібнилось до Одеси.

Якби «Известия» надрукувала слова В. Фокіна про те, що «У ряді великих міст (Одеса, Жданов та інші) в аварійному стані перебувають інженерні мережі, а на їх відновлення виділено всього 16 процентів труб від потреби», то діти Тинди, мабуть, не шукали б на Україні зразкового советського міста, в якому нібито вирішено всі побутові проблеми.

До речі, за словами того ж В. Фокіна, не лише побутові, а будь-яку економічну проблему українцям дуже важко вирішувати через брак потрібних фінансів, бо Мінфін і Держбанк СРСР позбавили неросійські республіки всіх прав у «галузі фінансово-кредитних відносин». «Порядок регулювання касових ресурсів» Москвою «не відповідає ні духу, ні букві» розмов про перестройку і госпрозрахунок.

Інакше кажучи, промова В. Фокіна є свідченням того, що Українське питання ще й економічне. І цим теж зачіпає якщо не все людство, то всю Європу і північну Азію. «За останні 25 років, — заявив В. Фокін, — площа сільгоспугідь республіки скоротилась на 1,4 млн. гектарів. Під промислову забудову займаються землі, де споконвічно вирощувались цукрові буряки і соняшники, територіяльні можливості виробництва яких... вкрай обмежені». І саме цим, і тільки цим можна пояснити такі негативні советські явища, як введення обмежень на вживання цукру та відсутність у магазинах м'яса і молочних харчів.

Перенасиченість України промисловими та енергетичними об'єктами призвела до того, — твердить В. Фокін, — що «споживання води на одного жителя тут приблизно в 2 рази менше, ніж у середньому по СРСР».

Побутова та економічна невлаштованість українців спричинила дедалі зростаючу міграцію за межі республіки. А це, в свою чергу, через глибоку русифікаторську політику, яку провадить Москва щодо інших народів, призводить до посилення антиукраїнських настроїв серед інших народів.

Навіть у самій етнічній Росії все гучніше лунають голоси: «Хохли і жида захопили всі керівні посади!».

Та й дійсно — в Росії більшість фахівців з вищою освітою складають українці з євреями. І не тому, що вони хочуть витіснити з керівних посад росіян. Ні! Представники цих двох народів, в ім'я власного добробуту, завжди намагаються набути такий фах, який дасть можливість постійно заробляти стільки, аби в хаті був достаток.

Але, якщо росіяни незадоволені тим, що їх лікують, вчать, думають за них українці, то інші народи дивляться на нас, як на ворогів.

Улітку 1975 року якутський письменник-патріот по-товариськи зізнався мені:

«Нам небезпечні не росіяни, а українці!».

«Чому?! — здивувався я. — Ви залюбки перейняли нашу сільську архітектуру... Наші страви!...».

«Так! — зідхнув письменник. — У вас є чому вчитися... А росіяни вмють лише горілку пити. І цим вони самі прирекли себе на смерть... А ви господарі!... Не думай, що ми боїмося вас як тих, хто вміє і любить працювати... Ви — поплічники русифікаторів... Це ви нас русифікуєте!».

Як тільки буряти в кінці 1988 року зажадали, аби бурятська мова була проголошена державною, шовіністи кивнули в бік тамтешніх українців¹, що складають національну більшість в Бурятії і навіть сні дивляться російською. Це саме можна сказати й про 700.000 українців Молдавії... По війні їх позбавили шкіл, преси, культурних закладів, щоб у такий спосіб збільшити число російськомовного населення, яке в минулому році страйкувало проти надання молдавській мові не фіктивного, а справжнього статусу державної мови республіки. Ось як і коли народжуються інтеррухи! В основному — з українців.

У 1915 році Володимир Вернадський констатував, що Москві не вдалося і ніколи не вдасться перетворити українців у етнічній матеріал для підсилення пануючої нації. Але сьогодні якутський та бурятський приклади засвідчують, що за межами України українці виступають від імені пануючої нації.

Тільки в самій РСФСР за неповними статистичними даними 20-их років українці складали 22% усього населення². Сьогодні їх там, за даними для службового користування, набагато більше. Позбавлені національної свідомости, можливости вчитися рідною мовою, користуючись т. зв. демократичним правом не знати мови корінного населення, українці Молдавії, Прибалтики, Білорусії, всієї советської Азії, тобто від Прута до Тихого океану, працюють на російський шовінізм. А все це означає, що Українське питання — питання життя і смерті для багатьох народів Советського Союзу. І як тільки ці народи з допомогою українського будуть русифіковані, людство опиниться перед загрозою тотальної русифікації. Та й доки Україна перебуватиме в складі ССРСР, жодна національна республіка не зможе стати самостійною державою, аби не зажадала самостійности Україна. І саме про це сказав литовцям 13 січня М. Горбачов, коли заявив: «навіть незначний сепара-

тистський спалах породжує таку конфронтацію, що в одному випадку півтора мільйона починають рухатися, а в другому — всі п'ятдесят» («Известия», 16.1.1990, стор. 2). Кожному зрозуміло, що цифрою півтора мільйона можна міряти литовців, а п'ятдесятью — українців.

Отож, невирішене Українське питання — це дедалі зростаюче радіоактивне та хемічне забруднення всієї плянети, що обов'язково спричинить не тільки зниження життєвого рівня у всіх країнах світу, але й призведе до вимирання людства, яке зазнає ще й тотального етноциду.

Як же сталося, що один з найбільших і культурних народів Європи перетворився на зброю, з допомогою якої духовно і фізично може бути знищене людство? І що треба зробити, аби це не здійснилося?

Насамперед, сказати українцям правду про те, хто вони.

Сьогодні в світі панує історична вигадка, відповідно до якої український, білоруський та російський народи утворилися шляхом дисиміляції колись єдиної давньоруської народности. Але дані палеоантропології свідчать, що з кінця третього тисячоліття до Різдва Христового на терені України, за винятком нашого півдня, населення не мінялося³. А дані палеолінгвістики переконують, що фонетично та морфологічно українська мова майже в її сучасному варіанті з'явилася задовго до виділення румунської з латинської⁴, тобто палеолінгвістичні дані синхронні даним палеоантропології.

За даними палеоантропології білоруський нарід зформувався шляхом асиміляції слов'янами частини пращурів теперішніх литовців і латишів у добу бронзових сокир⁵, тобто не набагато пізніше українців. Родичає білорусів з українцями те, що обидва народи походять від одного слов'янського племені. Український нарід, за даними палеоантропології, етнографії та палеолінгвістики утворився шляхом асиміляції слов'янами даків⁶, а потім скитів⁷.

Щодо росіян, то їхні слов'янські пращури прийшли у Східну Європу з Північної Польщі десь на початку IX століття після Різдва Христового⁸, тобто слов'янський субстрат теперішніх росіян далекий від слов'янського субстрату білорусів і українців.

Щодо Київської Руси, то літописні дані заперечують вигадки московських книжників про те, ніби предки сучасних росіян входили до складу давньоруської держави⁹. Державні кордони літописної Руси співпадають з сучасними кордонами України. Новгород з 860 р. до 1014 р. сплачував данину шведам і Русі. Після 1014 року — тільки шведам¹⁰, та за якоюсь шведсько-руською угодою воєначальниками (посадниками) в Новгороді могли бути лише

діти чи родичі київських великих князів. Але новгородці мали право відмовляти в посадництві тому, хто був їм не до вподоби.

Отже, Давня Русь не була «колискою трьох братніх народів».

Але для чого ж тоді московські книжники вигадали історичну схему, яка має на меті довести, ніби три різних народи мають спільне походження?

Карло Маркс свого часу писав, що російський селянин спить і бачить петербурзького царя на вселенському престолі в Константинополі¹¹. Та й Ф. Енгельс у листі до румуна Йона Недежде писав, що з незалежністю Румунії буде покінчено, як тільки російський солдат постукає у браму Константинополя¹².

«Москва — третій Рим!» — вже п'ять століть твердять росіяни, запевняючи, що четвертого Риму ніколи не буде. Кожному, хто вчив історію, відомо, що другим Римом був Константинополь, а справжній Рим об'єднував свого часу в одній державі весь тодішній цивілізований світ. На подібну роль претендував і Константинополь, амбіції якого успадкувала Москва, як тільки стала столицею цезарославія, тобто православія. «Одна держава, один цар, один народ!» — ось світова мета третього Риму. І на шляху до цієї мети головною жертвою стала Україна. Ми звикли починати історію винищення Москвою всього українського з Переяславської угоди. Навіть Тарас Шевченко вважав, що Богдан Хмельницький

«Занапастив... вбогу
Сироту Україну!»

У 20-ті роки нашого століття російський історик А. Яковлев здійснив юридичний аналіз текстів Переяславської угоди. І довів, що договір України з Москвою про протекцію останньої над українським гетьманом був звичайнісінькою формальністю. І на практиці не виконувався обома сторонами¹³. І лише після смерті великого гетьмана Богдана Москва розпочала боротьбу за повне підкорення України. Царизм уперше й успішно застосував проти українського народу кредо давніх римлян — розділяй і володій. 1663 року було укладено з Польщею т. зв. Андрусівську мирну угоду, за якою Україну розірвали на два гетьманати, що одразу ж розпочали між собою братовбивчі виснажливі війни. Згодом, через сто років, Москва виступить ініціатором трьох розподілів Польщі. А 1812 року разом з Туреччиною розділить Молдавське князівство. І, дивна річ, культурні нації потрапили під руку Москви однаковим шляхом — військово-політичний союз, автономія, провінція. Україна, Польща, Крим, Грузія, Басарабія. Лише одній Фінляндії пощастило не дійти до статусу провінції.

Щодо України і в якійсь мірі до Грузії та Басарабії, Москва вда-

лася ще й до етноциду, винищуючи все, що робило народи цих країн не схожими на росіян. Наприклад, приєднання України, Грузії та Басарабії до Росії призвело й до приєднання православних Церков, а це потягло за собою ліквідацію національних обрядів богослужіння¹⁴. А уніятські Церкви України та Білорусі ліквідувались разом з кліром, як тільки села та міста з такими церквами включались до складу Російської імперії. Кожний нарід, приєднаний до Росії, Москва намагалася зрусифікувати, аби він більше ніколи не претендував на самостійність.

«Малая Россия, Лифляндия и Финляндия, — писала царица Катерина до князя Вяземського, — суть провинции, которые правятся подтвержденными им привилегиями; нарушить оныя отрешением всех вдруг весьма непристойно б было, однако ж и называть их чужестранцами и обходиться с ними на таковом же основании есть большее, нежели ошибка, а можно назвать с достоверностию глупостию. Сии провинции, — додає цариця, — также Смоленскую, надлежит легчайшими способами привести к тому, чтобы они обрусели и перестали глядеть, как волки в лесу, почитая себя народом отличным от москалей»¹⁵.

Але для асиміляції потрібні асимілятори, та ще й з культурою, вищою від культури аборигенів. Мріючи про вселенську державу, московські стратеги вирішили використати в ролі асиміляторів українців, яких спочатку треба було обмоскалити й позбавити всього, що робило їх окремим від москалів народом.

Московський етноцид щодо українського народу розпочався задовго до Андрусівської мирної угоди. І перший удар спрямовувався проти головної ознаки нації — мови. 1627 року московський патріарх Філарет наказав, «чтобы впредь никто никаких книг литовския печати не покупали». Того ж року в Москві було спалено «Учительное Евангелие» Транквіліона-Ставровецького та інші твори цього автора. А «Катехизис» Лаврентія Зизанія було надруковано тільки після мовного диспуту з московськими «справщиками» і в переробці. 1672 року видано новий указ: «во всех местах всяких чинов людям учинить заказ крепкой с большим подкреплением, чтобы те люди польские и латинские печати книг никто у себя в домах втай и явно не держали, а приносили бы и отдавали воеводе»¹⁶.

Патріарх Іоаким, видавши указ проти «польские и литовские печати книг», заборонив 1690 року мало не все тодішнє українське письменство, не зупиняючись навіть перед таким стовпом православ'я, яким був Дмитро Ростовський: перший том його «Четій-Міней» було спалено, а наступні виправлено «по великороссийской грамматике». Будь-які намагання порятувати тодішню українську

книжну мову зупинялися однією відповіддю: «Когда будет много языков, то пойдет смута в земле»¹⁷.

1686 року царизм купив у турецьких візирів Українську Православну Церкву, що, як Руський екзархат, входила до складу Константинопольського патріархату. Саме з цієї миті московські патріярхи додали до свого титулу слова «всія Русі», тобто України¹⁸. Приєднання української Церкви до московської одразу ж призвело до позбавлення українського народу власного імені. З народу руського він потрапив у малороси, а потім і в українці. 1686 рік став початком привласнення Москвою української історії, а відтак і культури.

Якщо мова — найголовніша ознака нації, то історія — це найперша книга нації. І, борючись з українською державністю, Москва ще в 17 столітті розпочала інтенсивний наступ і проти мови, і проти історії шляхом заборони та привласнення.

Щодо мови, то історія її заборони до 1917 року навіть у советській історичній літературі в достатній мірі висвітлена. Не висвітлено лише напрямки витіснення з ужитку української мови в советські часи. Головних напрямків чотири. Це — національно-російська двомовність, що надає т. зв. демократичне право не вивчати національної мови. Другий — теоретичне обґрунтування зникнення всього світового мовного розмаїття. На місце багатомовності, твердять теоретики-шовіністи, прийде мова передового революційного народу, тобто російська. Одним з напрямків ліквідації неросійських мов є соціалістичний реалізм, що зобов'язує письменників писати рідними мовами лише соціалістичні за змістом художні твори. Такі твори в перекладі на інші мови перестають бути національними. І саме соціалістичний зміст робить неросійськомовні твори нецікавими для народу, мовою якого вони написані.

Четвертий напрямок винищення неросійських мов — інструкційне переведення науки та техніки на російську мову, що зобов'язує писати дисертації на здобуття наукового ступеня, скажімо, з української літератури навіть в Україні, а також технічні інструкції російською мовою. Якщо немає наукової літератури, немає розвитку мови. Вона стає спочатку мовою для хатнього вжитку, а потім і непотрібною.

Та, втрачаючи мову, народ залишається, як, наприклад, ірландці, народом, коли знає свою історію.

Український нарід, втрачаючи мову, взагалі втрачає самого себе, бо весь великий період його історії — то власність російського народу.

В основу дореволюційної та советської схеми російської історії

покладено генеалогічні ідеї московських книжників-політиканів, тобто не історія державних об'єднань, а родинні зв'язки ростово-суздальських князів з київськими. «Практичне застосування цієї теорії, — за словами академіка М. Грушевського, — калічить та в фальшивому світлі представляє не тільки історію українського, а так само і великоруського народу»¹⁹. Уявімо, що німці створили генеалогічну схему своєї історії. Через Габсбургів, Петра Третього, Катерину Другу та Батенбергів, які були на престолі всієї Європи, німці довели б, що від Атлантичного до Тихого океану — територія Німеччини. Але це є нісенітниця. Та завдяки саме подібній схемі Москва живу історію українців, білорусів і росіян перетворює на своєрідний казан, де звичаї, побут, вірування, культурні та політичні здобутки цих народів штучно змішуються, що призводить до втрати етнічної індивідуальності. Завдяки цій дикій схемі, наприклад, росіяни починають вивчати свою власну історію, мітологію, культуру лише з XII століття: усе, що відбувалося у них до XII століття, відкидається, бо треба вивчати як свою чужу історію — історію Руси-України. Генеалогічна схема історії Росії має тільки одну мету — виправдати не лише перебування українців і білорусів у єдиній неподільній Росії, але й боротьбу проти самобутності цих народів, тобто їх асиміляцію.

Попри всю її безглуздість, ця дика генеалогічна схема російської історії прийнята навіть стовпами правозахисного руху Росії — А. Сахаровим, Ю. Орловим та О. Солженіциним.

Напередодні тисячолітнього ювілею хрещення Руси до вищеназваних осіб звернулася з відкритим листом росіянка-емігрантка Емілія Ільїна. Вона вимагала, аби ці авторитетні особи виступили на захист української історії та народу, який один має право на цей ювілей²⁰. Але ні А. Сахаров, ні Ю. Орлов, ні О. Солженіцин навіть не відповіли їй поштою. Вона за генеалогічну схему!

Коли починаєш замислюватися над екологічною ситуацією в Україні, яку ні нарід, ні маріонетковий уряд не в змозі поліпшити, то шукаєш причини, яка призвела до катастрофи. І несподівано довідуєшся, що після 1922 року Україна та інші союзні республіки — фікції. . . Вони мають уряди, але не мають своїх теренів. Перший пункт союзного Закону про землекористування стверджує, що вся земля є власністю Союзу, а не союзних республік. Ось чому сьогодні міністерства будують АЕС та інші шкідливі для всього людства об'єкти на українській землі, ігноруючи зацікавлення українського народу. Саме цей Закон виправдовує виселення, наприклад, кримських татар з Криму, що з 1922 став землею Союзу, тобто Московської імперії. Діючи від імени мітичного Союзу — власника нашої землі, річок, морів і повітря, Москва перетворює український нарід на заброду на українській землі. І доки

український нарід не стане власником своєї землі, не поверне собі власну історію, культуру, тобто не стане незалежним членом сім'ї народів світу, у людства не буде впевнености, що завтра воно не зникне.

Отже, Українське питання — то питання, що зачіпає все людство. І негайне вирішення цього питання на користь українського народу буде вирішенням на користь усього людства.

Література

1. «Експрес-хроника». 1989. Жс. 3.
2. Энциклопедический словарь Русского Библиографического Института Гранат. Т. 41, ч. 111, ст. 439, столб. 429.
3. Jan Czekanowski. Człowiek wczasie. . . Warszawa, 1967, str. 232.
4. Caramanu P. „Frescă hutulă”, „Iuseinuări ieçene”. An. V, vol. XIII, No. 3, Bucuresti, 1940, p. 497-519.
5. Седов В. В. Восточные славяне в VI-XIII вв. М., «Наука», 1982, ст. 8.
6. Попович М. В. Мировоззрение древних славян. К., 1985, ст. 36, 37.
7. Там само, стор. 38-39.
8. Седов В. В. «Кривичи». «Советская археология», 1960, № 1, ст. 57-58.
9. Полное собрание русских летописей. М., 1962, т. 1, столб. 446, 481; столб. 663, 732 тома 11.
10. Новгородская первая летопись Старшего и Младшего изводов. М.-Л., 1950, ст. 433, 434. Повесть временных лет. М., 1950, т. 1, ст. 20; т. 2, ст. 254. Славяне и скандинавы. М., 1986, ст. 195.
11. Маркс К. и Энгельс Ф., Сочинения. М., 1961, т. 21, ст. 231; М., 1971, т. 44, ст. 200.
12. Ті самі автори. М., 1965, т. 33, ст. 5.
13. Ж. «Життя і революція». 1928, № 4, ст. 167.
14. Соловьев С. М., История России. М., 1962, кн. 7, ст. 389; БСЭ, 3-е изд. М., 1972, т. 7, ст. 360.
15. Антоненко-Давидович Б., Здалека й зблизька. К., 1969, ст. 6.
16. Єфремов С., Історія українського письменства. К., 1917, ст. 116.
17. Там само, ст. 118.
18. Соловьев С. М., Вказ. твір, ст. 389.
19. Грушевський М., Справа українських катедр й наші наукові потреби. «Л.-Н. В.», 1907, кн. 1, ст. 50.
20. Ільїна Емілія, Відкритий лист, «Християнський голос», 1989, ч. IV.

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

УКРАЇНСЬКИЙ ВИБІР

(УЦІС) Ще задовго до українських березневих виборів у політичних колах Центральної Європи говорилося про них, як про найбільшу політичну загадку нашого часу. Ми, мільйони українців на материку, були переконані, що матимуть вони для нас широкий політичний вимір. Саме у перших відносно вільних виборах від часу узалежнення України від совєтської Росії отримали ми можливість поставити наше національне, а відтак і державне життя на політичну колючку дальшого розвитку в новій Європі. До виборів підходили ми як до своєрідної загадки: чи партапарат, який ніколи не мав справжнього визнання у суспільстві, а тримається лише на залякуванні та терорі, погодиться з тим, що вже викинений на смітник історії? Питання це ставилося як у найвищих ешелонах незалежної (себто по-справжньому національної) політичної думки, так і в широких колах громадськості.

За виборами в Україні з великою увагою стежили українці з еміграції та вигнання. Згідно з моїм розумінням, яке базується на семилітньому досвіді праці у Варшаві, перемога національно-демократичних сил в Україні має моральне та престижне значення для українців з-поза материка. Всі зміни в Україні (у національному, а не імперському розумінні), які змушують чужинців глянути на нас іншим оком, мобілізують також суццю поза материком українську громаду.

Коли ця стаття потрапить до читача, будуть вже повністю відомі результати виборів до парламенту України та рад нижніх щаблів. Гадаю, що цікаво буде провести аналіз виборів після першого їх етапу. Хочу також наголосити на певні громадсько-політичні проблеми, які випливають з виборів.

Вибори, як я вже наголосив, були, перш за все, формою змагання народу з ненависним йому режимом. У демократичних колах було побоювання, що цербери режиму зроблять усе можливе, щоб найкращих синів України не допустити до рад. Побоюванням цим вміло зіграв режим, зводячи у списку по десять, а то й по більше кандидатів, щоб тим ускладнити картину. Людина, яка не бере активної участі у процесах, які саме проходять нині в Україні, знає тільки найбільш відомі прізвища громадсько-політичних активістів. Коли отримує вона бюлетень з десятком прізвищ, обов'язково загубиться в гушавині. І проголосує випадково. Так гадав парт-

апарат, але прорахувався. З боку громадських сил велася агітація, щоб викреслювати всі невідомі прізвища. Таким чином напевно викинено кандидатів від апарату. Багато людей тим скористалось. Тому після першого туру виборів у більшості виборчих округів відбувається переголосування, себто голосування за одного з двох кандидатів, які отримали найбільше число голосів у першому голосуванні.

Коли в західному регіоні України з виборами, себто з популярністю демократичних кандидатів не було особливих проблем, то на сході панувала у тому відношенні своєрідна посуха. Тому і не дивно, що після першого туру з 450 парламентарських місць залишилися лише 112. 6 кандидатів взагалі дискваліфіковані, і щойно за два місяці відбудуться повторні вибори. Згідно з офіційним повідомленням, дискваліфіковані кандидати вдавалися до заборонених методів боротьби, таких, як саморекляма у телебаченні тощо. Дуже цікаво було б знати, ким є дискваліфіковані кандидати, бо значно більше кандидатів-апаратників повинні бути здискваліфіковані. На прикладі Львівщини, знаємо, що кандидати з партійного олімпу, ідучи на виборчу кампанію, везли з собою лавки з дефіцитними, найчастіше, імпортними товарами. А це, очевидно, «засоби» боротьби, доступні лише для «вибраних».

У західному регіоні України, де політичне розуміння коренів біди (колоніальний статус України у складі імперії) та національно-духовий рівень є на достатньо високому рівні, змагання за парламентарські місця не викликало, як вже було сказано, особливих складностей. Саме тут маємо майже стопроцентне проходження кандидатів, запропонованих демократичним бльоком. Це зв'язане і з тим, що по всіх округах висунено кандидатів від демократичних сил та зроблено ставку на конкретних людей.

Коли розглянути ситуацію на Львівщині, то демократичні кандидати пройшли лише у 18 округах. У шести округах проводимість повторне голосування. Є всі підстави судити, що 6 вільних парламентарських мандатів отримують демократичні сили. Ситуація після першого туру виборів не належить, на щастя, до складних, але повинна бути повчальною для активістів (особливо молодшого покоління національного відродження). Виходячи, перш за все, з польського досвіду, говорилося, що кількість демократичних кандидатів повинна дорівнювати кількості виборчих округів. Існувала думка, щоб кандидатів розподілити за конкретними округами. Згодом деяким уже здалося, що ми є вже настільки демократичним суспільством, що можемо дозволити собі на проведення абсолютно вільних виборів. Концепція ця перемогла (на користь справі та демократичному рухові взагалі). Кандидати висувались по різних випадкових округах. Перед самою реєстрацією кандидатів потрібно було закріпитись за конкретним округом.

гом. І сталося так, що в одному окрузі залишились по кілька кандидатів, висунених Демократичним бльоком. Справа вимагала, щоб після успішної реєстрації кандидатів в даному окрузі залишався один кандидат від Бльоку. Блок визначив «перші номери», але у ряді округів було таке, що, на превелику радість партпаратові, боролися між собою два демократичні кандидати. І голоси, звичайно, розділювались. . .

Чи можна було уникнути такої ситуації? Вибори показали, що в округах, де проходили відомі політики, такі як Богдан та Михайло Горині, Степан Хмара, присутність у Демократичному бльоці інших кандидатів не відіграла помітної ролі. Всі вони отримали у межах 70% голосів. У ряді інших випадків голоси розділились між кандидатами від Демократичного бльоку. Розподіл був такий, що у 3 з 6 округів на другий тур виборів вийшли расові партпаратники, у тому й секретар Львівського обласного комітету партії Яків Погребняк. У 2 наступних округах на другий тур вийшли представники Демократичного бльоку, яких підтримує апарат, до яких громадськість, пройнята гаслом «Ради без комуністів», ставиться зі стриманістю. Відповідаючи на поставлене питання, хочу сказати таке: польський досвід показує, що в них у минулорічних червневих виборах також на одне місце у парламенті були кількох кандидатів від «Солідарности». Ситуацію вони розв'язали у цей спосіб, що всередині організації проведено перевибори таємним голосуванням і виставлено одного кандидата на одне місце. Інші кандидати з незалежного списку ставали до передвиборчого змагу як особи індивідуальні. У нас, побоююсь, така ситуація викликала б великий скандал:

— по-перше, у керівництві РУХу є багато членів КПСС і кожна кандидатура, щодо якої виборці даного округу мали сумніви, розцінювалася б як підлабузництво, чи навіть прислужництво апарату;

— по-друге, багатолітнє поневолення та систематичне обездуховлювання придушило вміння поставити національне над власним.

У такій ситуації для оздоровлення громадського клімату бачу лише один вихід. На чолі незалежних громадських організацій повинні стати люди по-справжньому незалежні, не зв'язані з комуністичною партією. Розвиток подій, зростаючі антикомуністичні настрої, досвід Чехо-Словаччини вказують, що всі, незалежно навіть від професійних кваліфікацій, хто цупко тримається за червоний білет, буде відкинений новими процесами на другу колію.

Вертаючи до поставленого на початку статті питання-сумніву, чи партпарат просто здається, хочу сказати, що, незважаючи на тиск з боку партпарату і на всякі його передвиборні махінації, народ у переважаючій масі показав свою національну гідність. Коли треба було віддавати голоси за таких людей, як Михайло

Горинь чи Степан Хмара, то біля 70% виборців, як вже відзначалось, проголосували саме за них. Кандидати з боку апарату отримали всього по кілька процентів голосів. Незважаючи навіть на те, що секретар Львівського обкому партії випустив спеціальну інструкцію щодо виборів, у якій говорилося, що в разі необхідності партійні кандидати повинні обіцювати виборцям все, чого вони чекають, навіть самостійну Україну... У цій інструкції відзначалось, що небезпечним для апарату є молоде українське робітництво. Апаратники, дійсно, ретельно виконували вказівки глави обкому, себто обласного губернатора, на всі лади вигукуючи, що вони за самостійну Україну. Правда, деякі мали стриманість у наглості й про самостійність говорили з застереженням: самостійна, але у складі «вічного» Советського Союзу. Мало-хто давався обдурити. Людей цікавила ганебна поведінка кандидатів-апаратників у минулому, а не слова обіцянки. Бували випадки, коли під тиском громадського обурення апаратники мусили сходити з трибуни.

Хоч передвиборча атмосфера була піднесена, ніхто з демократичних кандидатів нею не заспокоювався. Атмосфера — одне, а вибори — зовсім інше: гра за волю України, за її державні права. У цій грі не можна було не врахувати специфіки Львова. У місті проживають біля 20% росіян. Там багато військовослужбовців, політичної поліції (КГБ). Тому на одному з виборчих округів Львова (Радянському) апаратник з обкому партії отримав 17.5% голосів і через названу вище конкуренцію у самому Демократичному блоці вийшов на другий тур виборів. Це найвищий відсоток голосів, який у Львові отримав представник апарату.

Нині вже відомо, що там, де проходили «люди» апарату, виборчі комісії, ним же зформовані, по-всякому старалися вдатись до фальсифікації. Найчастіше були це невдалі спроби, хоч з плином часу все більше надходить повідомлень про фальсифікації при голосуванні до районних та сільських Рад. Всього, однак, не зфальсифікуєш... Правда мусіла возторжествувати. Після абсолютного програшу партапарату, деякі його члени в паніці говорили: «Будет захват власти»...

Цікаво тут відзначити, що один з відомих кандидатів від Демократичного блоку проходив по округу, в якому розташовано багато «надійної сили», себто війська та міліції. Нині відомо, що міліція, традиційно, проголосувала проти демократичного кандидата, а військо, здебільшого, за нього.

Інші вище поставлені в партійній ієрархії, щоб не згнєбитись поразкою на людських очах, тікали «поза очі», у далекі райони, де, за інструкцією про вибори секретаря Львівського обкому, народ «ще свідомий». Про оці «втєчі» ще говоритиму.

Покищо хочу зупинитись на деяких аспектах виборів у Львові.

В місті не пішли голосувати від 20 до 30% виборців. Цікаво було б знати чому. Гадаю, що у майбутньому соціологи проаналізують це питання. У нормальних умовах мало-хто звертав би увагу на це, але на етапі поставання нової держави участь або неучасть у виборах має велике значення.

У Львівській області з 24 округів шість парламентських місць взяли члени Української Гельсінської Спілки: Богдан Горинь, Михайло Горинь, Ігор Деркач, Ярослав Кендзьор, Степан Хмара та Вячеслав Чорновіл. Найбільшою перемогою УГС є те, що до парламенту потрапив її голова Левко Лук'яненко. При дуже великій підтримці населення Тисмянського району Івано-Франківської області набрав він біля 55% голосів. Дивлячись на голоси, можна сказати, що підтримка не була аж така велика. Справа тут в іншому, а саме: партократія робила все можливе, щоб Лук'яненко не пройшов до парламенту. Спочатку виставляла вона контркандидатів з відомими іменами. Коли з цього нічого не вийшло, то апарат так склав виборчий бюлетень, що частина виборців через неувагу залишала у бюлетені два прізвища. Тому аж 25% голосів було недійсними. Ми маємо право вважати, що це були голоси за УГС.

Нині відомо, що з 112 членів українського парламенту є 43 кандидати від Демократичного Блоку, або такі, кого Блок підтримував на виборах. Про ситуацію на Львівщині ми вже вели мову. Івано-Франківська область, у якій були 12 виборчих округів, дала всіх демократичних кандидатів. На Тернопільщині з 10 парламентських місць 9 завоювали демократичні кандидати. Вкрай відмінною є ситуація у Центральних та Східних регіонах України. Там до парламенту потрапили в основному різної масти апаратники типу секретарів обкомів, які не раз демонстрували своє українофобство, погорду до української мови.

Правда, Східня Україна виставила до парламентської боротьби частину демократичних кандидатів, але переважаюча їх більшість мусить змагатись за парламентські місця у другому турі виборів. Навіть при найбільш сприятливій нам долі, коли всі вони пройдуть, демократична частина парламенту не буде більшістю. Отож, вирішення питання незалежності України ще затягнеться. Можливо, до парламенту наступного скликання. Серед незалежних політиків панує думка, що повний розвал совєтської імперії наступить швидше ніж за 5 років. Маймо в Господа Бога надію, що це справді станеться швидше і буде безжертвним.

Всіх турбує питання, чому Східня Україна так підійшла до виборів. Там же діє РУХ, УГС, Товариство української мови. Невже ж це була їхня пасивність?

Твердження, що вище названі організації є там пасивні, було б брехнею. Вони мають важчий, більш запущений ґрунт. Партпа-

рат є більш жорстоким. Пам'ять про жорстокість 30-40-их років, а відтак страх перед нею живе донині. Тому партапарат може легко маніпулювати масою.

Велику політичну помилку допустила Одеська філія УГС. Вона вважала, що вибори є недемократичними, тому потрібно їх бойкотувати. Тому і не дивно, що в Одесі на всіх щаблях проходять до Рад апаратники. Отже, незалежний громадсько-політичний рух в Одесі «прислужився» українському відродженню тим, що причинився до збільшення консервативного крила українського парляменту.

Коли в Східній Україні апаратники проходили до парляменту без особливих проблем, то в західних її регіонах мусіли вдаватись до найвишуканіших «штук». Повернімось до балотування першого секретаря Львівського обкому партії Погребняка. Він зашився у далекий Турківський район. А там ситуація не проста для розвитку демократичних сил. Люди там по-справжньому відрізані від світа. 90% місцевостей не має змоги дивитись на українське телебачення, отже, не знає, що діється у недалекому Львові, Києві. Рівень безробіття сягає у районі до нечуваних розмірів. Біля 30% працездатного населення не має постійної праці і кожного року виїжджає на сезонні заробітки на північ. У такій ситуації секретареві районної партійної організації дуже просто тримати населення у «циглях». Партійний керівник області та його штаб бореться залякуванням, завезенням лавків з дефіцитними товарами. Найбільший цинізм апарату (це є не тільки у Турківському районі) є у тому, що, бачачи для себе загрозу, він прихиляє на свій бік (якими методами покищо невідомо) духовенство Російської Православної Церкви, яке у своїх проповідях агітує (саме агітує!) голосувати за кандидатами партапарату. . .

Якщо у Львові ситуація з виборами до парляменту є визначена, то з виборами до низових Рад є повна нерозбериха. На одне місце є кілька кандидатів, які називають себе першими від РУХу. Люди у цій ситуації залишаються повністю збаламучені. Розумний вихід із ситуації знайшов голова Львівської філії Української Гельсінської Спілки Богдан Горинь, який проходив по Жидачівському районі. Він, ведучи передвиборчу агітацію, назвав хто з кандидатів від Демократичного блоку достойний бути обраний до Рад. Тому і не дивно, що Жидачівський район до обласної та районної рад дав у першому голосуванні лише демократичних кандидатів.

Цікаво визнати, що Богдан Горинь отримав найбільший відсоток голосів — понад 77%. Це стало можливим тому, що зустрівся він з виборцями більше половини сіл району. Досі говорилося, що села Жидачівщини були приспані у національному відродженні. Після кожної зустрічі з Богданом Горинем село отримувало новий

заряд національної гордості, віру, що воно може вирватись з тенет рабства.

Його зустрічі з виборцями мали не тільки політичний, але й глибокий національний вимір, тому, вважаю, його передвиборча кампанія заслуговує ширшої уваги.

ВЕЛИКИЙ УСПІХ ДЕМОКРАТИЧНОГО БЛЮКУ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ

18-го БЕРЕЗНЯ ВІДБУВСЯ ДРУГИЙ ТУР ГОЛОСУВАННЯ У ВИБОРАХ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УССР.

УЦІС) Згідно з повідомленнями, що надійшли з України, Демократичний блок виборців України досяг великих успіхів при другому турі голосування у виборах народних депутатів до Верховної Ради УССР, що відбувся 18-го березня. Зокрема успішними були висліди виборів для Демократичного блоку під час повторного голосування в Києві та у Львівській області.

У столиці України у 15 з 21 виборчого округу, де відбулося повторне голосування, перемогли кандидати від Демократичного блоку. Там депутатами Верховної Ради УССР стали члени Великої Ради Лариса Скорик, Павло Мовчан, Лесь Танюк, голова київської філії УГС Олесь Шевченко, активісти РУХу Юрій Збітнев, Юрій Гнаткевич, Валерій Івасюк, Володимир Крижанівський, Павло Кислий, Олександр Коцюба, Іван Заєць, Сергій Головатий та Володимир Шовкошитний, а також представник Демократичного блоку Юрій Костенко.

У трьох виборчих округах Києва перевага виявилася на боці представників партійно-державного апарату. Так, наприклад, 1-ий секретар ЦК компартії України Володимир Івашко «переміг» на виборах активіста РУХу Олексія Кваса, при чому, як повідомляють західні пресові агенства, покликаючись на інформації представників РУХу, Івашко досяг перемоги тільки за допомогою 12 тисяч вояків, що в той час перебували біля Києва й у виборчому окрузі, де вибирався Івашко, і взяли участь у виборах.

Натомість перемога представників національно-демократичного руху в Києві є очевидною, тим більше, що згідно з повідомленнями, чимало кандидатів від Демократичного блоку стануть депутатами київської міськради. За станом на 20 березня, коли з 300 виборчих округів для виборів до міськради Києва вже були висліди з 120 виборчих округів — у 70 із них депутатами стали активісти РУХу та інших незалежних громадських об'єднань. Серед вибраних членів міськради Києва — відомі правозахисники Микола Горбаль, Олесь Сергієнко та Євген Пронюк.

У Львівській області у всіх шести виборчих округах для виборів народних депутатів ВР УССР, де відбулося повторне голосування, обрано депутатами представників Демократичного блоку. Таким чином депутатами стали голова львівського міськвиконкому Богдан Котик, лідер місцевого «Меморіалу» Євген Гринів, письменник Роман Лубківський, представник РУХу науковець Степан Павлюк (який переміг на виборах першого секретаря львівського обкому компартії Якова Погребняка), редактор газети «Ленінська молодь» (тепер «Молодь Галичини») Михайло Батіг та представники товариства «Лева», активіст РУХу Тарас Стецьків (який переміг на виборах голову Комітету захисту УКЦ Івана Геля).

Беручи до уваги висліди другого туру голосування у Львівській області, в кінцевому результаті в усіх 24 виборчих округах Львівщини у виборах народних депутатів ВР УССР перемогли кандидати Демократичного блоку.

У Волинській області в повторних голосуваннях перемогли у виборах та стали депутатами ВР УССР представники Демократичного блоку або підтримані РУХом кандидати: активіст РУХу Ярослав Дмитришин, лідер Волинського РУХу Олександр Гудима, активіст ковельського РУХу Андрій Мостицький, голова ново-волинського РУХу Федір Свідерський, а також кореспондент газети «Правда України» Бондарчук, який, за словами місцевих рухівців, хоч і працює в одіозному виданні, однак відомий своїми прогресивними поглядами.

Згідно з цими даними, на Волині з 9-ох виборчих округів обрано 6 депутатів, що представляють Демократичний блок. Крім того, представники Демократичного блоку області розраховують на 50 відсотків місць у міській Раді Луцька, а також на 20-30 відсотків місць у Волинській обласній Раді.

У Сумській області перемогло двох представників Демократичного блоку в повторному голосуванні, а саме: активіст РУХу, старший викладач Політехнічного інституту Олександр Піскун та представник клубу «Виборець» інженер Олександр Воробйов.

З інших областей до нас ще не дійшли уточнені дані про висліди повторного голосування 18 березня, але й там, як можна сподіватися з загальних повідомлень, чимало кандидатів від Демократичного блоку стало депутатами до Верховної Ради УССР, до обласних та місцевих Рад.

Напередодні повторного голосування, у вівторок 13 березня офіційні засоби масової інформації, а зокрема газета «Радянська Україна», оприлюднили список народних депутатів, які були обрані до Верховної Ради УССР у результаті виборів 4 березня. У цьому списку — 112 прізвищ. Серед новообраних депутатів — три

жінки й 109 чоловіків. 87 народних обранців (77.7%) належить до КПСС, 25 — безпартійні. 48 депутатів (42.9%) є представниками партійно-державного апарату республіки, 38 депутатів (33.9%) є представниками Демократичного блоку виборців України. Серед решти 26 народних депутатів України (23% загального числа обраних 4 березня депутатів) 16 осіб є високопосадові особи, голови колгоспів, директори підприємств, начальники залізниць та генерали советської армії.

У виборах 4 березня взяло участь 37,261,666 громадян, тобто 84.69% усіх виборців республіки. У повторному голосуванні, за досі незвіреними даними, взяло участь лише 60% виборців.

Нижче подаємо висліди Демократичного Блоку у виборах до Верховної Ради Української ССР. У Верховній раді УССР ДБ займає 24% голосів.

ЗДОБУТІ МІСЦЯ ДБ ВР УССР

<i>Виборча округа</i>	<i>кандидатів</i>	<i>обраних в ДБ</i>
Київ	22	15
Вінницька обл.	17	2
Волинь	9	6
Дніпропетровськ	34	3
Донецьк	45	7
Житомир	14	—
Закарпатська	11	3
Івано-Франківська	12	11
Київська обл.	17	2
Кіровоградська	11	3
м. Севастополь	4	—
Кримська обл.	8	1
Луганська	25	1
Львівська обл.	24	24
Миколаївська обл.	11	—
Одеська обл.	23	2
Полтавська обл.	16	2
Рівенська обл.	10	3
Сумська обл.	13	2
Тернопільська	10	7
Харківська	28	11
Херсонська обл.	10	—
Хмельницька	13	—
Черкаська обл.	14	2
Чернівецька	8	—
Чернігівська обл.	13	2

Григорій ПРИХОДЬКО

ЕКОНОМІЧНИЙ ГАРАНТ ДЕМОКРАТІЇ

(УЦІС) В праці «Економічні взаємини — перспективи розвитку» Петро Рубан влучно зазначив: «Кооперативна діяльність (в СССР — Г. П.) — це є віддушину, яку дозволила тотальна влада на випадок, якщо Захід не підтримає перестройку, не допоможе фінансово і технологічно державному секторові економіки. . .»¹.

Ця цитата містить дві важливі думки: про те, що кооперативна діяльність стала можливою в СССР не в наслідок переосмислення ролі окремих форм власності, а саме, як вимушений крок влади для того, щоб якось, навіть шляхом втрати ідеологічних вартостей, вибратися з тієї економічної прірви, в яку завела державна монополія на землю та на знаряддя праці. Друга думка підказує особам, які є відповідальні за економічні зв'язки Заходу з СССР, що від них врешті-решт залежатиме, чи розвиватиме СССР і надалі кооперативну діяльність, чи влада задушить її, як тільки західні фірми і уряди допоможуть «фінансово і технологічно державному секторові економіки». Автор «Економічних взаємин. . .» ставить питання: «Як допомогти. . . народів перемогти. . . , не допомагаючи зміцненню тоталітарної держави. . .» І відповідає: «. . . це допомога в розбудові альтернативного суспільства, альтернативної економіки, через підтримку кооперативної діяльності в СССР».

В Програмі Української Національної Партії² приватна власність визнана економічним гарантом демократії. Здавалося б, що таке визнання суперечить ідеї соціальної справедливості, бо допускає майнову нерівність громадян. Але, які пріоритети мають вибирати політичні рухи, приймаючи програми своїх дій? Що є головним, в смислі суспільної мети, в економічних стосунках в суспільстві? Чітка, однозначна відповідь на це питання дає ключ до шкали пріоритетів. В Програмі УНП гаранті демократії записані першим пунктом конструктивної частини саме тому, що УНП, згідно з її Програмою, діє мирними, ненасильницькими, демократичними методами. Отже, приватна власність в її шкалі пріоритетів постає як умова діяльності партії. Без приватної власності демократія є неможлива, а отже, неможливою стає діяльність УНП, як відкритої політичної структури. Існують і інші міркування, чому Програма УНП першу увагу акцентує саме на приватній власності.

Нинішній стан суспільства, поява соціально-психологічного феномена Гомо Советікус, тобто масового, лінивого, невігласного, зляканого обивателя, байдужого до громадських справ, до долі своєї нації, аморального феномена, який зрікається своєї мови, паплюжить історію свого народу, людини, яка нездатна до існування в множинному суспільстві, яка позбавлена волі вибору, ризику, самопожертви, — поява цього чудовиська стала можливою тому, що свого часу була проведена селекція суспільства якраз за ознаками моралі та ділових якостей, а разом з тим була знищена приватна власність, яка спроможна спонукати людину до самодосконалення. Комуністична влада знищувала приватну власність, як виходячи з ідеологічної доктрини про побудову безкласового суспільства, так із міркувань усунення економічного ґрунту опозиції. Дійсно, знищивши приватну власність, здійснивши експропріацію майна й капіталів, влада позбавила опозицію фінансової підтримки. Тоталітарія в СРСР стала можливою саме через одержавлення власності.

Одержавлення власності прямо вело і до позбавлення права власності так званих союзних республік, оскільки державою був проголошений СРСР. Програма Народного Руху за перебудову говорить, що «Єдиною альтернативою бюрократичній сваволі є переведення України на господарський розрахунок...»³. Тобто Програма НРУ унікає прямої, безкомпромісової кваліфікації причин економічного занепаду, подаючи їх, як «бюрократичну сваволю». Так же завуальовано подано й зміст «господарського розрахунку» України: «...надання народові України законного права самому привласнювати результати своєї праці, бути господарем на своїй землі»⁴. Ідеологізоване тлумачення економічних категорій не розкриває суб'єкта «госпрозрахунку». Вуалює воно й ім'я власника: «за республікою повинно бути конституційне право власності народу України на землю, її надра, води, ліси, усі природні ресурси, повітряний простір, шельф, заводи, фабрики, шахти, електростанції та все майно, що створене і перебуває на території республіки»⁵. Але спочатку заувага про власність на майно, яке перебуває на терені України. Тут знаходяться (тимчасово або постійно) літаки й морські кораблі іноземних компаній, споруди й майно іноземних консульств, виставок, іноземні товари, які йдуть транзитом через Україну, закуплені іноземними фірмами продукти харчування, сировина і технологічне устаткування тощо. То яке право має держава віддавати це майно у власність «народу України»? Звичайно, якщо це є правова держава, бо большевики довели, що для них міжнародно визнаних прав не існує, тому вони охоче вдавалися до експропріації. Подібно можна сказати й стосовно майна, яке «створене на території України».

Однак нас цікавить категорія власника. Програма НРУ називає

його: народ України. Такого власника не може бути, якщо ми говоритимемо правовими категоріями. І Програма НРУ інколи конкретизує власника, говорячи про «республіканську форму власності», яка подана як база «нової системи виробничих відносин»⁶. Але республіканська «форма власності» є синонімом «державної форми власності», і якщо вона є базовою, то обмежує інші форми власності, в тому числі й приватну та кооперативну.

В тому ж пункті Програми НРУ є інша теза, яка суперечить щойно наведеним: «Запорукою зростання життєвого рівня має бути економічна система, яка ґрунтується на різноманітності рівноправних форм власності: державної, кооперативної, індивідуальної, акціонерної, приватної, змішаної. . .»⁷.

«Індивідуальна» власність тотожна «приватній», якщо при тлумаченні правових категорій відмовитися від індивідуальних стереотипів. В щойно наведеній тезі Програми НРУ визнається рівноправність форм власності, а в т. 5 тієї глави Програма вводить регуляцію, яка перешкоджатиме рівноправності форм власності: «Рух вважає, що економічна система Української ССР має ґрунтуватися на методах економічного регулювання. Рух виступає як проти неконтрольованого вільного ринку, так і проти бюрократичного антиринкового курсу»⁸.

Здається, що з цією справою НРУ буде важко впоратися. Для того, щоб вийти з економічної кризи і перейти до економічних стосунків у господарстві, необхідно зняти обмеження з ринку. Але советська людина не пристосована до життя в умовах економічної конкуренції, вона не має економічної культури, а, отже, на вільному ринку вона може знайти місце лише для своєї робочої сили. А якщо врахувати, що перехід до ринкової економіки зумовить зростання продуктивності праці, а, отже, і зростання числа безробітних, то неважко уявити, в якому стані опиняться східні слов'яни. Комуністичний експеримент, який триває понад сім десятиріч, повернеться для них гірким розчаруванням. Вони, в кращому випадку, стануть дешевою робочою силою для підприємців Заходу. Певно, що влада, знаходячися в полоні ідеологічних догм, поспішає не допустити такого розвитку подій, а не знайшовши нічого кращого, вона вдаватиметься до командних методів господарювання.

При такому осмисленні проблеми стає зрозумілою збентеженість Петра Рубана і його наполегливість у підтримці кооперативів на Україні. Кооперативи (і про це свідчить недавня історія Галичини) становлять оптимальний варіант розвитку українського господарства. Не маючи змоги протистояти приватно західним підприємцям, українці спроможні робити це успішно, коли об'єднуються в кооперативи. Ця істина доведена практикою і життям кооперативного руху на Україні, і доводиться лише дивуватися

тому, що сучасна національна опозиція не бажає наслідувати прикладу попередніх поколінь, а замість цього підтримує державну власність навіть всупереч тому фактові, що державна власність є власністю СССР, а не Української Держави.

Недооцінка значення форм власності для подальшої долі нації може обернутися для українців новими трагедіями. Сталінці зміцнили державу шляхом знищення приватної власності, а це потягло за собою мільйонні жертви. Зараз у влади знову проявляється бажання відновити абсолютну монополію державної власності. Голова Ради Міністрів СССР Рижков недвозначно акцентував увагу депутатів Верховної Ради СССР на державній власності, яка «скрепляє могутність держави»⁹. Не думаю, щоб ця роль державної власності була таємницею для осіб, які взяли на себе відповідальність за визначення шляхів руху національного відродження. Залишається запитати в них, чому вони нехтують цією ролею?

Кооперативний таланти українців спроможний забезпечити прискорений розвиток виробництва, а отже, прискорити й приватизацію державної власності, перехід її до рук кооператорів та акціонерів.

А як же бути з соціальною справедливістю? Доведеться змиритися з майновим розшаруванням суспільства, тим паче, що майнової рівності в УСССР не існує. З іншого боку, майнова нерівність в суспільстві спонукає індивіда до самоудосконалення. Відчуття суперництва, прагнення звершитися над існуючим становищем, або, як кажуть, вибитися в люди, спонукають людину до праці, до знань, до спорту, до мистецтва, до майстерності. І це є ще одним міркуванням на користь того, щоб приватна власність, як вимога, стала першим пунктом партійної програми. Укладачі Програми УНП усвідомлювали, що приватизація власності зумовить клясові антагонізми, але тривалий комуністичний досвід доводить, що іншого шляху господарського і морального поступу, як через приватизацію власності, не існує. В 1917 році більшовики перервали закономірний процес капіталізації, пообіцявши замість капіталізму ошчасливити нас комунізмом. Авантюра закінчилася тим, чим вона й мала закінчитися. Тепер нам лишається вивчити цей історичний факт і з сумом визнати, що комуністичний експеримент загальмував наш розвиток.

Наша доля зумовлена нашою культурою. Звинувачення лише загарбників у нашій недолі є недостатнім, щоб адекватно пояснити наші історичні невдачі, бо слабу національну активність українців (на тлі, скажімо, активності євреїв) ми спостерігаємо не лише на Україні, а й в діаспорі, де, здавалося б, існують сприятливі умови для того, щоб справу України зробити справою міжнародної політики. Сьогодні ми бачимо дивні справи: переважна

більшість політичної еміграції українців прийняла правила гри між Москвою і Вашингтоном, і не лише не користується нагодою, щоб активізувати націоналістичні зусилля, а навпаки, старається приглушити домагання державної незалежності, мотивуючи тим, що з тактичних міркувань не варто зараз наголошувати на незалежності, що треба зараз зосередитися на демократизації. Такий наївний погляд на політичний стан і логіку відродження свідчить якраз про наші вади в культурному розвитку.

Нерозвиненість господарства на Україні є не лише наслідком усуспільнення майна та соціальної селекції. Згадаймо, що в кінці XIX століття серед крупних капіталістів на Україні українці становили лише чотири відсотки. З вуст деяких наших мислителів можна почути гордість за те, що ми, українці, становимо безкласову націю. Якщо розвивати думку далі й з'ясувати, що безкласовість нації є наслідком нерозвиненості ділових якостей індивідів, що й заважає нам вийти на рівень державних націй, то підстав для гордості не буде. Ми, українці, становимо велетенську націю з числом індивідів понад п'ятдесят мільйонів, а нашу долю, часом, вирішують нації, які порівняно з нашою здаються карликами. Причина в цьому полягає в бракові раціональних складників нашої культури, в надмірності табу. Подолати відставання від європейських народів ми можемо лише через розвиток індивіда. А для цього необхідно повернути його до нормального стану, зокрема, поставивши його в умови конкуренції.

Кооперативи, саме в тій формі, якої домагається Петро Рубан, є об'єднаннями приватних власників, а, отже, вони утворюють атмосферу колективної й індивідуальної конкуренції, що служить спонукую до самоудосконалення особи. Українці не можуть залишатися ізольованою від світу нацією. Настане час, коли вільний ринок утвердиться на нашій землі, і щоб на той час українці не опинилися в становищі безпорадних, незахищених істот перед західними бізнесменами, ми маємо сьогодні дбати про те, щоб в українців на той час був капітал, були знання і був досвід конкурентного господарювання. Хотілося б, щоб українські бізнесмени в діяспорі, як особи, які вже оволоділи раціональними елементами культури, усвідомили свій патріотичний обов'язок перед своїми співвітчизниками, яких доля і загарбник позбавили можливості вчасно розвинути свої ділові якості. Справа, яку започаткував Петро Рубан, здається, є однією з найважливіших і найдоцільніших справ, які може дозволити собі еміграція. Хотілося б також, щоб наша еміграція, і насамперед політична та економічна, не підпала під чари ще однієї пропагандивної кампанії під назвою «перестройка». Бо ми вже спостерігаємо, як значні сили української інтелігенції опинилися в полоні ілюзій, часто не вміючи відокремити реалії від бажань.

Говорячи про рівноправність форм власності, Програма НРУ не говорить про те, як досягти цього. Зараз ми маємо монополію державної власності, і якщо проголосимо рівноправність форм, не вживши повних політичних рішень, то ніякої рівноправності не матимемо, бо монополіст не поступиться добровільно своїми перевагами. Отже, треба спочатку зламати монополію державної форми, а тут без політичного рішення не обійтися. Вище політичне керівництво в СРСР було близьке до того, щоб обмежити всемогутність державної власності. Але його стримала готовність Заходу посприяти перебудові керівництва державною власністю. Інакше кажучи, західних бізнесменів підкупила можливість скористатися кризою державної економіки в СРСР для полегшення власних економічних негараздів. І Петро Рубан у відчаї перед таким безумством вигукує: «ВІСІМНАДЦЯТИМІЛЬЙОННИЙ ПАРАЗИТИЧНИЙ АПАРАТ НАСИЛЬНИКІВ КОМУНІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ЗДОБУВАЄ ВСІЛЯКУ ПІДТРИМКУ КАПІТАЛІСТИЧНОГО ЗАХОДУ!!!»

Про необхідність політичного рішення проблеми форм власності говорить і професор Михайло Швайка: «Для того, щоб бути вільними, треба повністю ліквідувати відомчу форму правління, державну форму власності й надати повну свободу народові українському в тому, що він хоче виробляти і як він хоче жити»¹⁰. Програма НРУ бачить політичне рішення проблеми форм власності в тому, щоб «Право вибору форм власності та господарювання має належати виключно Українській ССР». Отже, автори Програми НРУ залишаються на тоталітарних позиціях, бо вони знову ж визнають за державою (Українською ССР) право встановлення форм власності. При такому розумінні прерогатив держави важко очікувати демократизації суспільства. У нас немає підстав довіряти «Українській ССР», адже ця структура утворена політичним керівництвом Росії і покликана служити їй, зокрема, придушити національну державу українців. Думається, що Установчий з'їзд НРУ, прийнявши таку Програму, фактично продовжив політику української соціал-демократії, яка свого часу вже довела націю до катастрофи. Також і нині, залишаючи за державою право втручання в форми власності, Програма НРУ готує правовий ґрунт для нової хвилі усусупління майна і остаточної руїни приватної власності, бо, як бачимо, верховний керівник радянського господарства Рижков вважає, що державна власність «скрепляє могутність держави». Без приватної власності моральне удосконалення суспільства стає неможливим, що доведене тривалою практикою соціалізму. Але Програма НРУ декларує наміри морального удосконалення. В главі «Принципи, цілі, напрямки і способи діяльності» одним із основних напрямків діяльності НРУ є: «забезпечення прав і свободи людини, моральне оздоров-

лення особи й суспільства»¹¹. Яким чином це вдасться досягнути? Республіканським госпрозрахунком? Без ліквідації державної монополії на власність людина не стане вільною, бо залишиться кріпаком, підлеглим державі, як власникові капіталу і ринку робочої сили водночас.

В главі «Етика» Програма НРУ заявляє, що: «Рух визнає моральне оздоровлення особи надзвичайно важливою ланкою процесу перебудови»¹². І в такій же главі декларація: «Рух виступає за моральне відродження українського суспільства на засадах загальнолюдських ідеалів через духовне єство народу, його здорові традиції, які відзначалися вільнолюбством, здатністю до самопосягати для добра і чести народу»¹³. Як же НРУ буде це робити? «Рух виступає проти насильства у будь-яких формах»¹⁴. А як бути з кримінальною злочинністю, ефективним способом дій проти якої є насильство? А як бути з узурпаторами влади? Відповіді на ці запитання Програма НРУ не дає. Зате вона говорить: «Особливу увагу Рух звертатиме на моральні якості осіб, наділених владою, керівників усіх рівнів і всіх виборних осіб, виступатиме проти лідерів, які власні інтереси ставлять вище інтересів народу, охоплені манією властолюбства»¹⁵.

Гадаю, що НРУ не багато матиме успіхів, якщо таким чином вирішуватиме національні проблеми. Замахуючися на контролю за моральними якостями чиновників, треба було б дати об'єктивні критерії моральності особи. Але об'єктивних критеріїв у трансценденції не може бути, отже, лишається визначати моральний стан людини за суб'єктивними критеріями, або за інтуїцією. Чиєю? Та певно ж, за інтуїцією тих, кого призначить НРУ. А ми маємо право запитати: «А судді хто?» Адже історія цивілізації знає інквізицію. Чим ми можемо перевірити чесність суб'єктивних суджень інквізиторів НРУ? Де гарантія, що, прийнявши Програму НРУ за керівну для нації, ми не вступимо ще в одну смугу полювань на відьом, шпигунів, ворогів народу та дисидентів?

Було б доречно, аби Програма НРУ, як правовий документ, уникав проблем моралі, бо вони лежать поза прерогативами політичних утворень. Залишимо ці проблеми церкві, а самі пам'ятатимемо, що введення моральних вимог та дефініцій в політичну програму стає загрозливим для суспільства, бо дає правові підстави для сваволі шарлатанам та шахраям, які добираються до влади. Я розумію, що авторам Програми НРУ важко було позбутися пропагандистських та політичних стереотипів, адже програма компартії теж містить моральні приписи, а партійні комітети (а разом з ними комсомольські й профспілкові) узурпували право морального судді. Моральний терор, який чинили й чинять всякого роду колективні розбирання особових справ, увійшов складником культури комуніста. Він став своєрідною потребою, що ми й спо-

стерігаємо в моральних вимогах Програми НРУ, авторами якої були комуністи та безпартійні особи, які прийняли большевицьку етику.

З легалізацією НРУ для української нації виникла нова небезпека — перспектива піти хибним шляхом. Свого часу большевикам за допомогою російських військ вдалося придушити державницький рух і повести українців шляхом так званого соціалізму. Сьогодні ми спостерігаємо, як група українських інтелігентів, які старанно прислугувували Москві в недалекому минулому, нав'язали суспільству перефарбовану ідею автономії, назвавши її федерацією, або конфедерацією, в залежності від аудиторії, на яку вони говорять. Для того, щоб приховати офіційний курс своєї діяльності, вони допустили до керівництва НРУ незначну групу осіб з числа недавніх нонконформістів, яких засліпила ілюзія демократизації.

Знову думки українських інтелектуалістів вдалося владі відволікти від справжніх потреб нації, бодай і в пляні морального удосконалення особи. Людина советська — то є феномен, який не має досвіду турбот про самого себе. Безоплатна освіта, безоплатна медицина (не говорю про якість, бо людина советська є невиваглива щодо якості), гарантована пенсія, гарантована праця разом зі звільненням від обов'язку думати — все це утворило тепличну істоту, якій тепер треба обіцяти те ж добро, щоб мати у неї підтримку. Але помиляються ті, хто гадає, що симпатії тепличної істоти до їхньої програми щось важать.

Людину не треба моралізувати, та це й недопустиме, бо ніхто з нас не наділений знанням трансцендентного смислу. Моральне оздоровлення особи й суспільства потрібне, але для цього не можна влаштовувати інквізиції. Політична програма повинна говорити лише про умови, які спонукають людину до самоудосконалення. Програма НРУ говорить, що «Створення громадянського суспільства в Українській ССР вимагає: . . .зведення до мінімуму патерналістської функції держави у ставленні до народу. . .»¹⁶. Що це означає? Програма НРУ не дає тлумачення патерналістської функції держави. Функція ж ця якраз і полягає в усіх «турботах» держави про суспільство і людину. І якщо зменшувати цю функцію, то треба було б вказати, коштом чого. Соціальна частина Програми НРУ хибує неточністю, стереотиповістю і суперечливістю. Так, якщо Програма НРУ приписує обмеження патерналістської функції держави, то треба було вказати джерела фінансування тих же функцій, коли вони перейдуть від держави до особи.

Ми знову підходимо до необхідності приватизації державної власності, бо тільки приватна ініціатива спроможна задовольнити потреби людини та її сім'ї, якщо, звичайно, людина працездат-

на. Зайве доводити, що якість лікування, освіти та інших послуг зросте, коли за ці послуги людина платитиме з власної кишені.

Приватновласницьке суспільство не є досконале. — воно є жорстоке, бо нещадне до лінивих. Воно має багато вад, але й суспільство, яке позбавлене власности, не може похвалитися гуманністю. Суттєвим недоліком державновласницького суспільства, недоліком, що перевищує всі ваді приватновласницького суспільства, є виродження особи. Це стається через відчуження її від землі, від знарядь праці, а потім від історії свого народу, від своєї мови і, нарешті, від самої себе. Основним чинником аморалізації советських людей є знищення приватної власности. Комуністи, стараючись нагодувати нас, виродили нас морально. І сьогодні ми не маємо підстав вірити їм навіть тоді, коли вони складають програму НРУ. Щоб нарід зміг повернутися до моралі, необхідно повернути йому приватну власність.

Література

1. Петро Рубан: Економічні взаємини — перспективи розвитку. «Український час», випуск 5, 1989.
2. Програма Української Національної Партії, прийнята 21.10.1989.
3. Програма Народного Руху України за перебудову. «Літературна Україна», 28.9.1989. Розділ «Економіка», п. 2.
4. Там же, п. 2.
5. Там же, п. 3.
6. Там же, п. 3.
7. Там же, п. 3.
8. Там же, п. 5.
9. Фундамент економіки. «Правда», н. 291, 18.10.1989.
10. Виступ проф. Михайла Швайки. «Літературна Україна», 26.10.1989.
11. Програма Народного Руху України за перебудову, «Л.У.», 28.9.1989. Розділ: «Принципи, цілі, напрямки і способи діяльності».
12. Там же, п. 4.
13. Там же, п. 2.
14. Там же, п. 5.
15. Там же, п. 7.
16. Програма НРУ за перебудову, «Літературна Україна», 29.9.1989.

Левко ЛУК'ЯНЕНКО

ВЕЛИКОДНЕ ЗВЕРНЕННЯ ДО МОЛОДІ УКРАЇНИ

(УЦІС) Господь наділив наш народ одним з кращих теренів земної кулі: маємо помірний клімат, родючий ґрунт та великі запаси корисних копалин.

Ми — автохтонний народ, що вічно жив на цій землі і зформував відповідно до українських географічно-природних умов свою лагідну вдачу. Ми ні в кого цю землю не відняли, а в нас її віднімають постійно. Починаючи від татаро-монгольської навали, ми тільки зрідка мали часткову волю. Усякий раз, коли наш народ мав можливість незалежної політичної дії, він проявляв схильність до демократичних форм розв'язування спільних справ. Демократизм у формі Київського віча, Козацьких рад чи міського самоуправління, демократизм у формі багатопартійної Центральної Ради — ось політична традиція нашого народу, що природно виникає з українського національного характеру, в основі своїй індивідуалістичного.

Нездоланна схильність до парляментарних форм та утвердження індивідуальності в минулі сторіччя не раз були причиною поразки в боротьбі з хижими сусідами. Вони грабували нашу землю і нас самих перетворювали на наймитів. Вони обкрадали нашу культуру: вивозили до себе наші таланти, присвоювали собі наші здобутки, а решту спотворювали, аби зробити нас духово бідними і вбити в нас національну гордість. Уже за часів першого великого ката України Петра І царат веде послідовний наступ на нашу писемність і мову, намагаючись наблизити її до своєї, виточити з наших жил гарячу козацьку кров і запомпувати нам кров рабської, холодної.

І стала Україна тюрмою для самих українців. Застогнала бідна в полі й над Дніпром.

Надійшов 1917 рік, зблиснув промінь надії, замайоріла Україна жовто-блакитною барвою, і здалося, що

Ми тую червону калину
Гей, гей підіймемо,
А ми нашу славу Україну
Гей, гей розвеселимо! . .

Ба, підступні вороги знову вбили свободу. А потім, під червоним пролетарським прапором, розв'язали таке мордування народу, що і сам біс у пеклі б не вигадав. Тінь двоголового орла за горло душила й душила Україну, та й сама стомилась. Зупинилась над проваллям — довела країну з найбагатшими землями до хроніч-

них нестатків та злиднів: задушила все творче життя і припинила нормальний прогрес. Сама вжахнулась. Взялася шукати порятунку в новому мисленні й перебудові.

Леле, як важко, неймовірно важко почати мислити демократичними й гуманними поняттями людям, що народилися, зросли і постаріли в умовах безпровістнього рабства! Як важко, неймовірно важко людям, що все життя носили ненависть до всякої неконформістичної думки та незапрограмованої провідною партією дії, тепер чути непокаянний голос християнина, мусульманина, ідеаліста чи бачити на вулиці в білий день демонстрацію з національною самостійницькою символікою!

Молоде України! Ти не просякнута комуністичними догмами, ти не скута страхом батьків перед нічними рейдами сталінських опричників, твої очі широко розкриті на широкий світ, і ти бачиш жалюгідне становище України на політичній карті світу. Майбутнє України — в тобі, воно залежить від тебе. Якою ти будеш, такою буде Україна. Тож відроджуй мову, що є однією з найбагатших у світі, відроджуй народну культуру, що є одна з найкрасивіших галузок на дереві культур людського роду, відновлюй національний дух і через активну участь у демократизації суспільства наближай світлий день незалежності України!

Хай світять вам дорогі заповіді наших духовних батьків у ваших прагненнях до волі. Ідіть за мудрим Франком:

«Не пора, не пора, не пора
Москалеві, ляхові служить.
Довершилась Україні кривда стара
Нам пора для України жить!»

У день Світлого Воскресіння помолімося Всевишньому, аби простив Україні великий гріх незгоди і розбрату, повернув свою ласку нам і благословив рідну Неньку свободою для рівноправного життя у колі вільних народів світу.

«Обнімітесь, брати мої.
Молю вас, благаю! . . .»

Ю. П.

РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Визвольна боротьба українського народу проти комуністичної імперії виходить на вирішальні рубежі. Пробудження національної свідомості є рушієм змін на терені України. Опір апарату, підсилюваний рішенням з'їзду Рад, збільшується. Відчайдушні спроби «демократичних» комуністів підтримати авторитет КПСС розбиваються об шалений опір «твердолобих» марксистів. Дезертирство з лав КПСС зростає лавиною. Але, виявляється, не всі хочуть співпрацювати з вигодованцями партії. І дійсно, вступаючи

в лави КПСС з кон'юнктурних міркувань, з тих самих міркувань вони з неї тікають. Вміння пристосуватися, політична мімікрія та демагогія роблять з них небезпечних союзників. Користуючись багаторічним досвідом політичної інтриги, перевертні можуть вийти на верхні щаблі будь-якої демократичної партії. Виборюючи свої шкурні інтереси, захищаючи свої привілеї, на хвилі мітингової демократії, ці політики можуть отримати змогу знову вирішувати, вже не від імени «авангарду», а від імени народу наші долі.

Ситуація може скластися аналогічно жовтня 1917 року. Саме тоді вимоги традиційних демократичних свобод, які декларувала большевицька партія, після захоплення нею влади, виявилися зброєю проти буржуазії. Аналізуючи політичну ситуацію на сьогодні, виявляється, що гасло «Вся влада Радам» знову треба знімати з порядку денного. Якщо у липні 1917 року його зняли большевики, то тепер його повинні зняти антикомуністи. Дійсно, судячи з цього, хто стає головами новообраних Рад, в Україні, зрозуміло, що перші секретарі сконцентрували в своїх, не вельми чистих руках законодавчу та господарську владу, прикриваючись тим, що їх обрав народ. В аналогічній ситуації, дійсно підтриманий більшістю людей «Саюдіс», який зформував уряд Литви, та Верховна Рада Литви, що проголосила про вихід з імперії, виявилися «купкою націоналістів», які захопили владу. Клясично партійна гра — біле це чорне, а що для КПСС вигідно, то для імперії добре. Відверта брехня в органах масової інформації, тенденційне викладення будь-яких подій, які чимсь не подобаються правлячій верхівці, стає нормою. За прикладом ходити недалеко. Прес-центр ЦК КПУ повідомив, що, за даними правоохоронних органів, в містечках 31-го березня на підтримку Литви брало участь не більше 35 тисяч осіб. Хоча, насправді, їх було близько чвертьмільйона (250 000 тис.), а ЦК КПУ потім може послатися на неправильні дані, подані КГБ.

Як завжди, останнім часом, партія наступає, підготувавши шляхи для відступу. Пропаганда, часто-густо замішана на марксистсько-ленінській фразеології, стала засобом насильства. Внутрішнє шпигунство стало нормою політичного життя держави. Навішуючи ярлик внутрішнього ворога на будь-яке позитивне явище в політиці, звалюючи свої гріхи на інших, партія намагається переписати історію і сучасність. Зраду України в Бресті вона називає «змовою української буржуазії з німцями», агресію большевиків проти УНР — братньою допомогою, визвольну боротьбу ОУН-УПА — «бандитськими акціями фашистських найманців». А далі Угорщина, Німеччина, Чехо-Словаччина, Афганістан. . .

На сучасному етапі імперія нагадує Амура — сам голий, озброєний до зубів і до всіх чіпляється зі своєю любов'ю. Консолідація імперців викликає протидію з боку людей, які дійсно готові до боротьби за свободу України. Борітеся — і поборете.

Національно-державницький рух зростає

ДЕРЖАВНА САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ

Нове всеукраїнське політичне об'єднання

(УЦІС) В суботу і неділю 7-8 квітня у Львові проходив Установчий збір всеукраїнського політичного об'єднання «Державна Самостійність України». Сцена залі, в якій відбулися наради, була удекорована портретами видатних борців за українську державність від князів Володимира Великого, Данила Галицького й гетьмана І. Мазепи до М. Міхновського, С. Петлюри, Є. Коновальця, С. Бандери і Р. Шухевича-Чупринки. На сцені був великий тризуб, синьо-жовтий і червоно-чорний прапор.

У присутності 147 учасників, в тому числі 67 зареєстрованих делегатів з усіх кутів України, збори відкрив *Петро Дужий* — сеньйор національно-визвольного руху на Західній Україні, політичний в'язень польських, німецьких і советських тюрем, редактор підпільного журналу «*Ідея і чин*».

Після відспівання гімну «Зродились ми великої години», священик УКЦ відправив Молебень і поблагословив зібраних і національну символіку. Керівником зборів обрано *Олеся Царука*, голову Українського Молодечого Клубу в Ризі, Латвія. Присутніми на зборі були представники майже всіх формальних і неформальних організацій та партій (РУХ, ТУМ, УГС, УНП, УХДФ, Т-во «Меморіал», Товариство Лева, СНУМ, УКЦ тощо), а також закордонні гості з Білорусії, Литви, Латвії й Канади — представники ОУВФронту.

Плян Установчого збору передбачав такі пункти: Заява ініціативної групи для створення ДСУ на чолі з юристом Іваном Кандибою, Програма дії і статут, обговорення програми й статуту, збір, заяви вступу до нового об'єднання, вибір керівництва, схвалення резолюцій.

Установчий збір ухвалив низку документів і резолюцій, в тому числі звернення до українського народу у справі утворення національно-територіальних військових з'єднань, звернення до Литви, звернення до української діаспори, звернення до народу України, а також резолюцію з приводу Закону про мови.

Об'єднання ДСУ планує видавати періодичний журнал під назвою «Самостійність», чи «Незалежність» і газету «Поклик волі». Покищо *Анатолій Лупиніс* запропонував, щоб на перехідний час користатися його виданням — «Черкаські вісті», до редакції якого від УДС увійшли *Анатолій Ільченко* й *Олесь Царук*.

Установчий збір обрав Раду, яка має керувати діяльністю об'єднання до часу скликання — через кілька місяців — засновного членського з'їзду. До складу Ради УДС ввійшли: *Іван Кандиба* — голова, *Петро Дужий* — почесний член, *Ярослав Дурда*, *Анатолій Доценко*, *Михайло Котик*, *Зеновій Красівський*, *Анатолій Лупиніс*, *Ірина Сенік*, *Олесь Царук*, *Дарія Гусяк*, *Анатолій Ільченко*, *Ігор Бондар*, *Тарас Семенюк*, *Тарас Більчук*, *Мирослав Дзюбан*, *Людмила Жильцова* (вона — голова Українського Земляцтва у Литві) — члени.

В резолюції Установчого збору визначено мету новопосталої політичної організації такими словами: *політичне об'єднання ДСУ поставило собі за мету разом з іншими українськими організаціями й партіями пропагувати необхідність і боротися всіма мирними засобами за незалежну українську державу як єдино можливу форму буття української нації.*

* * *

ЗАЯВА

Ініціативної Групи по створенню об'єднання
ДЕРЖАВНА САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ
від 20.3.1990 р.

Усвідомлюючи той факт, що всі біди та лиха, які поставили наш народ перед економічною, екологічною та культурною катастрофою, спричинені багатовіковим перебуванням в складі Російської та Советської імперій, ми, учасники руху опору 40-60-80 років, сповнені рішучості домагатися мирними засобами Державної Самостійності України. Тільки незалежна ні від кого Українська Держава покладе край духовній деградації нашого народу, економічній та екологічній катастрофам і поверне наш народ у коло вільних держав світу. І щоб не розкорочувати патріотичні сили, ми дійшли висновку про необхідність створення об'єднання *Державна Самостійність України*, завданням якого буде мобілізація народу на побудову незалежної держави — єдиної форми буття нашого українського народу. Ми закликаємо співвітчизниць і співвітчизників, котрі усвідомлюють причину всіх наших бід і лиха, приєднатися до нас і разом з нами створити політичне об'єднання *Державна Самостійність України*.

Ініціативна Група об'єднання *Державна Самостійність України*

Голова: *Іван Кандиба*

Члени: *Олесь Царук*, *Анатолій Доценко*, *Анатолій Лупиніс*,
Степан Балинський, *Ярослав Дурда*, *Ігор Бондар*

* * *

Петро ДУЖИЙ

ВІДКРИТТЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ДСУ

Шановні Громадяни!

Ідея державної самостійності України провідна зоря, що просвічує шлях боротьби за життя нації, за її долю, за розвиток і процвітання.

Ідея державної самостійності України невмируща правда нації.

а правда в постійнім квітінні,
вона, мов сузір'я прекрасне,
хоч часом бувала в затінні,
та зовсім ніколи не згасне.

Народ, для якого ідея державної самостійності стала головним дороговказом, буде своє сьогочасне і майбутнє на найтривкішій, незнищенній основі.

Окрилені величною ідеєю державної самостійності України, сповнені безмежною любов'ю до Батьківщини і почуттям високої гідності, славної пам'яті Микола Міхновський, Симон Петлюра, Євген Коновалець, Степан Бандера, Роман Шухевич — національно освідомлюючи народ, закликали його до боротьби проти ворожих навал, формували й очолювали бойові загони й армії, і самі життя склали на жертівнику нації.

На їх заклики в ряди народніх захисників ставали: Січові Стрільці, воїни Української Народньої Республіки й Української Галицької Армії, бойовики Української Військової Організації та Організації Українських Націоналістів, січовики Карпатської України, безстрашне вояцтво Української Повстанської Армії.

Доречно на цьому місці повторити слова глибокої євангельської мудрости: немає більшої любови від любови тих, що життя своє поклали за друзів своїх.

У боротьбі за волю України кращі її сини та дочки пролили море крові. І ніодна крапля цієї героїської крові не пропадає марно. Лише тим, що впали у боротьбі за правду, ми повною мірою завдячуємо сьогоднішнє відродження, бурхливий ріст національної свідомости та самобутнього утвердження.

Вшануймо світлу пам'ять по полеглих за волю України одноквилинною мовчанкою. (Прощу встати).

Шановні Громадяни!

Характерною рисою сьогодення є підсилена поляризація думок,

ідей, концепцій. В загальному кажучи: напроти себе стоять дві діаметрично протилежні ідеологічно-політичні структури: з одного боку, збанкрутована партократична верхівка, що й надалі фашистськими методами правління та з невеличкими дозами псевдodemократичних заходів силкується оживити дощенту потрісканий і вже зовсім непридатний до ремонту Советський Союз, ще донедавна нею ж таки іменований «найпередовішою країною світу», — а з другого боку — сотні, якщо не тисячі нових політичних формувань найрізноманітнішого толку.

Проголошена перебудова, чи пак перестройка, перш усього в економічному плані — без духовного оновлення — навіть на короткий час бажаного ефекту не дасть. Прибравши характер магічного закликання, вона лише декому вселяє ледь помітну надію на краще, а для найширших мас населення перемінилась у чергову, недовготривалу акцію, яких налічувалось безліч за існування імперії і які будь-якого покращення народів не принесли. Фініта ля комедія! Покотилась дитяча гра, в успіхи якої либонь мало хто вірить, хоч і від ясного висловлювання своїх міркувань утримується.

А тим часом назрівають нові проблеми і в повній гостроті стоїть справа збереження цілісності червоної імперії. Та цілісність тепер у центрі уваги партократів. Не можна забувати й того, що та цілісність тривожить однаковою мірою і тих, що — піддаючи нищівній критиці компартійну верхівку — хотіли б бачити Советський Союз як його продовження у вигляді «єдиної, неделімої».

Водночас у самій компартії появляється маса рецептів на оздоровлення Советського Союзу, а це в свою чергу призводить до розколу її на ряд відламів.

Активізується політичне життя України. Це позначається в першу чергу посиленням і поступово та впевнено могутнім ростом національної свідомості, якого зупинити вже ніхто не в силі, не дивлячись на те, що і скритних скептиків щодо національного відродження чимало ще набереться.

Не можна забувати того, що побіч політичних об'єднань, спілок, партій та ліг, що стоять на платформі державної самостійності України, появляються й такі, що — прикрившись національним прапором, який ще вчора топтали, — намагаються в очах громадськості представити себе лідерами національного відродження.

Та що казати?

Тепер самі ж компартійці викрикують про політичний суверенітет і економічну незалежність України, про потребу національного та культурного відродження тощо, з однією коротенькою, але суттєвою заувагою: «не виходити зі складу ССРСР».

Розглянути й обговорити політичну ситуацію в Україні — головна мета нашого загального зібрання, а далі — обдискутувати програмові статті політичного об'єднання, яке за Вашими рекомендаціями плянується покликати до життя.

На самому початку слід відмітити, що нове політичне об'єднання не претендує на монополію. Воно тісно співпрацюватиме з усіма іншими політичними формаціями, що стоять на платформі державної самостійності України, вважаючи при тому, що в короткому часі саме життя і розвиток подій підкажуть потребу встановити Головний Координаційний Центр.

Шановні громадяни!

Відкриваючи з доручення Ініціативної Групи Загальні Збори об'єднання ДЕРЖАВНА САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ, щиро вітаю всіх Вас і бажаю успіхів у праці.

Слава Україні!

* * *

РЕЗОЛЮЦІЯ З приводу Закону УССР про мови

Установчий Збір Об'єднання Державна Самостійність України констатує, що прийнятий 28 жовтня 1989 року Верховним Советом УССР «Закон Української Советської Соціалістичної Республіки про мови в Українській ССР» не відповідає потребам дня і по суті спрямований на подальшу русифікацію України. У кожній державі, а ст. 1 Конституції УССР стверджує, що УССР — держава, державною мовою є мова корінного населення, що дає назву країні. Щодо мовного рівноправ'я мігрантів, то воно не виходить за межі культурно-національної автономії.

Проголошуючи російську мову мовою міжнаціонального спілкування, Закон про мови надав їй статусу державної мови в УССР, знання якої обов'язкове, тобто узаконена національно-російська двомовність, за умов якої знання неукраїнцями української мови не обов'язкове. Українські болгари, гагаузи, греки, румуни, угорці, поляки та інші в місцях суцільного замешкання не вчитимуть українську. Як спілкувалися ми з ними російською, так і спілкуватимемося. А це означає, що кількість т.зв. російськомовного населення й далі зростатиме. Ми не проти того, щоб українські росіяни мали право на навчання рідною мовою. Але обов'язкове вивчення українцями та представниками нацменшин російської суперечить Конституції УССР, перетворює таку «державу» як советська Україна в російську колонію.

Об'єднання Державна Самостійність України боротиметься за скасування Закону УССР про мови і за таке положення, аби ро-

сійська мова вивчалася в Україні тільки росіянами, а для інших громад вона була б тільки однією з іноземних мов.

Об'єднання ДСУ виступатиме за прийняття державного акту про обов'язкове знання української мови, як єдиної державної, всіма громадянами України.

Львів, 8 квітня 1990 року

* * *

РЕЗОЛЮЦІЯ

Установчого Всеукраїнського Збору Об'єднання ДЕРЖАВНА САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ

Ми, делегати Установчого Всеукраїнського Збору об'єднання ДЕРЖАВНА САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ, — свідомі свого обов'язку перед Батьківщиною досягти державної самостійності України мирними засобами, приймаємо рішення створити політичне об'єднання *Державна Самостійність України*, яке з іншими політичними патріотичними організаціями та партіями пропагуватиме необхідність і боротиметься всіми мирними засобами за незалежну Українську Державу як єдино можливу форму буття Української Нації. Приймаємо Програму дії і Статут об'єднання, а також створюємо організаційні структури, з допомогою яких змагатимемося за Державну Самостійність України.

Слава Україні!

Львів, 8 квітня 1990 р.

* * *

ТЕЛЕГРАМА ДО ПРЕЗИДЕНТА ЛИТВИ

До Високодостойного
Президента ЛИТВИ
Пана Витавтаса Ландсбергиса
місто Вільнюс
Литва.

Ми, учасники Загальних Всеукраїнських Зборів політичного об'єднання ДЕРЖАВНА САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ, вітаємо Вас і у Вашій особі весь волелюбний литовський народ з відновленням незалежності Литви. Бажаємо литовському народові щастя і процвітання в колі вільних народів світу.

1. Слава мужньому і волелюбному народові!
2. Хай живе самостійна ЛИТВА!
3. Хай міцніє дружба між ЛИТВОЮ і УКРАЇНОЮ!

Львів, 8 квітня 1990 р.

ЗВЕРНЕННЯ ДСУ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ДІЯСПОРИ

Ми, учасники Установчого Всеукраїнського Збору об'єднання ДЕРЖАВНА САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ, вирішили вступити в мирну боротьбу за перетворення так званої УССР в незалежну Українську Державу, як єдино можливу форму буття нашого народу. Ми переконані, що тільки вивід з України советських окупаційних військ покладе край багатовіковій русифікації, пограбуванню наших природних багатств та нещадній експлуатації наших інтелектуальних сил.

Перетворення УССР в самостійну державу призведе до ліквідації причин еміграції українців: наша Батьківщина стане рідною матір'ю всіх своїх громадян. Але ми свідомі того, що побудувати Самостійну Україну можна лише за умови нашої співпраці. Змагання за Україну повинні стати повсякденними для кожного українця в Україні та поза її межами. Настав час нам усім сказати люду, що ми не бажаємо більше бачити Україну колонією, а вільною державою. І це наше святе право, а боротьба за це право — наш патріотичний обов'язок.

Слава Україні!

Львів, 8.4.1990 р.

* * *

ЗВЕРНЕННЯ ДСУ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Ми, учасники Установчого Всеукраїнського Збору об'єднання ДЕРЖАВНА САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ, усвідомляючи необхідність перетворення т.зв. УССР в Незалежну Українську Державу, вважаємо, що одним з важливих кроків на шляху до незалежності мають стати Українські національно-територіальні військові з'єднання.

Це, по-перше, покладе край витратам на перевезення українських юнаків з України, а потім і в Україну. По-друге, українські національно-територіальні частини не будуть використовуватися владою для розгрому мітингів і демонстрацій, а також Українські національно-територіальні військові з'єднання одразу ж стануть гарантом незворотніх процесів, які перетворюють УССР з колонії в демократичну державу.

Мати своє некероване з Москви військо — святе право нашого народу.

Львів, 8.4.1990 р.

* * *

ЗВЕРНЕННЯ УСТАНОВЧОГО ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ЗБОРУ ДЕРЖАВНА САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ

НАРОДЕ УКРАЇНИ!

(УЦІС) Важкі й непевні дні, сповнені відчуттям тривоги, нависли над Тобою. Ніхто не знає, що може принести найближче майбутнє.

Довір'я до імперського центру втратили всі, хоч відверто про це ще дехто, навчений гірким досвідом, не відважується говорити.

Кому вірити, значить, що віра у світле майбутнє окрилює людей?

А життя вчить, що за майбутнє ще й самому боротися треба.

Не жди людського відношення до Тебе, справедливості й милосердя з боку тих, хто принципи рівності і братерства давно висміяв і в болото затоптав.

У кого ж поради в скрутну хвилину питати?

Питай в історії, вона найкраща вчителька, бож вона і лише вона вчителька життя. Вона відкриває перед Тобою сторінки нашої славної і величавої, і водночас болючої та трагічної бувальщини.

Зацікавлення нашим минулим Твого ворога в трепіт кине. Йому це дуже не до вподоби. Він тішиться, коли Ти у безпам'ятстві потпаєш. Він і зусиль доклав, щоб Ти не знав свого минулого, а прислухався до того, що він про наше минуле розкаже.

«Навіщо Тобі, — каже він, — морочити голову про старі часи на Україні? Хіба ж Ти ситий од того будеш, коли дізнаєшся про світанки золотоверхого Києва, про могутні Київську та Галицько-Волинську державу, чи, врешті, про Січ Запорізьку, козацтво, чи про гетьманів, які, крім одного Хмельницького, 'зрадниками народу' були?».

Ворог твердить і переконує: «Тобі у давнині свого коріння шукати не треба. Закарбуй у голові, що твоя справжня славетна історія починається від 1917 року, з місяця листопада, а якщо вже про советську Україну, по-комуністичному вільну, казати, то лише з кінця грудня».

Твій ворог з нашими ж істориками-запроданцями історію України вже написали. І вся вона в суцільних плямах — чорних, і білих, і кривавих. . . Брехні в ній повно, а правди нема. А Ти мовчиш, бо Ти весь час заляканий ходиш. А можливо, не в міру сором'язливий і ворога образити не бажаєш. А йому того й треба. . .

Кидаєшся, мов риба об лід, шукаєш того поля, де правда цвіте.

Шукай на своєму полі. Бери в руки найціннішу, як твої батьки Тобі казали, книгу — «Кобзар».

В ній прочитаєш те, що півтораєста років тому наш найбільший Геній і Пророк Національний Тарас Шевченко написав, свій твір «Розрита могила». Ось такими скорботними словами він починав:

«Світе тихий, краю милий,
Моя Україно!
За що тебе сплюндровано.
За що, мамо, гинеш?»

Зупинись на цих словах: а хіба ж сьогодні, наближаючись до дверей третього тисячоліття, ми не з повним правом ставимо таке ж саме запитання? Невже Кобзареві слова, сповнені синівською любов'ю до Матері-України, хоча б на йоту втратили свою актуальність?

Радісні надії і сподівання родились у серцях людей, коли розлетілась у 1917 році царська «тюрма народів». Сонце ясно зійшло тоді над Україною. Заметушились, збудившись від довгого сну, наші батьки-діди. Вони знали, що нове життя будувати треба, але попервах не відважувались на рішучі кроки. Врешті дійшли до розуму і взялись будувати власну хату — державу українську «без панства, без рабства, насильства і зла...»

Будували державу — республіку народну, демократичну, не зазіхаючи ні на один клаптик чужої землі, будували так, щоб усім її громадянам у ній добре жилося.

Хто більш практичний і життям досвідчений дораджував: у світі скрізь неспокій, молоду державу від напасників охороняти слід, без свого війська не обійтись.

Інші думали: «Навіщо нам армія та ще й велика? Адже ми змагаємо до соціалізму і наші північні сусіди теж за соціалізм борються, то хіба ж ми згоди не діб'ємося?»

Гірко розчарувалися нерозсудливі ентузіясти. Недовго сонце сяяло, зірвалася буря. Чорні хмари наступили на нашу землю з північного краю. Там на місці щойно поваленої царської «тюрми народів» новоявлені червоні верховоди заходились будувати нову, стократ грізнішу за царську тюрму, що пострашищем людським залишається по сьогоднішній день.

Багато хто не втрачав надії, змушував себе вірити, що якимось у спільній із північними сусідами хаті разом у мирі проживеться. Не так вийшло. Люди грамотні таку думку поділяли та червоним ватажкам допомогли вершити їх чорну справу. Не хтось чужий, а свої, українці: Скрипник, Затонський і 23-літній юнак, син письменника, Коцюбинський, запродавшись, увійшли навіть до т.зв.

українського советського Уряду. Промайнули роки, а за вірну службу окупантам дорого поплатитись довелося: Скрипник напередодні арешту 1933 року сам застрелився, Коцюбинського застрілили чекісти 1937 року, а трохи пізніше Затонського повісили в тюрмі.

«Ви — українці — без нас, без нашого мудрого керівництва й ні одного дня не проживете» — вигукували й по день сьогоднішній викрикають комуністичні партократи. А обер-ватажок В. Ленін, що перший ту брехню у світ Божий випустив, потакував їм, на душах наших розпечених залізом її випікаючи: «без нас, без 'допомоги' нашого робітничого клясу про вільну Україну не може бути й мови». Та несусвітня інсинуація чорним прокляттям зависла над нашим народом і багато кому з числа запроданців донині мізок затуманила.

Брехня брехнею залишиться. Звідавши «блага» червоної кривавої диктатури, люди, що не позиченими, а власними мізками міркувати здатні, запитали себе: чому ж то Україна не може жити окремим, самостійним, од Москви незалежним життям? Наприклад, Франція може жити, Італія теж, і навіть невеликий щодо території й населення Люксембург. Вони самостійні держави, а ми, українці, на погляд окупантів, до державності чомусь ще не доросли і без «допомоги» Москви жити не здатні.

Народи чужі, і європейські, і не-європейські, і навіть ті, що ще вчора в ярмі колоніальним ходили, — всі вони живуть краще і ліпше за нас, побудувавши власні самостійні держави.

Хіба наші брати, затуманені капеесесівськими побрехеньками, геть чисто оглухли та осліпли, не знаючи, що нас Москва безжалесно обдирає, мов той грабіжник на роздоріжжі? Невже й досі деякі наші земляки не можуть додуматися, що ні здирства, ні безправ'я у нас не було б, якщо б народ український сам собою керував, живучи в свій окремій, ні од кого незалежній державі? Хіба ж — врешті-решт — важко кожному з нас зрозуміти те, що знають недавно визволені з-під колоніального гніту африканці? Прийшов час недовіркам і зачумленим вичавлювати з себе рабство!

Що таке для нашого народу сімдесят років під диктатом червоної Москви? Це в першу чергу — страшний геноцид. Понад 7 мільйонів наших людей під тінню закривавлених прапорів винищено організованим голодом.

Це масові розстріли невинних людей у Києві, Одесі, Львові, Луцьку, Винниці, Золочеві, Умані, Самборі, Стрию, Дніпропетровську, Івано-Франківську й багатьох інших містах і селах.

Це поголовне нищення української інтелігенції — вчених, письменників, служителів духовенства та діячів культури.

Це нещадна експлуатація робітництва, селянства, інтелігенції.

Це проливання крові українських синів і дочок на теренах чужих народів в ім'я зажерливих комуно-московських імперіялістичних інтересів.

Це відібрання від нас нашої мови плянова русифікація всього населення.

Це нищення українського шкільництва, надбань нашого народу.

Це шантаж, провокації, осквернення усього найсвятішого для нас.

Перелік злочинів проти народу можна продовжувати, та й цього вже досить, щоб окупантам-загарбникам сказати НІ!

Не будуйте в Україні атомних електростанцій та інших шкідливих для народу підприємств, не привласнюйте наші природні багатства і національний прибуток.

Не винищуйте нашого народу новими Чорнобилями, не вбивайте нас радіацією, на засуджуйте на вимирання цілі покоління.

Не робіть нашої прекрасної землі пустелею на сотні тисяч літ.

Не затруйуйте наші води і повітря смертельно шкідливими хемікатами.

Не розпоряджайтесь нашою волею, нашим життям.

Опинившись у скрутному економічному становищі, Москва і далі намагається заспокоювати нас новими обіцянками: обрізаним суверенітетом, обманливою економічною незалежністю, укладанням нових федеративних угод тощо.

Навіть звір оминатиме приманку й не піде вдруге на капкан.

А ми ж не звірі. Ми люди, ми споконвічні господарі нашої землі.

Хіба ж ми й далі дозволимо окупантам знущатися над нами?

Усі народи, що потрапили під скіпетр московського комуно-імперіялізму, намагаються вирватися з-під ярма колонізаторів. Самі хочуть жити, без чужої «опіки», без керівництва кремлівського. Народи, що змагаються за волю, за державну самостійність — наші друзі.

Ми за дружбу з усіма народами, в тому числі й з російським народом, який побудує своє щастя на своїй етнічній землі.

Єдиний гарант нашого життя, розвитку й процвітання — Українська Самостійна Соборна Держава.

Воля й незалежність усім народам! Мир і згода усім народам!

Слава Самостійній Соборній Україні!

Львів, 8 квітня, 1990 року.

ЗВЕРНЕННЯ

Дорога Українська Молоде!

СУМ, що діє у 9-ти країнах у діаспорі, закликає всю українську молодь у вільному світі і Україні урочисто вшанувати героїв СВУ-СУМ та всі жертви, що їх зложив український нарід у боротьбі за священний ідеал УССД.

1990-ий рік позначає 65-ліття від заснування СУМ в Україні, а місяць квітень — 60-ту річницю від горезвісного і ганебного харківського судилища, на якому було суджено понад 40 провідників, які уособлювали боротьбу українського народу в лавах СВУ-СУМ проти большевицького окупанта для визволення України з-під совєтської влади.

Окупація московськими полчищами України зараз після проголошення української державности і соборности земель не вбила спротиву українського народу, який продовжувався у 20-их роках у різних підпільних організаціях, спадкоємцями яких була СВУ-СУМ.

Нелегальний шлях антиколоніальної дії діячів СВУ-СУМ в обставинах большевицької окупації, охоплення ними широких верств народу і його інтелігенції виявився могутнім спротивом у різних ділянках суспільно-громадської праці, і були запереченням проти насаджування духової русифікації і денаціоналізації народніх мас. Оце поборювання і протиставлення обольшевиченню і москалізації української духовости проходило з успіхом, і тому Москва почала арештувати і переслідувати організаторів антимосковської дії, що завершилося сповидним судилищем у Харкові в 1930-му році. Большевицький лжесуд виніс вирoki смерти провідникам СВУ-СУМ, які пізніше замінено довголітніми повторними засудами, аж до смерти декотрих членів СВУ-СУМ. Члени СВУ-СУМ на большевицькому суді повністю обстоювали звільнення України і несумісність національних ідеалів з большевицькою ідеологією. Результатом ганебного судилища були арешти тисячі членів і нечленів, симпатиків ідеалів СВУ-СУМ, ліквідація УАПЦ, тісно пов'язаної з СВУ-СУМ, і численної інтелігенції. Багато людського життя зівечено у тюрмах і концтаборах і засланнях, але ідеї СВУ-СУМ боротьби за УССД Москва не зуміла вбити. Про це жажіття і незламність членів СВУ-СУМ розповідають уцілілі члени, які є наявним доказом існування і дії СУМ у 20-их роках.

Ми, члени СУМ на еміграції, звертаємось до всіх наших ук-

раїнських Церков, наукових установ, політичних, суспільно-громадських і молодечих організацій в діаспорі та в Україні відзначити 65-ту річницю постанови СУМ і 60-ту річницю ганебного судилища Днем Усвідомлення і Жалоби у сам день вироку, згадати засуджених і замучених героїв СВУ-СУМ та тисячів жертв українського народу, внаслідок сталінського терору над членами і прихильниками ідеалів СВУ-СУМ, і всіх, що з ними були пов'язані.

Посилена советсько-російська пропаганда та писання декотрих непоінформованих осіб вносять дезорієнтацію в українську громаду. Оцим заявляємо, що критика дії й історичного існування нашої Спілки не витримує критики, бо наочні свідки, ще у живих, стверджують наявне існування СВУ-СУМ у 20-их роках. Дія СВУ-СУМ не була перервана численними ворожими арештами, але продовжувалася у 30-их роках, хоч не так масово, як перед тим, про що свідчать учасники цієї боротьби.

Наше відзначення пам'яті всіх борців за УССД, які були знищені червоним терором, об'єднає нас довкруги священного ідеалу боротьби за державність України і поглибить нашу відданість і посвяту в реалізації нашого найвищого ідеалу.

СУМ закликає всіх, особливо молодь у вільному світі і молодь в поневоленій Україні, головню ідейно споріднені організації, вшанувати пам'ять поляглих героїв панахидами, молитвами і унапрявленою дією змагатися до прискорення визволення нашої Батьківщини з московського гнету.

З БОГОМ ЗА УКРАЇНУ!

Честь Україні!

Готов Боронити!

Слава Україні!

Героям Слава!

Центральна Управа Спілки Української Молоді

2 квітня, 1990

ЗАЯВА

Центральна Управа Спілки Української Молоді висловлює радість, що в шістдесят п'яту річницю від заснування СУМ в Україні і сорокову річницю загибелі на полі слави ген. Романа Шухевича-Тараса Чупринки, в Україні розгортаються могутні сили української національно-визвольної боротьби за відновлення Української Самостійної Соборної Держави. У цій боротьбі все видніше місце займає як і завжди молодь. Згадати перший самостійницький гурток, Братство Тарасівців у 1890-их роках, зложений із студентів Київського університету, перші сотні УСС-ів у складі студентської молоді, перших оборонців постолюї 22 січня 1918

року Української Держави, які зложили свої голови в бою під Крутами 29 січня 1918 року проти агресії ленінських орд, як теж Організації Українських Націоналістів, лави якої заповнили студентська і селянська молодь. Окрилена славою Українська Повстанська Армія складалася з молоді, хоч була під командою досвідчених старшин.

Ідеї, які узмістовлені в гаслі СУМ — Бог і Україна — лунають чимраз могутніше на широких просторах Українських Земель! Жертви тисячів членів СУМ у двадцятих роках і націоналістичної молоді у всіх згаданих формаціях в тридцятих, сорокових, п'ятдесятих, шістдесятих і пізніших роках не пішли на марно! На їх героїзмі, чинах і жертвенності піднімаються сьогодні свіжі лави доньок і синів Української Нації на бій за наші священні права проти советсько-російських шовіністів-окупантів.

Сьогодні молодь в Україні горнеться до національно-визвольного руху. Молодих активістів вже не сотні, а тисячі. Вони все важніше стають не лише під національні синьо-жовті прапори, але й під червоно-чорний прапор Організації Українських Націоналістів. Формуються об'єднання молоді, що видвигають чітку програму змагання за УССД. Піднімається і закріплюється українська державницька символіка, лунають націоналістичні пісні, вивчається націоналістична ідеологія. Молодь активна в масових національних демонстраціях, акціях і маніфестаціях. Молодь плекає етику національного героїзму, пам'ять про славних наших попередників. Молодь опікується могилами поляглих борців за Україну. Члени молодечих угруповань вітають себе привітом — Слава Україні! — і відповіддю — Героям Слава! Молодь проймається христовою вірою, що їй дають наші нескорені Українські Церкви. Молодь трудиться придбати знання української історії, культури, науки та державного будівництва. Молодь все відважніше поборює лжедоктрину марксизму-ленізму, ідеї російського месіанізму, диктаторства та русифікації разом з імперською Церквою.

ЦУ СУМ радіє національним піднесенням і ставанням до державного життя українського народу. Ми вітаємо СУМ в Україні, яка відродилася на ідеалах СУМ 20-их років. Ми бажаємо розгорнути співпрацю з усіма молодіжними товариствами і групами, які формуються на ідейних самостійницьких основах.

Усвідомлюючи собі, що живемо в історичному періоді, в якому вирішується визволення України або даліше поневолення Росією під новим видом змодернізованої федерації, ЦУ СУМ звертається до всього членства в усіх країнах діаспори з закликом якнайбільше цікавитися визвольною боротьбою українського народу, зокрема української молоді, вивчати матеріали та інформації з України про цю боротьбу, їх обговорювати, вростати в життя в

Україні. На різних чужинецьких форумах (по школах, університетах, молодіжних клубках тощо) інформувати про змагання українців за свою державу. Закликаємо всі краєві управи, всі осередки та все членство різними доступними шляхами нав'язувати дружні взаємини з молодими активістами в Україні, обмінюватися знанням, єднатися в боротьбі за спільні цілі, давати всесторонню допомогу, передавати і пересилати необхідну Україні літературу про християнську духовість, про ведення визвольної боротьби та націоналістичну ідеологію і державне будівництво. Найпотрібніші в Україні твори — це Степана Бандери, Дмитра Донцова, Миколи Міхновського, Ярослава Стецька, Сергія Єфремова, Петра Полтави, Євгена Маланюка, Степана Ленкавського та багатьох інших давніших і сучасних мислителів, теоретиків, ідеологів.

Закликаємо всі наші клітини проводити на потреби молодіжних самостійницьких товариств збірки фондів, потрібних на літературу, засоби ведення визвольної боротьби, зокрема комунікаційні, інформаційні, педагогічні, економічні тощо. Ініціювати особисті зустрічі, запрошувати молодь з України на сумівські вишкільні табори і курси, їхати в Україну з намірами ширення націоналістичної і державницької ідеології, бути місіонерами величних ідей, винесених українським націоналістичним рухом.

Тож у цьому 65-му році від заснування Спілки Української Молоді в Україні та в 40-ву річницю загибелі на полі бою визначного провідника молоді генерала Романа Шухевича-Тараса Чупринки, нехай наша Спілка докаже ділами, що ми виховуємо молодь на активних самостійників-націоналістів, готових до нових чинів в ім'я осягнення нашої мети — відновлення Української Самостійної Соборної Держави!

Честь України!

Готов Боронити!

Слава Україні!

Героям Слава!

Центральна Управа Спілки Української Молоді

2 квітня, 1990

ПРОТЕСТ ІЗ ПРИВОДУ ЗБЕЗЧЕЩЕННЯ МОГИЛ ВАСИЛЯ СТУСА І ЮРІЯ ЛИТВИНА

Із преси ми довідалися про нечувані злочини: на Байковому кладовищі в Києві підпалено могили видатних синів України, довголітніх мучеників-в'язнів Гулагу Василя Стуса і Юрія Литвина. Ми, зібрані на засіданні в Нью-Йорку члени Центральної Управи СУМ, перед усім світом протестуємо проти актів такого варварства, які свідчать про те, що «морок духовної стагнації на Україні триває». . . Ми приєднуємося до заклику друзів Померлих

здвигнути пам'ятники-надгробки на могилах Нескорених. Зі свого боку учасники засідання вносять своє особисте пожертвування на рахунок, відкритий для збору коштів на пам'ятник на могилі Василя Стуса. Закликаємо відкрити такі ж рахунки для встановлення пам'ятників для Юрія Литвина і Олекси Тихого. СУМ у своїй виховній програмі високо ставить вимогу привчати молодь до пошани померлих, зокрема до Героїв. Сумівці в усіх країнах виступали на захист політичних в'язнів.

Плекаймо і виховуймо культивування могил Героїв України. Ми з великим піднесенням сприйняли відновлення пошанування могил Героїв Крутянської битви, могил Січових Стрільців у Києві, Львові, а останньо могил Січовиків Карпатської України. Закликаємо молодь віддати належну увагу й тим могилам, які досі на рідних землях ще не впорядковані — могили тих, які полягли в боротьбі проти наїзників у 40-их і 50-их роках. Вони також зложили свої голови в ім'я свободи, сьогодішнього національного відродження і завтрашньої державної незалежності українського народу.

Пожертви можна складати в Центральній Управі та в усіх Крайових Управах Спілки Української Молоді до 30 вересня 1990 року.

Центральна Управа Спілки Української Молоді

2 квітня, 1990

Київ у передвиборчій акції. Березень, 1990

Щира бесіда

Святослав КАРАВАНСЬКИЙ

СЛОВА Й ДІЛА

ПИТАННЯ: Звернення Товариства української мови ім. Т. Шевченка «до всіх українців, в Україні й не в Україні сущих», закликає всіх українців діяспори до співпраці з Товариством та Україною. Чи мусить діяспора якось відгукнутись на це звернення?

ВІДПОВІДЬ: Звернення, про яке йдеться, справді, дуже красномовно закликає українців, де б вони не оселилися, співпрацювати на ниві української культури з Україною. Звернення говорить: «Ми свідомі того, що культурна праця всіх українців, де б вони не проживали, має бути складовою частиною всеукраїнської культури — неповторного й багатоцінного надбання в скарбниці світової культури».

Звернення було опубліковано в газеті Спілки письменників «Літературна Україна». Прочитавши його, я й собі розсудив, що на таке звернення треба якось відгукнутись. Бож Товариство української мови закликало нас усіх «допомагати й підтримувати наші зусилля не лише морально, але й добрим ділом».

Я давно працюю над вивченням лексики української мови і маю чималий матеріал про нашу лексику та її долю на різних стадіях розвитку. Наслідком цієї праці з'явився ряд статей з українського словотвору. Деякі з цих статей я вже опублікував у вільному світі, деякі ще чекають на своє видання.

Відгукуючись на заклик Товариства української мови, я розумів, що й моя праця має бути «складовою частиною всеукраїнської культури». А що «культурну працю» треба якось доносити до культурної громадськості, то я й розсудив вислати одну свою статтю на мовну тему до «Літературної України», яка сама і є газетою культурної письменницької громадськості. Стаття моя не торкалась політики, чи якихось там дразливих «екстремістських» питань, — ішлося про мову, про лексику й лексичні проблеми.

Посилаючи свою статтю, я розумів, що з цілого ряду причин редакція може її відхилити, але у всякому разі мусить дати мені

знати про таке чи таке своє рішення. Я про це й написав у супровідному листі.

Вислав я свою статтю 27 серпня 1989 р. Ці рядки я пишу в березні 1990 р., але й досі я не дістав від редакції «Літературної України» жодної відповіді. Редакція, попри гарні слова у Зверненні Товариства рідної мови, не хоче навіть спілкуватися «з українцем, не в Україні сущим».

Чому?

Очевидно, через наявність у мене відмінних політичних поглядів, які, таким чином, на думку редакції, виключають мене з числа «українців, не в Україні сущих», а мою культурну працю з усеукраїнської культури. Тільки так можна пояснити мертву мовчанку редакції, яка пропагує ідею «всеукраїнської культури».

Якщо так, то й у Зверненні Товариства мови слід було б писати, що «ми звертаємось до українців, не в Україні сущих, які поділяють наші проімперські погляди або бодай не критикують їх». Тоді усе було б на своїх місцях: Звернення не грішило б проти правди і було б ясно, яку «всеукраїнську культуру» мають на увазі автори Звернення. Їм дозволено дбати про «всеукраїнську культуру», яка б не шкодила загальносоюзним (читай імперським) інтересам.

Але Звернення звертається «до всіх українців, в Україні й не в Україні сущих». Таким чином гарні слова Звернення суперечать негарній дійсності, де попри гласність і перебудову немає свободи, де добрі наміри Товариства мови перебувають під тим самим контролем КГБ, який був і за Сталіна та Брежнєва, і який і далі тяжить над усім життям та діяльністю советських громадян, а літераторів, журналістів та культурних діячів тим паче. У редакціях советських видань і далі сидять всемогутні «заступники», чия воля й примхи визначають межі гласности й межі культурної співпраці з «українцями, не в Україні сущими».

Прикро, але факт.

ПОМИЛКИ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПИТАННЯ: Останніми роками в ССРС засвідчено відчутний розвиток національно-визвольних рухів народів імперії. Чи можна вже зараз, аналізуючи перебіг цих подій, сказати, чого цим рухам слід уникати, аби не пошкодити своїм успіхам?

ВІДПОВІДЬ: Національно-визвольні рухи народів ССРС набрали найбільшого розмаху на Кавказі, в Прибалтиці й Західній Україні; трохи слабшого — в усіх інших колоніальних районах.

Аналізуючи успіхи й невдачі цих рухів, треба відзначити, що, як це не прикро, в колонії з найбільш масовим національним рухом — у Вірменії — рух цей спричинив національну ворожнечу вірмен і азербайджанців, що не тільки не сприяє національному визволенню обох колоній, а навпаки сприяє колонізаторові.

На мою думку, національно-визвольним рухам у багатонаціональній імперії треба старатися за всяку ціну уникати міжусобного тертя, міжусобних конфліктів та всякого роду територіальних претенсій. При всій моїй симпатії до вірмен у Нагірному Карабаху, я вважаю, що вірменський національний рух мусів питання про цю спірну територію відкласти до розв'язання куди більше кардинальних питань: питання повної демократизації життя в СРСР, забезпечення усім громадянам права обирати прямим голосуванням свої керівні органи і на місцях, і в центрі. Розв'язання цих кардинальних питань дозволило б демократизувати усі щаблі керівництва, і це демократично обране керівництво справедливо розв'язало б проблему Нагірного Карабаху, й цей розсуд задовольнив би обидві сторони, бо керівництво було б обране народом і розсуд такого форуму не підлягав би переглядові.

Але цього не сталося. Натомість, вірменський національний рух, вимагаючи від Москви розв'язати проблему Нагірного Карабаху, тим самим визнав за колоніальним центром право вершити долю колоніальних народів. Москва це використала, і своїм рішенням викликала реакцію з боку Азербайджану, давши поштовх до національної ворожнечі.

На мою думку, сучасним національним рухам в СРСР у жодному разі не варто висувати якісь територіальні претенсії, перегляд кордонів тощо, дарма що територіальний поділ СРСР не є ідеальний. Усякі такого роду претенсії відвертають увагу від головних завдань, які стоять перед згаданими рухами. Головне зараз, як на мене, це домагатися демократизації керівництва, здійснити контроль на КГБ й МВД, демократизувати усі ділянки державного й суспільного життя, дати максимум прав поневоленим народам, які демократичним шляхом — без московського вуйка — зуміють розв'язати хай які національні проблеми, не догускаючи до розв'язання цих проблем колонізаторів та проколонізаторські сили.

Спрямування національно-визвольних рухів на манівці міжнаціональних конфліктів — це найбільша небезпека для названих рухів, й найбільша помилка у їхній політиці.

Що значать помилки в політиці, ми знаємо з історії. Помилки у політиці можуть привести до краху наймогутніші й найперспективніші державні утворення і приректи на невдачу будь-який громадсько-політичний, а тим більше національно-визвольний рух.

СПРАВА, ЩО НЕДОБРЕ ПАХНЕ

ПИТАННЯ: Виступаючи в американському конгресі, конгресмен Дж. Траффікант сказав, що справа Дем'янюка недобре пахне. Що, на Вашу думку, він мав на увазі?

ВІДПОВІДЬ: За час, що минув після винесення вироку І. Дем'янюку, «совість людства», як висловився один американський юрист, не могла заспокоїтися. З різних боків стали надходити критичні голоси на адресу як вироку, так і самого суду й процесу взагалі.

Свідок оборони Дем'янюка, д-р Віллем Вагенаар (гебрей з походження) — фахівець у галузі психології упізнання свідками, видав книжку «Упізнання Івана» (*Identifying Ivan*), у якій пише, що із 42 правил упізнання, встановлених для вірогідності процедури, 37 «було прямо чи посередньо порушено слідчими органами у справі Дем'янюка». Вагенаар робить висновок: «Я не скажу, що слідство було фарсом, але для повного фарсу треба було порушити ще лише-но два-три правила».

Ще один юридичний ляпсус, який ізраїльські судді записали у присуді, це твердження, що І. Дем'янюк був охоронцем одночасно у таборах Собібор і Треблінка. Гітта Сірені, журналістка, що спеціалізується на темі Голокосту й Треблінки, опублікувала 28 грудня 1988 р. у лондонському *The Independent* статтю «Могутня сила алібі», де аналізує цю частину вироку.

Авторка розглядає свідчення советського свідка Данильченка (колишній охоронець Треблінки), подані судові в останній день процесу Дем'янюка, а також лист Франца Сухомела (охоронця Треблінки) до д-ра Карнье в Італії. Тоді, коли колишні в'язні Треблінки свідчать, що аж до вересня 1943 р. Іван Дем'янюк був у Треблінці, Данильченко твердить, що в березні 1943 р. він зустрів «Івана Дем'янюка» в Собіборі, де останній служив шість місяців як звичайний охоронець. Данильченко свідчить, що вони були разом у Собіборі аж до «березня чи квітня 1944 р.». Лист Сухомела, однак, твердить, що Івана було переведено з Треблінки до Трієсту. Як свідчить ще один охоронець з Треблінки, Густав Мюнцбергер, це сталося у вересні 1943 р.

«Свідчення Данильченка, — пише Сірені, — завдали їм (суддям) чимало клопоту, але судді не схотіли відхилити ці свідчення. Дем'янюка — зробили вони висновок — було приставлено і до Собібору і до Треблінки, і тоді суперечність у часі між заявою Данильченка й заявами колишніх в'язнів Треблінки, згідно з якими

Дем'янюк перебував у двох таборах водночас, буде згляджено... Іван — активний у Собіборі й активний у Треблінці — міг їздити туди й сюди в міру потреби в його службі.

Викривлення дійсності у цій аналізі... викликало здивовання досвідчених оглядачів в Ізраїлі. Лист Сухомела, у згоді з такою самою невимушеною заявою Мюнцберґера, висловленою 1960 року, зробило цю аналізу цілком неприйнятною. Ми не маємо певності, де був Дем'янюк. Але сумнівів не може бути: «Іван» був у Трієсті».

Сірені робить висновок, що «вирок Дем'янюкові під цю пору скомпрометовано в головних пунктах, а разом з ним і вся тактика винування. Справу, як ми бачимо в останню хвилину, не розв'язано. І присуд смерти став безглуздом. Зараз треба говорити не про милосердя, а цілком зрозуміло, про правосуддя».

Ці факти міг мати на увазі Дж. Траффікант, а також ще той факт, що Бюро Спеціальних Розслідувань затримало свідчення свідків, які не упізнавали в І. Дем'янюкові «Івана з Треблінки», від подавання судові, а також родині І. Дем'янюка. Цей «хід» юристів БСР годі пояснити інакше, як бажанням приховати виправдовчі свідчення, а отже сприяти засудові підсудного. Такі «ходи» в демократичному судівництві дійсно «недобре пахнуть».

ВАЖЛИВІСТЬ НОВИХ ДОКУМЕНТІВ

ПИТАННЯ: Повідомлення «Про нові документи у справі І. Дем'янюка», опубліковане в «Свободі» 17 й 18 жовтня м.р., не зовсім чітко з'ясовує, чим саме ці документи можуть бути корисні для оборони І. Дем'янюка. У чому саме треба вбачати важливість згаданих документів для оборони?

ВІДПОВІДЬ: З документів Польської Комісії Розслідування Воєнних Злочинів, про які йшлося у згаданому повідомленні, випливає таке:

1. Свідки, які на процедурі упізнання й на процесі І. Дем'янюка свідчили, що знають ім'я, а дехто й прізвище Івана Дем'янюка, перед Польською Комісією, що допитувала їх 1945 р., цього не виявили. У списку, складеному на зборах 12 переживців Треблінки 5 листопада 1945 р., немає ні прізвища Дем'янюка, ні імени Івана. Отже, ті з цих 12 переживців Треблінки, котрі були на цих зборах, а тепер свідчать, що вони знали ім'я, а дехто й прізвище Івана Дем'янюка, свідчать проти правди. Очевидно, що ім'я й прізвище Дем'янюка їм стало відомо пізніше, найвірогідніше з оголошення Головної Поліційної Управи Ізраїлю, яке задовго до про-

цедури упізнання оприлюднило імена й прізвища тих, кого треба було упізнавати. Це було одне з 37 порушень правил упізнання, які було припущено в процесі ідентифікації підсудного, з усіх 42 обов'язкових правил.

2. У свідченнях в'язнів Треблінки перед Польською Комісією 1945 р., коли їхня пам'ять зберігала свіжими картини минулої трагедії, є великі розбіжності з тим, що вони свідчать перед Ізраїльським судом. Ці розбіжності ставлять під сумнів пам'ять свідків та вірогідність їхніх версій.

3. У деяких свідченнях, складених перед советською військовою комісією 1944 р. та Польською Комісією 1945 р., так само є розбіжності у бік нарощування жахливих та невірогідних деталей. Це підтверджує, що з бігом часу — навіть за рік — пам'ять свідків нашаровувала додаткові й зовсім неправдиві подробиці.

4. Документи з незаперечністю доводять, що частина в'язнів Треблінки брала участь у знищенні своїх братів, чого не хочуть визнавати судді І. Дем'янюка. Перша частина вироку І. Дем'янюкові, яку оборона не ставила під сумнів, покладаючись на добросовісність «істориків» та «експертів», виставлених прокуратурою, містить у собі перекручений і неправдивий опис подій, а саме: процесу геноциду в Треблінці. Документи Польської Комісії та советської військової комісії цей процес викладають інакше, а саме: не приховуючи участі гебреїв-в'язнів у процесі знищення жертв Треблінки. Участь в'язнів Треблінки у братовбивстві ставить під сумнів їхні свідчення, бо, замовчуючи свою участь у геноциді, ці свідки мусіли перекручувати факти, а отже говорити неправду.

5. Вирок І. Дем'янюкові послідовно називає гебрейську обслугу в Треблінці «приневолені робітники», включаючи сюди й тих, які не були приневолені, а добровільно зголошувалися до праці в Юденратах та гебрейській поліції й були поліцаями — Капо — в Треблінці. Цю тенденцію вироку так само спростовують матеріяли Польської Комісії.

6. Вирок І. Дем'янюкові послідовно називає охорону, рекрутовану з советських військовополонених, «українцями» й прирівнює цю категорію охоронців до керівників та організаторів табору, вживаючи такого узагальнюючого терміну «німці й українці» у тих випадках, де йдеться про заходи керівництва табору. Однак документи Польської Комісії свідчать, що серед вахманів (охоронців) на керівних постах були фольксдойчі, а серед самих вахманів — люди різних національностей. Отже, постійне підкреслювання вироку «німці й українці» не відповідає історичній правді й служить розпалюванню антиукраїнських емоцій. Вахмани в Треблінці були одною з ланок тотального примусу й терору гітле-

ризму. Цих вахманів вербували з таборів смерти советських військовополонених. Їхня служба — хай яка злочинна вона була — так само була наслідком примусу. На цю службу йшли, стоячи перед дилемою: або служба, або смерть. Німецька офіційна назва вахманів була «добровільні допоміжні частини». Яка була їхня «добровільність», ясно з попереднього. Але звідки взято назву «українці»? Ні з німецької назви, ні з аналізу національного складу вахманів таку назву вивести не можна. Якщо суд замінив табірний термін «Капо» на «приневолені робітники», то йому належало змінити табірний термін «українці» на «вахмани» або «охоронці». Тоді б вираз «німці й вахмани» не мав би того пропагандивного спрямування, яке, хоч це й заперечують судді Дем'янюка, впливає з виразу «німці й українці». Іншими словами, суд використовує термінологію вироку для досягнення зовсім інших цілей, ніж засудження чи виправдання підсудного. Ця тактику суду так само спростовують документи Польської Комісії.

Таке, на мою думку, значення мають документи Польської Комісії для оборони І. Дем'янюка та спростування тез вироку, винесеного ізраїльським судом.

ПЕРЕКРУЧЕННЯ ФАКТІВ У ВИРОКУ І. ДЕМ'ЯНЮКОВІ

ПИТАННЯ: Вирок І. Дем'янюкові містить твердження, що «приневолені робітники» (так вирок називає гебреїв-поліцаїв — Капо — у таборі Треблінка) «не були серед тих, що вели своїх братів на смерть». Чи це твердження відповідає дійсності?

ВІДПОВІДЬ: Хоч вирок І. Дем'янюкові посилається на свідчення «істориків» та «експертів», але у низці питань цей присуд перекручує історичну правду. Одне з таких перекручень якраз і є наведене в питанні твердження.

Почнім з того, що вирок усю гебрейську обслугу в таборі Треблінка послідовно іменує «приневоленими робітниками». Це далеко не точний термін. Частину в'язнів, справді, було приневолено страхом смерти. Алеж серед в'язнів були й добровільні коляборанти. До Юденратів у гетто та до гебрейської поліції там люди зголошувались добровільно. З гебрейських поліцаїв у гетто пізніше було рекрутовано таборових поліцаїв — Капо. Отже, термін «приневолені робітники» не можна поширювати на геть усіх в'язнів Треблінки. Були серед в'язнів Треблінки й неприневолені особи, як згадані поліцаї Капо.

Про ролю Капо у таборі Треблінка свідчать документи Польської Комісії Розслідування Воєнних Злочинів, яка діяла ще 1945 р.

У цих документах є матеріяли, які цілком спростовують наведене в питанні твердження з вироку І. Дем'янюкові.

Переді мною лежить копія рапорту, складеного на підставі свідчень очевидців 25.11.1943 р., тобто тоді, коли табір Треблінка ще виконував свою сатанічну функцію. Цей рапорт (архівне число документа А.Р.В. №27), описуючи табір Треблінку, говорить: «Крім німецько-української охорони, існує також допомогова гебрейська служба... На чолі окремих груп гебрейської служби стоять групові, що їх німці звуть Капо. Вони дістають кращий харч і на відзнаку від інших мають на колінах штанів три жовті нашивки... Прибулих до табору одразу приймає гебрейська служба з Капо (тут у польському тексті вжито множину: z karosami na czele) на чолі. Подають команди гебрейською мовою (очевидно їдиш — С.К.), що мають робити. Жінкам і дітям зараз же йти до бараку, чоловікам лишатися на пляцу...»

І трохи далі: «Зараз же Капо (множина — С.К.) шикували чоловіків у лави по 10 осіб, казали їм роззутися, а тоді розібратися догола й готуватися до лазні. Дозволено брати мило й документи».

Свідок С. Райзман, допитаний Польською Комісією 9.10.1945 р., свідчить: «Група червоних (ті, що мали червоні опаски, — С.К.) ... працювала на пляцу роздягання, роздягаючи тих, хто не хотів роздягатися добровільно...» Тобто роздягали жертви, призначені на знищення у газових камерах, кажучи їм, що йдуть до лазні.

Поставмо себе на місце жертви, що опинилася в газовій камері. Як така жертва, усвідомивши себе в душоубці, оцінювала дії Капо, котрі уроювали їй думку, що йде до лазні, та ще й роздягли її проти її волі? Чи робила ця жертва якусь різницю між німцями, вахманами й Капо? На жаль, жоден свідок не вийшов живим з газових камер, і це дає змогу тим, хто врятувався ціною участі у братовбивстві, перекручувати факти минулого.

Заперечуючи й приховуючи участь Капо в геноциді своїх братів, вирок І. Дем'янюкові, безперечно, грішить проти істини.

Поезія

Ігор КАЛИНЕЦЬ

КРАЄВИД З ЕЛЕГІЯМИ

Із збірки «Віно для княжни», 1971

(За журналом «Віко» ч. 2)

Сповідання

бере свавільно дощ тебе за руку
веде несмілу під склепіння парасолі
відмолимо разом дощу вечірню
шумить самотній янгол понад нами
шукає раю в цьому пеклі
на готиці дерев стрімких дахах
вгніздитись хоче а риштки зносять
у підземелля сизе пір'я
ще помах крил і вже за містом
паде знесилений як камінь до землі
настав долоню ще єдину краплю
живого срібла вловиш відкіля вона
така цупка з краєчка хмари
скотилася чи з бані парасолі
дай мені оту реліквію на пам'ять
ще сліз ніодної святої
переховати у плящинках не вдавалося
з кришталю сліз лише кристали солі
а вода вона жива живісінька
втікає за дощем зі свого світу
І тіло віддає землі а душу хмарі
виходимо з-під захисту й між нами
надалі лиш стебло парфумів
І надалі слова легкі що їхній сенс
тоненьку оболонку звуку розпирає
на грані неможливого розірве
І обдасть нас теплим духом зрозуміння
в пилку сріблястої помади
японська квітка вуст
усупереч усім вогнистим макам
відчинить спрагло пелюстки надвечір
пробуджена до поцілунку як життя

ось тоді незграбним саком слова
спіймати схочу те що невловиме
те що окреслення не зносить наче смерти
на мить схитнеться стебельце парфумів
метелик настрою сполошиться раптово
повз щоку ковзнуть твої гарячі губи
струснувши перламутру сизий попіл
І як холодна крапля дощова
мені за комір скотиться прощай
але вертаючи вночі додому
я понесу таки на довгому стеблі
прив'ялий запах сподівання
І цілий храм зачинений побожно
у чорних контрфорсах парасолі

Страждання

вистраждай ніч останню
шелест білого місяця в очеретах
тищу ласкавих рук
вистраждай ласкава
зігрівають останню ніч
за день засмаглі тіла
відходить літо повільний гексаметр
спекотливих днів проскандуй до кінця
де ж божевілля тільки розміреність
руками води обхопила човен
наші тихі силуети обхопила
де ж розміреність саме божевілля
вистромлюєм з очей як із-за ґрат
руки тонкі і зелені
витримаймо до ранку
завтра вчуємо голос високий
І як діти дивуватись будем
чому не розсадить
свого камінного горла
лона свого камінного
отой ерихонський поклик життя
там похапцем на людній вулиці
чи за кавою у наріжному гастрономі
переконаємось у ціні страждання
за шелестом місяця в очеретах
за моторошними пострілами риб

серед сонної тоні ласкава
вже завтра вчуємо голос високий
по п'ятах наших припишклих слів
громохко ступатимуть сексоти
звідусіль із-за кожного столика
ближчого і дальшого рогу
пеленгатори оголених м'язів
виловлюватимуть душі розмов
помовчімо краще про ніч ласкаву
даймо всім отим ненаситним
хліба як жебракам і до хліба
вкинемо у пельки їх вух
оповідання про те як прибулі з Яваса
цілують кістляві руки волі
І про те що вже не цілуватиме їх
Михайло Сорока
не тільки батько мого побратима
а й Кальнишевський XX віку
або про палаючі мечі
новітніх архангелів
по оба боки повалених
царських врат Батьківщини
Володимира і Валентина
тільки отак упевнимосся
у високій сурмі голосу
тільки отак піднесемо
плазучий шепіт
а пооббиваних колін вище трави
вище від самих себе піднесемо
але ніч оту мовчки вистраждай
останню ніч і шелест місяця
в очеретах вистраждай мовчки ласкава

(Продовження буде)

ІНКРУСТАЦІЇ ЛІНИ КОСТЕНКО

19-го березня 1990 року відомій українській поетесі Ліні Костенко сповнилося 60 років. До її ювілею київське видавництво «Дніпро» видало збірку «Вибране». У цій збірці чимало віршів, які раніше не друкувалися в офіційних виданнях. Шанувальникам поезії Ліни Костенко пропонуємо кілька найновіших віршів поетки, що увійшли до останнього розділу книги «Інкустації». Інкрустації — то короткі змістовні написи, що врізаються в пам'ять читача, аби будити його думку та тривожити сумління.

Ліна КОСТЕНКО

Я вам цей борг ніколи не залишу.
Ви й так уже, як прокляті, в боргах.
Віддайте мені дощ. Віддайте мені тишу.
Віддайте мені ліс і річечку в луках.
Віддайте мені сад і зірку вечорову.
І в полі сіяча, і вдячну щедрість нив.
Віддайте мені все. Віддайте мені мову.
якою мій народ мене благословив.

Атомний Вій опустив бетонні повіки.
Коло окреслив навколо себе страшне.
Чому Звізда-Полин упала в наші ріки?!
Хто сіяв цю біду і хто її пожне?
Хто нас образив, знівечив, обжер?
Якщо наука потребує жертв,
чому ж не вас вона перековтала?!
Загидили ліси і землю занедбали.
Поставили АЕС в верхів'ї трьох річок.
То хто ж ви є, злочинці, канібали?!
Ударив чорний дзвін. І досить балачок.
В яких лісах іще ви забарложені?
Що яничари ще занাপастять?
І мертві, і живі, і ненароджені
нікого з вас довіку не простять!

Поет не може бути власністю.
Це так йому вже на роду.
Не спокушайте мене гласністю.
Я вдруге в пастку не впаду.
Працюю в кратерах вулканів.
Я завелика для капканів.

Які слова страхітливі — дволикість,
дворушництво, двозначність, двоєдушність.
Двомовність — як роздвоєне жало.
Віки духовної руйнації.
Змія вжалила серце нації.

О мово, ти іще жива. Тяжкі твої тортури.
Колись творилися слова,
тепер — аббревіатури.
Читаєш: «СНІД», і давишся сніданком.
В чім порятунок? Гумор — не Гомер.
Як тій дитині зватися Богданком,
коли епоха зветься НТР?!

Чудовисько розтисло щелепи.
Першими випали інтелігенти.
Деякі ще живі,
інші частково.
Випали з його хащі, а впали до його ж барлогу.
Між гігантськими кігтями
навпомацки шукаєм дорогу.

Нове століття, ба, тисячоліття!
Тривожний історичний Рубікон.
Такий рубіж — це завжди катаклізми.
Держави, не махайте кулаком!
Політики, позбудьтеся апломбу.
І не ведіть до світлої мети.
Щоб якимось, не спіткнувшись об бомбу,
поріг тисячоліття перейти.

Помісна Українська Католицька Церква

ВАЖКИЙ ШЛЯХ ВІДНОВЛЕННЯ ЦЕРКВИ

Національне і церковно-релігійне поле в Україні — це два відмінні, але дуже близькі і своєю історичною долею зв'язані шляхи важкого, але й тривалого національного ставання. Минулорічна зустріч М. Горбачова з папою Іваном Павлом II у Ватикані причинилася до багатьох менше або більше надійних несподіванок. Під час тієї вершинної зустрічі в Україні появилася «Заява Ради в справах релігій при Раді Міністрів Української ССР», на яку їх Блаженство Патріярх Мирослав Іван кардинал Любачівський відозвався такими словами: «Як Голова Української Католицької Церкви звертаюся до наших вірних в Україні здійснювати це право^{*}, і почати чимскоріше реєструвати свої громади перед властями. Шануймо волю Ради в справах релігій в Україні і поступаймо спокійно. Закликаю віруючих, щоб при опитуванні влади виразно підкреслювали свою приналежність до Української Католицької Церкви. Прохаю пошанувати ці храми, які під сучасну пору діють як православні, і поступати з терпеливістю та згідно зі законами влади».

Не знаємо, чи в цьому часі Главі Церкви і її Владикам в Україні та в діяспорі всі московсько-большевицькі закони про Церкви та релігійні громади було точно знані, хоч «Заява ради. . .», говорячи про інспірацію самовільного захоплення православних церков, виразно вказувала куди саме віятимуть поватиканські вітри. В кожному разі, зустріч М. Горбачова зі Святішим Отцем Іваном Павлом II причинилася до радше великого та важливого дипломатичного руху між Ватиканом та місцем осідку російської православної Церкви, що захопив також Голову й Ієрархію Української Греко-Католицької Церкви в Україні та доповвадив до тієї Заяви Єпископату даної Церкви, яку ми надрукували в нашому журналі за місяць травень.

Здаючи собі справу про важність усього того, що під цю пору відоме не надто широкому колу українських людей, ми друкуємо в цьому числі всі ті основніші документи і матеріали, які наспіли до нашої Редакції від таких пресових органів як УПС з Риму («Вісті з Риму» і УПС — числа за грудень 1989, за січень, лютий і березень 1990), УПС з Лондону, Кестон Коледжу тощо, починаючи від «Заяви Ради. . .» та кінчаючи на інформації про тезу швайцарського богослова д-ра Гісберта Грешаке про поділ Церкви на патріярхати. Тому, що походження цих матеріалів є з кількох джерел, ми були примушені підвести їх під одну правописну формулу, голововно в таких термінологічних і мовних окресленнях як УРСР — УССР, СРСР — СССР, г — г, а — я тощо, що краще відповідають правописним вказівкам незалежних від «радянщини» українським словникам, не порушуючи тексту та змісту документів та матеріалів. Це робимо для інформативних і студійних потреб, не вдаючись зараз в аналіз тієї доку-

* Мається на увазі «Заяву Ради в справах релігій. . .» — прим. Ред. «В.Ш.».

ментації. Від себе додаємо, що помимо рішення Ради міста Львова про передачу Собору св. Юра його власникові до квітня 1946 року — Українській Греко-Католицькій Церкві до 12 квітня 1990 року, така передача цього храму не відбулася до дати здачі до друку червневого числа цього журналу (17.4.1990).

ЗАЯВА РАДИ В СПРАВАХ РЕЛІГІЙ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ССР

Останнім часом у Львівській, Тернопільській, Івано-Франківській та Закарпатській областях посилився рух серед віруючих за реєстрацію об'єднань греко-католицького віросповідання, за створення для них відповідних умов для задоволення релігійних потреб. Ці питання стали однією з головних тем численних мітингів, маршів, молебнів у названих областях.

Рада в справах релігій при Раді Міністрів Української ССР з розумінням ставиться до побажань віруючих греко-католиків, прагне знайти вирішення цієї непростой проблеми. Разом з тим не може не турбувати те, що справедливі бажання віруючих громадян певні сили намагаються використати в далеких від релігії цілях, для загострення політичної обстановки, розпалювання антигромадських настроїв. Саме вони нерідко задають тон у масових релігійних акціях, намагаються підштовхнути рядових віруючих до екстремістських дій, порушення існуючих законів. інспірують самовільне захоплення православних церков. Невдоволення віруючих греко-католиків антиперебудовні сили намагаються спрямувати в русло конфронтації, силового вирішення цієї проблеми. збудження ворожнечі між віруючими різних віросповідань.

Все це суперечить не тільки Конституції Української ССР, законодавству про культу, міжнародним правовим актам, а також і християнським настановам.

Так дії шкодять інтересам усіх віруючих — православних і греко-католиків, порушуються їх права і свободи. Рада в справах релігій при Раді Міністрів Української ССР стурбована ситуацією, що склалась у названих областях, і вважає, що проблема повинна вирішуватись не через конфронтацію, свавілля чи мітингове голосування, а на шляхах взаємної згоди, поваги, компромісів і, головне, — в рамках існуючих законів. При цьому Рада виходить з того, що у правовій державі, яку ми будемо, громадяни мають законне право вільно обирати релігію і сповідувати її не тільки індивідуально, але і колективно. Рада в справах релігій офіційно заявляє, що при умові беззастережного дотримання Конституції Української ССР і законодавства про культу греко-католики можуть користуватись усіма правами, встановленими законом для релігійних об'єднань в Українській ССР.

Протягом десятиліть навколо греко-католицької проблеми нагромадилось чимало складних, важких питань. Рада вважає, що вони повинні

вирішуватись спокійно, зважено, з урахуванням інтересів віруючих усіх віросповідань, участю зацікавлених сторін, на законних засадах. У цьому зв'язку будь-які протизаконні спроби вирішення тих чи інших питань будуть вважатись недійсними. Всі культові споруди, захоплені віруючими в обхід закону, повинні бути повернені у розпорядження місцевих Рад народних депутатів. Передача цих приміщень релігійним об'єднанням буде здійснюватись у відповідності з установленим порядком.

Питання реєстрації тих чи інших релігійних громад будуть вирішуватись у відповідності з волевиявленням самих віруючих. Будь-які спроби вплинути на вибір віруючими віросповідання, на думку Ради, не припустимі. З метою одержання достовірних даних про бажання віруючих створити релігійну громаду того чи іншого віровизнання пропонується провести в населених пунктах, де в цьому є необхідність, закриті опитування віруючих з гарантованим дотриманням норм демократизму і законності. Для забезпечення його об'єктивних результатів, запобігання вносим тиску на віруючих можна було б створити спостережні комісії чи групи з числа радянських працівників, громадськості, представників релігійних громад, неформальних об'єднань.

У питанні про реєстрацію того чи іншого релігійного об'єднання слід чітко дотримуватись норм закону і враховувати реальні потреби віруючих. Місцеві Ради народних депутатів, їх виконавчі комітети повинні уважно вивчити кожну заяву і в разі позитивного висновку вносити конкретну пропозицію про приміщення для проведення молитовних зборів.

Це буде сприяти дальшій демократизації державно-церковних відносин, забезпеченню свободи совісті громадян, реалізації нових підходів у вирішенні проблем, що виникають у сфері релігії.

Заяву подано до відома 1 грудня 1989.

ЗАЯВА БЛАЖЕННІШОГО МИРОСЛАВА ІВАНА

Українська Католицька Церква в Україні й на поселеннях вітає Заяву Української Советської Соціалістичної Республіки, що відтепер наші вірні можуть спокійно реєструвати свої громади. Ми вважаємо, що це перший крок до дальшої нормалізації життя нашої Церкви в Україні.

Це радісний день для наших вірних по всьому світі. Ми дякуємо Богові за цей великий дар, який ми одержали завдяки молитов і жертв наших мучеників та ісповідників віри. З почуттям пошани висловлюємо нашу щирю і глибоку вдячність Його Святості Папі Іванові Павлові II за його непохитну піддержку нашої Церкви.

З особливим вдовolenням відмічуємо, що згідно зі Заявою Ради «греко-католики можуть користуватись усіма правами, встановленими законом для релігійних об'єднань в Українській ССР».

Як Голова Української Католицької Церкви звертаюся до наших вірних в Україні здійснювати це право, і почати чимскоріше реєструвати

свої громади перед властями. Шануймо волю Ради в справах релігій в Україні і поступаймо спокійно. Закликаю віруючих, щоб при опитуванні влади виразно підкреслювали свою приналежність до Української Католицької Церкви. Прохаю пошанувати ці храми, які під сучасну пору діють як православні, і поступати з терпеливістю та згідно зі законом влади.

Дорогі в Христі Браття і Сестри!

Ми молилися понад 43 роки, щоб діждатися цього благословенного дня. Ми почнемо тепер працю над оновленням нашої Церкви в Україні. Всі разом будемо здійснювати це діло в душі християнської любові і миру Господа і Спаси нашого Ісуса Христа. Наші страждання наближаються до кінця, і, стоячи на світанку другого тисячоріччя нашого християнства, відновимо спільно нашу віру.

Рим, 2 грудня 1989.

ЗАЯВА КОМІТЕТУ ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

28 листопада 1989 року, напередодні візити Голови Верховної Ради ССРСР Михайло Горбачова до Італії і Ватикану, уповноважений Ради в справах релігії при Раді Міністрів УССР по Львівській області Юрій Решетило зачитав по Львівському міськобласному телебаченню заяву Ради в справах релігії при Раді Міністрів УССР, яка декларує право українським греко-католикам реєструвати свої церковні громади в Західних областях України.

Виступ подібного роду є першою прилюдною заявою офіційної особи, підтверджуючий право українських католиків на існування, і є безсумнівним кроком до легалізації УКЦ. Але, згідно з існуючим в УССР положенням про релігійні об'єднання від 1 листопада 1976 р., рішення про реєстрацію любого релігійного об'єднання приймає Рада в справах релігії при Раді Міністрів ССРСР, тому хотілося б знати позицію союзного відомства.

Те, що ця Заява була оголошена тільки по західноукраїнському телебаченню і не надруковано її ні в республіканській, ні в московській пресі, свідчить про те, що влада надає і проголошує право на легалізацію тільки на теренах Західної України.

Таким чином, Комітет Захисту УКЦ не може сприймати цю Заяву як акт легалізації Української Греко-Католицької Церкви і вважає, що цією Заявою влада висловила своє бажання відновити легальний статус УКЦ, зробивши в цьому перший крок.

М. С. Горбачов під час своєї візити у Ватикані заявив, що представники всіх віроісповідань мають право на задоволення своїх духовних потреб.

Готується закон про свободу сумління. Що це? Ще одна обіцянка комуністичних володарів? На протязі 70-ти років вони обіцяли народам ССРСР

рай на землі, а замість цього створили на ній справжнє пекло. Тому тягар минулого не може не впливати на відношення мільйонів українських католиків до Заяви Ради у справах релігії при Раді Міністрів УССР.

Навмисне протягування владою вирішення проблеми УКЦ привело до загальної зміни релігійної ситуації в Україні. Набирає сили рух за Українську Православну Автокефальну Церкву, до якого приєдналися сили, які скомпромітували себе як в християнському, так і в національному сенсі. Український екзархат Російської Православної Церкви, який складає майже 2/3 з усіх парафій РПЦ, знаходиться напередодні припинення свого існування. Всі ці події викликають певне соціальне і національне заворушення, яким можуть скористатися антидемократичні сили.

В другій частині Заяви влада говорить про те, як їй уявляється, як повинно здійснюватися декляроване право греко-католиків на існування. Замість того, щоб декларувати незаперечне право на реєстрацію громад і повернення всіх церковних споруд, які належали греко-католикам до 1946 року, влада планує проведення соціологічного дослідження і референдумів на «бажання» населення міст, сіл та районів для вирішення проблеми — мати чи не мати греко-католицькі церкви.

Маючи на увазі те, що комуністичні володарі дуже здібні до фабкування наслідків виборів та голосувань, українських католиків ніяк не задовольняє перспектива такого «плебісциту». Тобто, згідно з цією декларацією влади, законні власники повинні просити тих, хто пограбував їхнє майно. Це зовсім позбавлено здорового глузду.

Тому Комітет Захисту УКЦ ще раз рішуче заявляє, що під «легалізацією» розуміє не тільки формальну реєстрацію громад греко-католиків, але й повернення понад 600 церковних споруд — в тому числі Собор св. Юра, — які належали греко-католиками до 1946 року. Органи влади, що організували Львівський псевдособор 1946 року, повинні признати це в формі урядової заяви, тобто політично реабілітувати Українську Католицьку Церкву.

Таким чином, поки наші вимоги не виконані, ми будемо продовжувати боротьбу за легалізацію Української Католицької Церкви.

Львів, 4 грудня 1990 року.

Голова Комітету Захисту УКЦ *Іван Гель*,
Юридичний консультант Комітету *Микола Муратов*

ЗУСТРІЧ ПРЕДСТАВНИКІВ СВЯТОЇ СТОЛИЦІ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

У дні 1-3 листопада 1989 у Москві перебувала Делегація Святої Столиці, яка мала зустрічі з представниками Московського Патріархату передусім у справі визнання Української Католицької Церкви.

15 листопада 1989, на запрошення Святішого Отця, у приміщеннях

Папської Ради для Поширення Єдності Християн відбулася зустріч представників Святої Столиці та Української Католицької Церкви.

В нарадах брали участь зі сторони Святої Столиці: Кардинал Іван Віллебрандс — Президент Папської Ради для Поширення Єдності Християн; Архієпископ Едвард Кассіді — Субститут для Загальних Справ Державного Секретаріату; Архієпископ Мирослав Марусин — Секретар Конгрегації для Східних Церков; о. П'єр Дюпре — Секретар Папської Ради для Поширення Єдності Християн; Монс. Сальваторе Скрібано — Експерт Папської Ради для Поширення Єдності Християн; о. Джон Лонг, Т.І. — Радник Папської Ради для Поширення Єдності Християн.

Українську Католицьку Церкву представляли: Блаженніший Мирослав Іван — Голова Української Католицької Церкви; Митрополит Максим Германюк — Архієпископ Вінніпегу, Митрополит Українців у Канаді; Митрополит Стефан Сулик — Архієпископ Філадельфії, Митрополит Українців у США; Єпископ Михайло Гринчишин — Апостольський Екзарх Українців у Франції, Генеральний Секретар Синоду Української Католицької Ієрархії та о. д-р Іван Дацько — Канцлер Львівської Архiepархії й Секретар Блаженнішого Мирослава Івана.

Наступного дня учасники цієї зустрічі були на обіді у Святішого Отця, а 17 листопада Ватиканське Пресове Бюро (Sala Stampa) оприлюднило комунікат, який поміщуємо повністю в українському перекладі у Документації.

Промова Папи Івана Павла II до Михаїла Сергійовича Горбачова, Голови Президії Верховної Ради СРСР 1 грудня 1989 — Ватикан

Пане Президенте!

1. Мені надзвичайно приємно мати нагоду звернутись до Вас, до Вашої Шановної Дружини, до пана Міністра закордонних справ та до всіх членів Вашої делегації з найсердечнішим привітом.

Те, що Ви бажали відвідати наступника апостола Петра, є багатозначною подією в історії стосунків Советського Союзу з Апостольським Престолом і, як таке, розглядається з глибоким зацікавленням католиками всього світу і всіма людьми доброї волі.

Як відомо, дім Папи Римського був і завжди залишається спільним домом для представників усіх народів земної кулі.

І саме тому, Пане Президенте, ласкаво просимо!

У Вашій особі я ще хочу привітати народи всіх Республік Советського Союзу, до яких звертаюсь з пошаною й любов'ю.

2. Минулого року ми святкували Тисячоліття Хрещення Руси. Того Хрещення, яке залишило такий глибокий слід в історії народів, які одержали при цьому все багатство Христової Благовісті. Таким чином їм сповіщено багатство Об'явлення про гідність і вартість людської особи, які ґрунтуються на відношенні кожної особи до Бога, Творця й Отця всіх.

Об'явлення надзвичайним способом поєдналося зі спадщиною, яку народи отримали від своїх предків та яка потім, протягом сторіч, збагачувалася безліччю нових релігійних і культурних скарбів.

Серед отих скарбів я із задоволенням згадую тепер ікони, представлені на виставці, яку я нещодавно відкрив. Ікона, справді, — це чудове поєднання віри й мистецтва, що підносить душу до Абсолютного, в рідкісному злитті кольорів і повчань.

3. Я хочу, Пане Президенте, розглядати Ваші відвідини як надзвичайний плід того відзначення Тисячоліття й водночас як багатообіцяючу запоруку майбутнього. І дійсно, завдяки тому, що тепер відбувається, ми можемо з більшою надією дивитись на майбутнє християнських спільнот Советського Союзу.

Всім відомі події минулих десятиріч і те, крізь які болючі випробування задля своєї віри мусіли пройти стільки громадян.

Зокрема, всі знають, що багато католицьких спільнот були розсіяні й ще тепер з тривогою очікують можливості знову вдаватись до проводу своїх пастирів.

Недавня еволюція та нові перспективи, що відкриваються, дозволяють нам сподіватись, що такий стан речей зміниться завдяки вже декілька разів підтвердженому рішенню Вашого уряду створити нове внутрішнє законодавство, більш згідне з міжнародними зобов'язаннями, підписаними також і Советським Союзом.

В цей момент я повністю поділяю очікування покращень з боку мільйонів советських громадян — а, одночасно, і мільйонів громадян усього світу — стосовно закону про свободу сумління, який незабаром повинен обговорюватись Верховною Радою і який дозволить гарантувати своїм громадянам повне користування правом релігійної свободи, що є — як я це багато разів пригадував — основою всіх інших свобод. Насамперед думаю про католиків, що живуть у Советському Союзі, що зберігають повну єдність з Апостольським Престолом. Для всіх них — чи то вони латинського, візантійського чи вірменського обрядів — я висловлюю побажання, щоб вони змогли вільно практикувати своє віросповідання.

В атмосфері наново знайденої свободи, католики, таким чином, зможуть відповідно співпрацювати з братами православної Церкви, що нам такі близькі. З ними ми маємо спільну спадщину й бажаємо з ними співпрацювати в дусі відновлених екуменічних зобов'язань, щоб звіщати Христове Євангеліє новим поколінням і разом співпрацювати на обширній ниві гуманітарної діяльності, очікуючи відновлення тієї єдності, яку Христос бажав для Своєї Церкви.

4. З Вами, Пане Президенте, сьогодні ми могли обмінятися думками щодо міжнародної ситуації й деяких невідкладних специфічних питань. Ми також говорили про розвиток стосунків між нами, які мають на увазі питання, що стосуються Католицької Церкви та Советського Союзу, так і з метою докласти спільні зусилля на користь миру й міжнародної співпраці у світі.

5. Така співпраця можлива, бо її об'єктом і суб'єктом є людина. Дійсно, «людина є шляхом Церкви», як це я мав вже нагоду висловити від самого

початку мого Понтифікату (Енцикліка «Відкупитель людини», 14, 4-го березня 1979 року).

І якщо з одного боку Церква пізнає таїнство людини в світлі Христового таїнства (II Ватиканський Собор, Душпастирська Конституція «Радість і надія», 22), правильне й те, що вона вчиться це розуміти також і через особистий людський досвід, як і через успіхи й поразки націй. Тому Церква як «знавець людства» (Павло VI, промова до Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй, 4-го жовтня 1965), приєднується тепер більше, ніж будь-коли, до всіх тих, які бажають служити людській справі та сприяти поступові націй.

Прикінці другого тисячоліття християнської ери Церква звертається до всіх тих, кому дорога доля людства, щоб вони об'єдналися в прийнятті спільного зобов'язання для його матеріального й духовного піднесення. Така турбота про людину може привести не тільки до послаблення міжнародного напруження та закінчення протиставлення блоків, але може також сприяти зародженню загальної солідарності, особливо у стосунку до країн, що розвиваються. Насправді бо «солідарність», як я це вже підкреслював, допомагає нам бачити «іншого», чи то людину, чи то народ, чи країну, не як будь-яке знаряддя, але як нашого «ближнього», як «допомогу» (див. Бт 2,18-20), якому слід дати можливість брати участь у бенкеті життя, до якого всі люди однаково запрошені Богом» (Енцикліка «Піклуючись соціальними справами», 39).

Це особливо відноситься до могутніших і більш обдарованих націй. Стосовно до них я зауважував, що «долаючи різного роду імперіялізми й наміри зберегти власну гегемонію, вони повинні усвідомити свою відповідальність за інших, щоб встановилась справжня міжнародна система, яка б ґрунтувалась на основі рівності всіх народів та на необхідній пошані законних різниць між ними» (там же).

6. Без сумніву, сучасне людство очікує нових форм співпраці й взаємодопомоги. Трагедія Другої світової війни показала нам, що коли забуваються основні етичні цінності, можуть виникнути жахливі для долі народів наслідки, і навіть найвеличніші проекти можуть провалитися. Тому в Апостольському Посланні, написаному з приводу 50-річчя початку Другої світової війни, я відчув обов'язок пригадати людству, що «не може бути миру, якщо зневажається людина й право», і «якщо права всіх народів, а особливо тих, що найслабші, не є шановані (ч. 8). Крім того, я висловив членам урядів і тим людям, що несуть відповідальність за нації, «мое глибоке переконання, що пошана до Бога й до людини невіддільні одна від одної. Вона є абсолютним принципом, який дасть державам і політичним блокам можливість подолати свої антагонізми» (ч. 12).

7. Пане Президенте! Ця зустріч не може не викликати новини та не звернути на себе увагу світової opinio, як зустріч особливого значення, як знак часів, що повільно дозрівають і є сповнені обітницями.

Святий Престіл з великим зацікавленням слідкує за процесом віднови. Зачинателем якого в Советському Союзі є Ви, і бажає Вам успіхів, як рівно ж є готовий сприяти кожному починанню, яке може послужити захистові й гармонізації прав і обов'язків осіб і народів та сприянню миру в Європі і в світі.

Завтра Ви вже матимете зустріч з Президентом США. Паном Джорджем Бушем. З моєї сторони, від усього серця бажаю і молюся, щоб найближчі розмови змогли привести до нових порозумінь, надхнених увагою до вимог і очікувань народів.

З такими почуттями, Пане Президенте, я знову висловлюю мої найкращі побажання, для Вас особисто і для успіху Вашої місії. На Вас і Вашу сім'ю, та на Вашу країну призиваю благословення Всемогучого Бога.

Промова Михайла Сергійовича Горбачова до Папи Івана Павла II

Ваше Святосте,
Панове,

Дякую за ласкаву увагу й зацікавленість, яку ви виказали до моєї Країни, нашої політики та до нашого погляду на світ.

Відбулася дійсно надзвичайна подія. Вона стала можливою завдяки глибоким змінам, які здійснюються серед багатьох країн та націй. І можемо сподіватися, що ця подія спричинить їх позитивне продовження.

Ми говорили про багато справ. Я відчуваю, що мої думки та журби були належно оцінені, так само як і моє з'ясування проблем, які існують зараз у нашій Країні, включно з проблемами між Державою та різними Церквами, до яких ми звертаємося в дусі демократії та гуманізму у процесі перебудови.

Советський Союз і Свята Столиця беруть участь у Гельсінському процесі. Згідно зі своїми можливостями і власними ролями, обидва допомагають цьому процесові проходити у нормальному ритмі, сприяють рішенню спільних європейських проблем і створюють сприятливе зовнішнє становище для надання можливості націям зробити їх власний незалежний вибір.

Пошана до національної, державної, духовної та культурної ідентичності народів є необхідною умовою для стабільного міжнародного оточення, якого потребує зараз Європа та світ для того, щоб перейти історичний вододіл і досягти нового періоду миру.

Ми виходили з цих позицій, починаючи наш діалог зі Святою Столицею — діалог, вершиною якого є ця зустріч. Мені приємно відмітити високий ступінь взаєморозуміння та готовості заповнити цей діалог конкретними діями.

Ми досягли засадничої згоди надати офіційний статус відносинам між нашими державами. А що відноситься способів здійснення цього, то це буде встановлене нашими дипломатичними чинниками.

Люди багатьох віросповідань, у їх числі християни, мусулмани, євреї, буддисти тощо, живуть у Советському Союзі. Всі вони мають право задовольнити свої духовні потреби. Незабаром в нашій Країні буде прийнятий Закон про Свободу Сумління. З поступуванням перебудови ми ви-

вчаємо складне та необхідне мистецтво повного співробітництва та консолідації суспільства на основі відновлення.

Вітаю Вас й приєднуюся до добрих побажань, які ми щойно вислухали від Його Святости.

Бажаю сповістити, що під час нашої розмови ми говорили також про візиту Папи Римського до Советського Союзу в майбутньому. На закінчення, хочу подякувати за цю можливість обмінятися думками над великими життєвими проблемами народів і світу, в атмосфері доброзичливості, відкритості і повної змісту. Дякую Вам за увагу.

ВАТИКАН ПУБЛІКУЄ СТАТИСТИКИ ПРО СТАН КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В СОВЕТЬСЬКОМУ СОЮЗІ

В день візиту Михаїла Горбачова в Папи Івана Павла II Ватиканське пресове бюро (Sala Stampa) вперше після довгих десятиліть опублікувало два цікаві документи:

1) Короткий історичний нарис про дипломатичні відносини між Росією і Святою Столицею — починаючи від XV-ого століття аж до 1923 року.

2) Стан Католицької Церкви в ССРСР, де розглядається спершу Церкву латинського обряду в Росії, Україні, Білорусії від 1783 до 1945 року, а відтак від 1945 до 1989 року, включаючи дані про католицьку Церкву також і в прибалтійських республіках Литви, Латвії й Естонії.

На основі цих статистик, сучасний стан Католицької Церкви латинського обряду в Советському Союзі наступний:

— Литва — 2,800,000 вірних, 2 архієпископи (один з котрих є кардиналом) і 5 єпископів, 630 церков, 677 священників і 120 семінаристів.

— Латвія — 500,000 вірних, 4 єпископи (один з котрих є кардиналом), 179 парафій, 145 священників, 68 семінаристів також із інших республік ССРСР (дані 1986 року — примітка ВЗР).

— Естонія — число вірних не подано, одна апостольська адміністрація і два душпастирські осередки.

— Білорусія — 2,000,000 до 2,500,000 вірних, один єпископ-апостольський адміністратор, 106 парафій і понад 60 священників.

— Росія — число вірних не подано, 13 парафій (Москва, Ленінград, Поглядная, Прокопівськ, Кенерев, Челябінськ, Орськ, Оренбург, Саратов, Новосибірськ, Омськ, Томськ і Іркутськ) і 5 священників.

— Україна — 500,000 вірних, 55 парафій (4 в Тернопільській, 9 у Львівській, 13 у Хмельницькій, 20 у Вінницькій та 9 у Житомирській областях), 47 душпастирських осередків на Закарпатті, і 36 священників.

— Азійські республіки — до 1,500,000 вірних, переважно німецького і частинно польського походження, і біля 30 священників. Найбільше їх є в Казахстані — 500,000, з яких 400,000 є німецького, а 100,000 — польського походження, з 20 священниками і 21 душпастирськими осередками. В

Таджікістані є три душпастирські осередки і один священик, в Киргії є два осередки і один священик, а в Грузії (у Тбілісі) — одна парафія зі своїм священиком.

За неперевіреними даними в околицях Владивостоку мало б проживати біля 10.000 католиків.

Ця публікація присвячує окремий розділ Українській Католицькій Церкві, й тут у перекладі поміщуємо її дані.

— Владики: деякі єпископи, які до минулого року жили в підпіллі, виявили себе публично перед людьми і властями.

— Епархіяльні священики: біля 550.

— Мужеські монаш чини: Василіяни, Редemptористи і Монахи Студитського Уставу завжди діяли, і їх є понад 100.

— Жіночі монаш чини: більше як 500, і належать до різних згромаджень.

— Вірних: около 5.000.000.

ПАПА ІВАН ПАВЛО II ЗНОВУ ЗАГОВОРІВ ПРО ПРАВА УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Є це довголітньою традицією у Ватикані, що 22 грудня кожного року, кардинали, архієпископи і різні достойники Римської Курії складають Святішому Отцеві свої побажання з нагоди Різдва Свят. Тоді декан Кардинальської Колегії промовляє до Папи, а відтак Римський Архиєрей виголошує довше програмове слово, в якому підсумовує свою діяльність з пройденого року.

Ця традиція продовжується і за теперішнього понтифікату, і цього року поважну частину свого слова Папа Іван Павло II присвятив Українській Католицькій Церкві. Ось слова Святішого Отця:

«У свій спосіб, події й зміни в Советському Союзі сприяли посиленню контактів з Московським патріархатом. Ці зв'язки дозволяють нам передбачити в близькому майбутньому це, про що я завжди надіявся і беззастанно просив: щоб Українська Греко-Католицька Церква могла віднайти в цій Країні повну релігійну свободу ісповідувати католицьку віру і давати своє свідчення. Вірю, що відносини між католицькою Церквою і Московським патріархатом, що розвиваються від Другого Ватиканського Собору, дозволять нам разом розв'язати це питання і дійти до визнання та братньої взаємної пошани двох Церков-сестер в Україні, Церкви греко-католицької і православної, в дусі примирення і взаємного довір'я.

Як горожани, вірні греко-католицької Церкви в Україні мають повну слушність дати відчутти своє громадянське право на релігійну свободу.

Після довгого періоду підпілля, католицька віра християн і їх священиків проявляється з новою ревністю, в кріпкій надії, що зможуть жити за своїм переконанням життям Євангелії у повній єдності з усією католицькою Церквою світу, а передусім з Церквою Риму. Коли складаю

цій улюбленій частині Христового стада побажання благословених свят Різдва Христового, призиваю всіх до примирення і миру, за прикладом воплощеного Слова, що 'ради нас стало бідним, щоб ми розбагатіли' (пор. 2 Кор. 8, 9)».

Блаженніший Мирослав Іван сейчас подякував Святішому Отцеві за такі теплі слова прихильності, а Святіший Отець ще раз висловив Його Блаженству надію, що Українська Католицька Церква на Рідних Землях невдовзі буде злегалізованою і вільною.

ДЕЛЕГАЦІЯ СВЯТОЇ СТОЛИЦІ В МОСКВІ

Ватиканський пів-офіціоз "L'Osservatore Romano" з 19 січня 1990, під наголовком «Зустріч між представниками Римо-Католицької Церкви і Російською Православною Церквою» помістив слідуючий Комунікат:

*«Москва — Свято-Даниловий Монастир
12-17 січня 1990*

Зустріч представників римо-католицької Церкви і російської православної Церкви відбулася в Москві, в патріаршій резиденції, при Свято-Даниловому монастирі, від 12 до 17 січня 1990 р.

Брали участь у зустрічі:

З католицької сторони:

— Його Емініція Кардинал Іван Віллебрандс, почесний президент Папської Ради для Поширення Єдності Християн.

— ВПреосвященний Владика Едвард Ідріс Кассіді, титулярний архієпископ Аманції, президент Папської Ради для Поширення Єдності Християн.

— ВПреосвященний Владика Мирослав Стефан Марусин, титулярний архієпископ Кодоєнський, секретар Конгрегації для Східних Церков.

— Преосвященний Владика П'єр Дюпре, титулярний єпископ Тібарійський, секретар Папської Ради для Поширення Єдності Християн.

— Монс. Сальваторе Б. Скрібано (секретар делегації).

З православної сторони:

— ВПреосвященний Владика Філярет, Митрополит Київський і Галицький, патріарший Екзарх України.

— ВПреосвященний Владика Ювеналій, Митрополит Крутицький і Коломенський.

— ВПреосвященний Владика Кирил, архієпископ Смоленський і Калінінградський, Голова Відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату.

— ВПреосвященний Владика Іриней, архієпископ Львівський і Дрогобицький.

— Отець Ігумен Нестор (Жіляєв). (секретар делегації).

Під час зустрічі обидві делегації, в душі братньої любови і довір'я, обговорювали стан православних і католиків східного обряду в Західній Україні і перспективи нормалізації їх взаємовідносин.

Занепокоєні вище наведеною ситуацією, члени обидвох делегацій запросили до Москви представників спільнот католиків східного обряду і представників православних спільнот. 16 січня 1990 відбулися дві зустрічі, відповідно між делегацією римо-католицької Церкви і представниками католиків східного обряду та делегацією російської православної Церкви і представниками православної спільноти в Західній Україні. Обидві делегації мали відтак окремі зустрічі з обома групами. Розмови довели до основного обміну думок, і запрошені групи висловили свій погляд на ситуацію.

Говорячи про загальний розвиток церковного життя в Советському Союзі, включно зі станом католиків східного обряду в Західній Україні після періоду фактичної нелегальності, обидві делегації висловили своє задоволення таким процесом. Члени делегації є переконані, що православні і католики повинні сприяти зусиллям советського суспільства, в якому живуть, в побудові справді правової держави, де всі громадяни можуть вільно виявляти свої релігійні переконання.

Це право, природно, стосується як католиків східного обряду — і включає для них можливість утворювати їх церковні структури в лоні римо-католицької Церкви — так і православних віруючих, що входять до складу Московського Патріархату.

Очевидно, що розв'язання проблем між католиками східного обряду і православними в Західній Україні повинно здійснюватися в любові до Євангелії і в душі братнього діалогу між нашими Церквами-сестрами.

Щоб здійснити в щоденному житті цю ціль, яка включає, між іншим, повне визнання, зі сторони католиків і зі сторони православних, права виявляти мирно і в згоді їх віру у відповідних місцях культу, делегації бажають продовжувати зв'язки між обома Церквами у спосіб, щоб поглибити і поширити узгодження, до якого вони дійшли між собою. Під час зустрічі випрацьовано документ, який буде поданий до публичного відома, після затвердження зі сторони вищої влади обидвох Церков.

Висловлюючи свою стурбованість труднощами, з яким стічаються міжконфесійні відносини в Західній Україні, представники обидвох Церков заявили, що проблеми в цій країні не завжди виникають зі стислого релігійного аспекту; вони потвердили своє переконання, що ворожнечу і насильство слід уважати як несумісні з християнським духом. Щобільше, їх треба засудити, щоб дозволити обидвом Церквам разом свідчити мир і любов, які дав нам Христос для спасення світу.

Розмови супроводилися усильною молитвою. Католицька делегація щодня правила Службу Божу в церкві св. Людовика у Москві. 14 січня 1990, запрошені Митрополитом Ювеналієм, обидві делегації разом молилися під час Божественної Літургії, яку відслужено в монастирській церкві Успення Пресвятої Богородиці. Під час Літургії Кардинал Іван

Віллебрандс і Митрополит Ювеналій обмінялися привітами і пояснили значення візиту в Москві римської делегації».

* * *

Перед виїздом з Москви Архиепископ Едвард Ідріс Кассіді й Митрополит Ювеналій відбули пресову конференцію з представниками міжнародної преси.

* * *

Коли делегація ще перебувала в Москві, пресове бюро Синоду Української Католицької Ієрархії у Римі 17 січня 1990 подало до відома, що до складу делегації Української Католицької Церкви входили: Владика Філімон Курчаба, в заступстві Владика-Містоблюстителя Володимира Стернюка, єпископ Івано-Франківський Софрон Дмитерко, єпископ-коадьютор Івано-Франківський Павло Василик, єпископ-помічник Ужгородський і Мукачівський Іван Маргітич, єпископ-помічник Львівський Юліян Вороновський. Українське духовенство представляли отці Григорій Сімкайло, Володимир Війтишин і Михайло Васько. Від мирян брали участь Голова Комітету Захисту Української Католицької Церкви — Іван Гель та Богдан Васько.

В комунікаті Синоду Владик Української Католицької Церкви рівно ж є мова про факт, що Ватиканська Делегація мала приїхати до Львова 14-15 січня, однак не прибула туди; натомість покликано українську католицьку делегацію до Москви. Розмови української католицької делегації з представниками Святішого Отця тривали дві години, а відтак зустріч з представниками Московського Патріархату в присутності папської делегації протягнулася рівно ж понад дві години.

Стало згодом відомо, що українську католицьку делегацію запрошено на обід, де вона мала також змогу зустрітися неформально з представниками православної спільноти в Західній Україні.

* * *

По якомусь часі — 4 лютого 1990 — газета «Радянська Україна» у статті «В інтересах миру і взаєморозуміння між віруючими» опублікувала 10 точок рекомендацій щодо нормалізації стосунків між віруючими, які узгоджено під час побуту Ватиканської Делегації в Москві, і при тому відмічено, що ці домовленості були схвалені Папою Іваном Павлом II 25 січня 1990, і на архиєрейському соборі Російської Православної Церкви, який відбувся 30-31 січня 1990 у Свято-Даниловому монастирі.

Друкуємо тут повністю текст домовленості за «Радянською Україною»:

«1. Підтверджуючи відданість своїх Церков принципам релігійної свободи, визнаючи, що в умовах правової держави ці принципи повинні реалізовуватись на основі закону рівно по відношенню до всіх без будь-якої дискримінації, обидві сторони вважають необхідним якнайшвидшу нормалізацію становища католиків східного обряду в Західній Україні.

2. Ця нормалізація повинна почати нову сторінку в історії відносин між католиками і православними в цьому регіоні, протистояння і взаємна

несправедливість у минулому повинні бути подолані в душі щирого прощення та примирення і поступитись місцем співробітництву і спільному свідченню про Ісуса Христа, благовістити Якого покликана Церква.

3. Ця нормалізація, здійснювана в контексті загальних демократичних перетворень у країні, повинна гарантувати католикам східного обряду визнане за всіма право на релігійну діяльність відповідно до Конституції і законодавства ССРСР.

Разом з тим реалізація цього права не повинна здійснюватись без урахування прав і законних інтересів православних та інших релігійних груп.

Ми вважаємо, що християни в ССРСР повинні внести свій вклад у загальні зусилля, спрямовані на створення правової держави.

4. У цьому зв'язку надзвичайно важливо уникати всіляких незаконних дій, тим більше тих, які супроводяться насильством. Такі незаконні дії, не сумісні з християнським духом, повинні бути засуджені, й більше того, вони є перешкодою для реєстрації приходів католиків східного обряду.

5. Разом з тим обидві сторони вважають, що католицькі общини східного обряду в рамках існуючих законів мають право і можливість бути зареєстрованими в установленому законом порядку.

6. Зареєстровані таким чином католицькі общини, нарівні з общинами інших конфесій, мають право одержати від держави в безплатне і безстрокове користування культові будинки, а також споруджувати нові храми, орендувати чи придбавати у власність нерухомість.

7. Констатуючи той факт, що в ряді випадків парафіяльні общини розділились і кожна з груп — як православна, так і католицька — однаково претендують на виняткове використання храму, ми закликаємо обидві частини долати взаємні претензії на основі закону, без ворожнечі, заради досягнення братерської згоди, при поважанні вільного вибору людей, без будь-якого тиску.

8. Для розв'язання практичних питань, що виникають в процесі нормалізації відносин між православними і католиками східного обряду, із загальної згоди було висловлено думку про необхідність утворення спільної комісії з участю представників Святого Престолу, Московського патріархату, а також православних і католиків Західної України. Кожна складова частина комісії повинна мати по одному чи максимум по два представники. Ця комісія у своїй діяльності повинна виходити з цієї угоди і розв'язувати спірні питання, керуючись духом християнської любови і братерського співробітництва. Терміново необхідно зрегулювати становище в храмах, зайнятих католиками східного обряду без згоди цих общин.

9. Община католиків східного обряду в Західній Україні виникла 400 років тому як спроба подолати поділ між Православною і Католицькою Церквами. Ця спроба не привела до бажаної мети. Протягом століть зберігались поділи, які були джерелом конфліктів і страждань як для православних, так і для католиків.

Залишаючись вірними заповіді Христа: «Да всі єдино будуть» — і праг-

нучи здійснити цю заповідь у своїх відносинах, обидві Церкви стали на новий шлях діалогу, глибоко переконані в тому, що не метода унії, яка використовувалася в минулому, а діалог допоможе їм спільно розв'язати проблеми, що служать причиною їх поділу. Такий діалог став можливим завдяки новим підходам до питання християнської єдності, які були визначені Другим Ватиканським Собором і рядом Всеправославних нарад.

Східні католицькі Церкви, що утворилися в результаті унії минулих століть, будучи частиною Католицької Церкви, керуються щодо православних принципами Другого Ватиканського Собору, що відкриває для них можливість бути конструктивним елементом у православно-католицьких відносинах.

Обидві сторони твердо переконані, що ці відносини сьогодні, як і в майбутньому, повинні бути вільними від усякого наміру прозелітизму і від взаємної підозри, бо тільки в атмосфері довір'я і співробітництва обидві Церкви можуть успішно просуватися по шляху діалогу.

10. Продовжуючи і розвиваючи зусилля в напрямі до єдності, слід піддати обговоренню питання про організацію ієрархічної структури католиків східного обряду в Західній Україні, з тим, щоб не створювалося враження, що одна ієрархія протиставляється іншій, і щоб спільно постаратися виконати взаємні зобов'язання, що випливають з богословського діалогу між нашими Церквами і з нового типу братерських відносин, що склалися між нами.

* * *

При тому «Радянська Україна», покликаючись на РАТАУ (Радіотелеграфне Агенство України), повідомила, що Собор Російської Православної Церкви «розглянув» Положення про екзархати Московського патріархату. Згідно з цим документом, Епархії, приходи і монастирі на території Української ССР канонічно складатимуть Український екзархат Московського патріархату і офіційно називатимуться Українською православною Церквою. В межах екзархатів найвища законодавча, виконавча і судова влада належатиме синодові екзархату.

«Розцінюючи представлене положення про екзархати, значну самостійність Української православної Церкви, як своєчасний і продиктований пастирською занепокоєністю захід, архиєрейський собор висловив надію, що він послужить задоволенню національних сподівань православних віруючих в Україні. Широкі права Української православної Церкви дадуть віруючим можливість самостійно будувати церковне життя відповідно до своїх церковно-національних традицій і сприятимуть розвитку духовного потенціалу цієї Церкви».

СОБОР ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

23-го січня 1990 р. у Львові відбувся Собор єпископів, духовенства та представників мирян Української Греко-Католицької Церкви. У Соборі взяли участь сім єпископів — містоблюстителі Галицької митрополії Володимир Стернюк, єпископ-помічник Львівський Філімон Курчаба (також і в характері настоятеля Отців Редemptористів), єпископ Івано-Франківський Софрон Дмитерко, єпископ-коадьютор Івано-Франківський Павло Василик, єпископ Мукачівський і Ужгородський Іван Семедій, єпископ-помічник Мукачівський і Ужгородський Іван Маргітич, єпископ-помічник Львівський Юліян Вороновський, протоігумен Отців Василіян о. Богдан-Василь Мендрунь, ЧСВВ, понад 200 священників і багато мирян греко-католиків. Із вступним словом виступив настоятель Преображенського собору о. Ярослав Чухній. Основну промову виголосив Владика Володимир Стернюк. У своєму виступі він засудив т. зв. Львівський собор 1946 р. як незаконний, розповів про 43-літню історію підпільного існування Української Греко-Католицької Церкви. Всі виступаючі висловилися за визнання недійсними рішень Львівського собору 1946 р., за повну легалізацію та реабілітацію Української Греко-Католицької Церкви. Нижче публікуємо постанову цього Собору.

СОБОР ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Відкинути і визнати неіснуючим т. зв. Львівський собор 1946 року, згідно якого Українська Греко-Католицька Церква нібито самоліквідувалась і переходила в лоно Російської Православної Церкви як її частина.

2. Всі рішення і постанови цього т. зв. собору були і є недійсними і незобов'язуючими для Української Греко-Католицької Церкви як такі, що творилися силою репресій Уряду СРСР при безпосередній активній участі вищого духовенства Російської Православної Церкви у відсутності ієрархії Української Греко-Католицької Церкви.

3. Той т. зв. собор був неканонічним і юридично неправосильним і, як суто політичний, ніколи не був визнаний Римськими Архієреями і Вселенською Католицькою Церквою, віткою якої була і є Українська Греко-Католицька Церква.

4. Вся повнота Матірної Української Греко-Католицької Церкви стверджує і високо оцінює постійні турботи Вселенської Церкви, а особливо в час понтифікату Папи Івана Павла II, про повернення легального статусу нашій катакомбній Церкві і її політичної реабілітації.

5. Констатуємо, що переговори між Ватиканом і Москвою в справі Української Греко-Католицької Церкви дають підстави сподіватися на повернення нашій Церкві тих прав і майнового стану, якими вона користувалася до 1939 року. Це дало б можливість налагодити добрі стосунки з Російською Православною Церквою в дусі християнського братолюб'я та взаємного пошанування прав і традицій обох Церков.

6. Собор стверджує, що повернення з рук Російської Православної Церкви та інших організацій святих храмів і монастирських приміщень, а головню архикатедр св. Юра у Львові, їх правовитому та історичному власникові — Українській Греко-Католицькій Церкві, стане підставою для єднання в Бозі наших Церков і народів згідно християнського правила: прощаємо і просимо прощення. Як відомо, з цим гаслом-пропозицією звернувся Патріярх Мирослав Іван до Патріярха Пімена з нагоди 1000-ліття Хрещення Київської Руси, але відповіді не було.

7. Собор постановляє звернутися зі заявою до товариства «Меморіал» про порушення судової справи за реабілітацію та легалізацію Української Греко-Католицької Церкви як інституції, так і її окремих ієрархів, що були арештовані у квітні 1945 року, а потім репресовані.

8. Собор констатує волю українців греко-католиків до неустанних молитов і старання перед Римським Архиєреєм за довершення справи Українського Патріярхату в складі Вселенської Церкви, а також прискорення процесу беатифікації Слуги Божого Митрополита Андрія.

9. Слідуючи заповідям Патріярха Йосифа, Матірня Церква закликає всі дочірні Церкви української греко-католицької діаспори до єдності в мислях і діях для добра Церкви і Народу.

10. Матеріали нинішнього Собору повинні бути опубліковані в пресі і передані до канцелярії Блаженнішого Патріярха Мирослава Івана Кардинала Любачівського на затвердження і предложення Його Святості Папі Римському.

* * *

Постанову взято з ч. 2 «Віра Батьків — З нами Бог!», видання Української Греко-Католицької Церкви, Львів, лютий 1990. При кінці документу додано: «Інші матеріали Львівського Собору будуть публікуватися в наступних числах нашої газети».

ДО ПРОБЛЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ УКЦЕРКВИ

ПРЕДСТАВНИКАМ МОСКОВСЬКОЇ НАРАДИ МІЖ ВАТИКАНОМ ТА
МОСКОВСЬКОЮ ПАТРІАРХІЄЮ З ПИТАНЬ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ,
СЕКРЕТАРЕВІ ПАПСЬКОЇ КОНГРЕГАЦІЇ СХІДНІХ ЦЕРКОВ
ЇХ ЕКСЦЕЛЕНЦІЇ АРХІЄПИСКОПОВІ МИРОСЛАВУ МАРУСИНУ,
УЧАСНИКОВІ НАРАДИ,

від

делегатів Конференції львівської інтелігенції з питань
міжконфесіональних відносин у Західноукраїнському регіоні в
актуальний час

МЕМОРІАЛ

Конференція, скликана по ініціативі Ради Львівської краєвої організації «Рух» та краєвої організації «Меморіал», відбулась у Львові 10.1.1990 р. за участю делегатів від різних творчих об'єднань, товариств та спілок.

Мета Конференції — вироблення документів, які представляють реальний стан справ, для учасників Ватикано-Московської наради та громадськості України.

Найосновніше та найболючіше питання для Західноукраїнського регіону — питання легалізації та реабілітації Української Греко-Католицької Церкви, напівзнищеної та загнаної в підпілля сталінським режимом. Зволікання з вирішенням цього питання з боку уряду ССРСР та УССРС засвідчує фіктивність та голословність перебудови і демократизації, оскільки й надалі порушуються в загальних масштабах статті 1, 2, 7, 9, 18 Загальної Деклярації Прав Людини, а також статті Конституції ССРСР та УССРС про свободу совісті.

Вістка про прибуття в середині січня ц.р. до Москви делегації з Ватикану для продовження започаткованих при зустрічі Папи Римського Івана-Павла II та М. С. Горбачова мериторичних переговорів про статус Української Греко-Католицької Церкви в Україні збудила серед західноукраїнського населення, яке в основній масі є греко-католицького віровизнання, великі надії і одночасно глибокий неспокій. Надії пов'язані з думкою, що зустріч нарешті спричиниться до повної легалізації та реабілітації Української Греко-Католицької Церкви як Помісної частини Вселенської Церкви. Неспокій викликаний тим, що переговори між Ватиканом, Урядом ССРСР та Московською Патріархією у справах Української Греко-Католицької Церкви з незрозумілих причин велися й ведуться таємно і без участі представників Української Помісної Церкви на місці. Зберігши за час неймовірних випробувань вірність Вселенській Церкві та волю визнавати гласно віру батьків, про що засвідчили постійна боротьба за визнання УГКЦ, минулорічні величезні Молебні, маніфестації та походи, ми вважаємо таке відношення до греко-католиків України кривдним з боку обох договірних сторін, тим паче, що вірність українських греко-католиків Апостольській Столиці засвідчує не лише живучість

віри, так необхідної в наш обездуховлений вік, а й скріплює фундамент Вселенської Церкви в очах усього світу.

Виходячи з вищевикладеного, вважаємо за потрібне довести до Вашого відома ті питання, які вимагають негайного вирішення з огляду на непрості суспільно-політичні стосунки і процеси перебудови в західноукраїнському регіоні, щоб припинити радикалізацію настроїв серед населення, викликану тотальним, на державному рівні, поширюванням всіма засобами офіційної масової інформації антикатолицької та антигреко-католицької пропаганди, дезінформації, оббріхування греко-католиків, посягання на честь видатних діячів Української Греко-Католицької Церкви та української культури, зокрема з боку представників вищого духовенства РПЦ. А саме:

а) Засудити і визнати недійсними всі без винятку рішення т. зв. «львівського собору» 1946 р., як неканонічного і репресивного по відношенні до західної вітки українського народу. Архівні документи, а також сучасні об'єктивні публікації в демократичній російській пресі, базовані на цих документах, свідчать, що цей «собор» був виключно політичним актом і виконувався тогочасним Урядом СРСР за допомогою НКВД і при активній співучасті лояльної до сталінізму Московської Патріархії.

б) Надати Українській Греко-Католицькій Церкві статус юридичної особи.

в) Визнати наявну Ієрархічну структуру Української Греко-Католицької Церкви в Україні на чолі з Верховним Архієпископом Кардиналом Мирославом-Іваном Любачівським у Львові та надати всьому греко-католицькому духовенству в Україні реальних можливостей для ведення душпастирської праці.

г) Негайно і беззастережно повернути найбільшу для всіх українців греко-католиків як в Україні, так і в діаспорі святиню — собор святого Юра у Львові, включно з митрополічними палатами та іншими будівлями, які творять Свято-Юрський архітектурний ансамбль. Особливо акцентовано на цьому питанні, оскільки собор св. Юра є не лише унікальною святиною, а й усипальницею греко-католицьких митрополитів, зокрема шанованого в широких українських колах і почитуваного на рівні святого в колах віруючих греко-католиків Митрополита Андрея Шептицького.

Надати моральну і матеріальну компенсацію з боку Уряду СРСР репресованим представникам духовенства та вірним, зокрема, повернути їм усі інші храми й церковне майно, які були експропріовані Урядом СРСР в користь РПЦ після 1946 р.

д) Відкрити духовні середні та вищі школи, реституціювати монашій чини, дозволити харитативну місіюну працю Церкви, релігійних та релігійно-мирських братств і товариств, беззастережне право зв'язків з Римом та іншими католицькими центрами, а також з українською греко-католицькою діаспорою.

Ми подаємо до Вашого відома лише ті найосновніші пункти, що є пріоритетними у вирішенні статусу Української Греко-Католицької Церкви і відтягування яких є небажане, оскільки лише негайне вирішення пода-

них вище проблем може вгамувати релігійні пристрасті глибоко скривджених греко-католиків і повернути їхню енергію в бік екологічних та соціальних завдань регіону. Українська Греко-Католицька Церква готова до братньої співпраці з усіма іншими конфесіями, які з повагою відносяться до її історичних, територіальних та матеріальних прав, і шанує право свободи совісті та вибір віроісповідання кожного громадянина.

Реабілітація і легалізація Української Греко-Католицької Церкви в об'язі вищеперечислених питань стане актом торжества християнської правди для віруючих Вселенської Церкви й актом торжества історичної справедливості в дусі Гельсінських та Віденських угод, підписаних і ратифікованих Урядом СРСР, для людей всього світу, а також поверне довір'я й пошану українців греко-католиків до Російської Православної Церкви.

Цей акт також відповідав би процесові перебудови та демократизації в Советській державі і духові екуменізму та християнського братолюбія, яке пропагує Російська Православна Церква.

Звертаючись до вас, учасників Ватикано-Московської наради, просимо пам'ятати, що позитивне і якнайшвидше вирішення порушених в цьому Меморіалі питань реабілітації та легалізації Української Греко-Католицької Церкви в Україні є Вашим найвагомішим вкладом у боротьбу з тоталітарними насильницькими режимами за справжній мир і братерство між людьми у світлі християнської моралі, запорукою тих дійсно великих змін, що гарантують стабільність, взаєморозуміння і взаємоповагу народів, націй і держав.

Долучаємо до цього документу «Деклярацію наради представників інтелігенції Львова до громадськості України».

Меморіал підписали:

Голова Львівської крайової Ради НРУ, професор О. Влох
Віце-голова ЛКР НРУ, Членкор АН УССР, професор М. Голубець
Голова Львівського крайового відділення «Меморіалу»,
академік І. Юхновський

Голова правління ЛКВ «Меморіалу», канд. наук С. Гринів
Голова Львівського відділення Спілки письменників України,
поет Р. Лубківський

Голова Львівського відділення Українського Фонду культури,
академік Е. Мисько

Від Львівського відділення Спілки художників України,
Нар. художник УССР В. Патик

Від Асоціації незалежної творчої інтелігенції, поет І. Калинець
Від Студентського Братства, художниця С. Шабатура, Д. Малярчук.
Від жіночого християнського об'єднання — Марійського Товариства,
Ірина Калинець

Від Львівського Фонду здоров'я та милосердя, професор Р. Білінський
Від Львівського відділення Української Гельсінської Спілки,
Б. Горинь, С. Хмара

*Від Львівського відділення Товариства української мови ім. Т. Шевченка,
голова Товариства Р. Іваничук, М. Косів*

Від Спілки незалежної української молоді, І. Деркач

Від Товариства Лева, Член Ради Товариства Т. Стецьків

Від Комітету захисту Української Греко-Католицької Церкви, І. Гель

Голова комісії свободи совісти ЛКВ НРУ, І. Гречко

Народний депутат СССР, Р. Братунь

Народний депутат СССР, Р. Федорів

Народний депутат СССР, І. Вакарчук

ДЕЛЕГАЦІЯ СВЯТОЇ СТОЛИЦІ ВИЇХАЛА ДО МОСКВИ, КИЄВА І ЛЬВОВА

28 лютого 1990 р. появилась у Ватиканському пів-офіційно L'Osservatore Romano з датою 1 березня стаття архієпископа Едварда Ідріс Кассіді «Найновіші відносини з Московським патріархатом із ціллю легалізації католицької Церкви українського обряду», в якій він повідомляє, що «Святіший Отець іменував Високопреосвященного Владику Мирослава Стефана Марусина, титулярного архієпископа Кодоєнського, і Високопреосвященного Владику Стефана Сулика, Митрополита Філядельфії Українців і члена президії Українського Католицького Синоду, як представників Святої Столиці в комісії, яка передбачена для розв'язання практичних питань, які виникнуть у процесі нормалізації» відносин між Українською Католицькою Церквою і православними громадами, які діють в Західній Україні.

Того самого дня у Львові Юрій Юліянович Решетило, уповноважений у справах релігії в Львівській області, повідомив архієпископа-мітроблустителя Володимира Стернюка про цю номінацію і заявив, що делегація Святої Столиці прибуде до Москви 5 березня, а відтак 7 березня повинна приїхати до Києва, а відтак до Львова, звідки поїде також і до Івано-Франківська, Ужгороду та Мукачева. 15 березня 1990 року ця делегація вернеться до Риму. Водночас було подано до відома, що представниками Московського патріархату у згаданій комісії будуть митрополит Воронізький і Липецький Мефодій, а згодом стало відомим, що другим членом того патріархату є архієпископ Хмельницький і Кам'янець-Подільський Феодосій. Українські православні громади Західньої України представлятимуть архієпископ Львівський і Дрогобицький Іриней і протоіерей Олександр Швець — декан Львівської області.

Блаженніший Мирослав Іван подав до відома, що представниками Української Католицької Церкви в Україні є Владика-Мітроблуститель Архієпископ Володимир Стернюк і єпископ Івано-Франківський Софрон Дмитерко.

3-ого березня до Риму прибув Архієпископ-Митрополит Стефан Сулик, а наступного дня (4 березня) мав він понад 90-хвилинну ділову зустріч з Блаженнішим Мирославом Іваном.

5-ого березня, о годині 9-ій рано, Владики-Делегати Мирослав Марусин і Стефан Сулик виїхали з Римського летовища Fiumicino до Москви.

У Києві, дня 7 березня Комісія чотирьох видала своє Звернення, яке поміщуємо в цілості.

ЗВЕРНЕННЯ ЧОТИРИСТОРОННЬОЇ КОМІСІЇ ДЛЯ НОРМАЛІЗАЦІЇ ВІДНОСИН МІЖ ПРАВОСЛАВНИМИ І КАТОЛИКАМИ СХІДНЬОГО ОБРЯДУ (ГРЕКО-КАТОЛИКАМИ) НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

«Члени чотиристоронньої Комісії для нормалізації відносин між православними і католиками східного обряду на Західній Україні, користуючися гостинністю Його Високопреосвященства Митрополита Київського і Галицького Філарета, Патріяршого Екзарха всієї України, зібралися 7 березня 1990 в Києві у приміщеннях Синоду Української Православної Церкви для обговорення ситуації, що склалася, та шляхи її нормалізації. Святіший Престол у даній Комісії представляють Архієпископ Мирослав Стефан Марусин, Секретар Конгрегації для Східних Церков, і Митрополит Філадельфійський Стефан Сулик; Московський Патріярхат — Митрополит Воронізький і Липецький Мефодій та Архієпископ Хмельницький і Кам'янець-Подільський Феодосій; православних із західних областей України — Архієпископ Львівський і Дрогобицький Іриней та протоєрей Олександр Швець; католиків східного обряду — Архієпископ Стернюк і Єпископ Софрон Дмитерко.

Керуючися рекомендаціями, що «терміново необхідно врегулювати становище у храмах, захоплених католиками східного обряду без згоди даних общин; це врегулювання має здійснюватися відповідно до закону ще до реєстрації католицьких общин», прийнятих і схвалених Апостольським Престолом і Московським Патріярхатом, комісія одноголосно вважає, що негайно необхідно в дусі християнської любови та братерського співробітництва врегулювати становище в цих храмах. Це врегулювання має здійснюватися відповідно до законів ще до реєстрації католицьких общин. При цьому слід починати з цієї ситуації, яка передбачає наявність у населеному пункті більше одного храму, що дає можливість менш болючо поділити їх між католиками східного обряду і православними. Саме ці випадки будуть предметом розгляду на першому етапі врегулювання.

У тих місцях, де є переважна більшість, храм має залишитися за общиною більшості. Якщо перевага не є явною, буде організовано вільне таємне голосування під наглядом комісії, в якому братимуть участь тільки члени даної парафії. У будь-якому разі більшість нестиме матеріальну відповідальність щодо забезпечення меншості відповідним приміщенням або за проведення ремонтно-відбудовних робіт, що повинно відбуватися через договір, завірений нотаріусом.

На другому етапі своєї роботи комісія буде розглядати ситуацію з міськими храмами, яка є дуже складною через трудність проведення голосу-

вання, яке справедливо відбило б волевиявлення людей даної парафії. Комісія вважає, що питання про ці храми повинно бути вирішено на підставі двосторонніх домовленостей, виходячи з реальної картини православної та католицької наявності, яка виявиться на першому етапі врегулювання.

Приступаючи до спільної роботи, комісія закликає віруючих обох Церков забезпечити мирні і спокійні умови, утримуватися від дій, які можуть ускладнити ситуацію, особливо тих, які супроводжуються насильством. Такі дії рішуче засуджуються священноначалієм наших Церков, бо вони не сумісні з християнською вірою і любов'ю.

Комісія закликає всіх не проводити маніфестацій, а також не вживати різних проявів тиску, які можуть стати перешкодою для нормальної праці комісії.

Ми закликаємо позацерковні організації не втручатися в церковні справи, а віруючих і духовенство в політичні проблеми.

Ми призиваємо також духовенство і віруючих не вживати висловів, які ображають представників тієї чи іншої конфесії і сіють ворожнечу й непорозуміння.

Ми також звертаємося з проханням до представників місцевої влади зі своєї сторони докласти зусилля для забезпечення нормальної роботи комісії на місцях.

Дорогі Браття і Сестри! Ми звертаємося до Вас і нагадуємо Вам слова Апостола і Євангелиста Йоана Богослова, які сьогодні особливо актуальні для нас, православних і католиків: «Улюблені, будемо любити один одного, бо любов від Бога, і кожен, хто любить, народжений від Бога і знає Бога. Хто не любить, той не пізнав Бога, тому що Бог є любов» (1 Йо. 4, 6-8).

Нехай Бог миру й любови буде з усіма нами».

ЦЕРКВУ ТРЕБА ЗНОВУ ПОДІЛИТИ НА ПАТРІАРХАТИ

Таку пропозицію і тезу висунув швейцарський богослов д-р Гісберт Грешаке (Gisbert Greshake) — професор Фрибурзького університету, 19 лютого 1990 р. під час своєї доповіді «Централізм чи поєднання Церков» у Відні.

Сьогодні, коли різні помісні Церкви, що впродовж історії втратили спілкування з Римською і Вселенською Церквою, шукають дороги до поєднання (communio), шлях відновлення патріяршого устрою і поділу Церкви на нові патріярхати є єдиним способом до досягнення всім бажаної цілі — повної єдності. Поділ ієрархії, який сьогодні існує в Західній Церкві, на папське і єпископське служіння — не вистачальний, бо витворився цілий ряд посередніх інстанцій, які шукають вирішення на локальному-помісному рівні. Тому треба буде поважно застановитися, чи в майбутньому не створити нові патріярхати в Східній і Західній Європі, в

Африці, Азії, Північній та Південній Америках, як рівнож і в Австралії, бо розвиток життя Церкви проявляється в різний спосіб, залежно від обставин і місцевих умов життя.

Концепція встановлення нових, а то й відновлення існуючих патріархатів, не є жодною фантазією, — продовжував Грешаке, — бо вона згідна з наукою Другого Ватиканського Собору, і в Римі поважні богослови позитивно застановляються над цією можливістю. З відновленням чи встановленням патріаршого устрою, як живої, дійсної і посередницької установи між місцевим єпископатом і Римським Архиєреєм, можна було б дійти до розв'язки цілого ряду проблем, які існують на точці т. зв. церковної «інкультурації», обрядових чи дисциплінарних питань, які часто лишаються впродовж довгих літ нерозв'язаними саме із-за неможливості в Римі проникнути в суть справи.

Для успіху єкуменічних змагань мало б це велике значення, бо різні помісні Церкви мали б запевнення, що вони не втратять своєї ідентичності й самотності, коли одного дня об'єднаються зі Вселенською Церквою.

Грешаке твердить, що сьогодні неможливо зосереджувати всі церковні проблеми п'ятих континентів світу в руках одного Римського Архиєрея, який фізично не є спроможний сам охопити всього засягу питань. Тут саме патріархати мають самі розв'язувати всі свої місцеві, літургічні, дисциплінарні тощо питання, а Римський Архиєрей, згідно з переданням перших століть, остає найвищою інстанцією, до якого патріярхи відносяться у випадку непорозумінь чи сумнівів.

Тоді єдність у різноманітності, про яку голосно заговорив Другий Ватиканський Собор, стане дійсністю, а дорога до повного поєднання з нез'єдиненими Церквами стане ближчою, і Церква матиме наскрізь вселенський-католицький характер.

Львів у передвиборчій акції. Березень, 1990

Українська Автокефальна Православна Церква

ПЕРЕСЛІДУЮТЬ УАПЦ В УКРАЇНІ

(УЦІС) На Україні почастишали випадки переслідувань та цькувань УАПЦ. Поштовхом до адміністративних дій супроти УАПЦ служать не-одноразові виступи проти УАПЦ екзарха РПЦ на Україні Філарета — войовничого ненависника УАПЦ.

13-го листопада 1989 р. в Києві близько 22.00 години було вчинено напад на засновника Київського Товариства Милосердя філософа Павла Кислюка та члена Громадського комітету за відродження УАПЦ Олександра Ткачука.

Павло Кислюк о вказаній 22-ій годині 13-го листопада підійшов до приватного помешкання на вул. Садовій, 8-а в Києві і побачив, що з дверей будинку виходять люди в цивільному з речами в руках. Побачивши Кислюка — вони накинулися на нього і звалили з ніг. Підбіг дільничний Печерського р-ну м. Києва і став лежачого вже Кислюка бити руками й ногами. Побитого, його заарештували і відвезли в Печерський райвідділ міліції м. Києва.

Згодом до помешкання на тій же вулиці Садовій 8-а надійшов член Комітету за відродження УАПЦ, член редколегії газети «Наша віра — православіє» Олександр Ткачук. Він тут же був схоплений і відправлений до Печерського райвідділу міліції м. Києва — де його протримали до полудня 14 листопада.

Філософові, активістові Т-ва Милосердя і УАПЦ Павлові Кислюкові загрожує 15 діб адміністративного арешту.

Про події у зв'язку з погромом активістів УАПЦ сповіщено київському крайовому НРУ, організовано пікетування Печерського райвідділу міліції м. Києва з вимогою — негайно звільнити Кислюка.

Акція Печерського райвідділу міліції м. Києва супроти активістів УАПЦ є черговою спробою зашкодити справі відродження УАПЦ актом брутального переслідування віруючих.

Відчуваючи активність віруючих УАПЦ, екзарх РПЦ на Україні Філарет хоче демагогією та словоблудством підфарбувати скомпромітовану РПЦ на Україні барвником «українізації». Як це виглядає по-філаретовськи свідчить таке.

Студенти духовних семінарій РПЦ на Україні — Київська та Одеська — давно ставлять питання про викладання в цих закладах українською мовою. Крім цього, висувається вимога викладання історії Церкви, Богослужень та підготовки богословських праць українською мовою.

Нещодавно широко розголошено по Україні постанову Київського ек-

зархату РПЦ про введення курсу вивчення української мови в Київській та Одеській духовних семінаріях.

Насправді ж в Одеській семінарії введення курсу української мови не було, а в Київській духовній семінарії, де навчається тепер 90 студентів, введено з 1989 року викладання лише самої української мови як предмету.

З початком 1989 навчального року на посаду викладача української мови було запрошено заслуженого артиста УССР, директора українського телепередавання Петра Бойка.

За місяць викладацької праці студенти полюбили свого вчителя за надзвичайно приступне викладання предмету, за вмілу передачу тонкощів рідної мови. . . І ось 3 листопада 1989 року Петра Теодосійовича Бойка несподівано для всіх і на превеликий жаль звільнено з роботи зі звинуваченням: мовляв, він, Бойко, порушує програму викладання.

Насправді ж такої програми взагалі не було. . . Депутації від студентів Київської духовної семінарії Ректор протоіерей Петро Владик відповів, як і належить справжньому бюрократові, що, мовляв, коли самі будете ректорами, то будете на свій вибір як ставити, так і знімати викладачів. . .

Студенти зібрали понад половину підписів за відновлення викладача української мови Бойка на роботі.

Але тим часом ректорат призначив на місце Бойка нового викладача, що приступив до праці 15 листопада 1989 року. Його чекає повна студентська обструкція, оскільки він у побуті розмовляє російською мовою, а українську бере напрокат як кусень хліба.

* * *

Свящ. о. М. Жураківський пише:

«Звершилося! 22 жовтня 1989 року за 303 роки московського поневолення — Українська Православна Церква втретє воскресла до незалежного, самостійного буття проголошенням її Автокефалії Первоієрархом її, єпископом Іоаном у м. Львові.

За цієї обставини Телеграфне Агенство України услужливо розповсюдило публікацію, яка допомагає українським яничарам — єпископам советської Русько-Московської Церкви, як це пророче прорік великий Тарас: «... москалеві господарювати і з матері полатану сорочку знімати. . .» і брата-єпископа, яко крамольного дискредитувати, та віруючого українського читача залякати. (Газета «Прикарпатська Правда» за 21 листопада 1989 року).

Яке облудне лицемірство публічно заявляти про «... виховання своїх чад у дусі приязні до всіх націй і послідовників інших віроісповідань та релігій» (там же) і одночасно позбавляти сану і чернництва Архипастиря-одновірця тільки за те, що він — українець — посмів забажати тій закріпаченій московською — українській Церкві — незалежності та рівноправності з іншими.

Та дяка Богові, що покликання на пастирство належить Духові Святому, та що Дар цей ні відібрати, ні знищити злобі ворожій московській!

Тому гуртуймося ми, українці, довкола нашого Первоієрарха єпископа Іоана в рідну Українську Автокефальну Православну Церкву, бо лишень «...в своїй хаті своя правда, і сила, і воля!» (Т. Шевченко).

З'ЇЗД ПРЕДСТАВНИКІВ ПАРАФІЙ УАПЦ

(УПЦ) 9-го грудня 1989 р., у Києві, відбувся З'їзд представників парафій Української Автокефальної Православної Церкви з більшості регіонів України. На З'їзді обговорювалися проблеми та найближчі завдання руху за відродження УАПЦ в Україні. Делегати обмінювалися досвідом роботи по пропаганді ідеї українського православ'я і наверненні віруючих до Матері-Церкви. Багато було сказано про той шалений спротив, що його чинять представники влади та злучені з ними ієрархи РПЦ. В усіх випадках, коли члени православної української громади подавали заяву щодо її реєстрації, вони діставали або відверту, або ж завуальовану відмову. З свого боку, єпископат Російської Церкви розсилає накази по парафіях, аби священники та старости сліdkували за настроями парафіян і не дозволяли збирати підписи за повернення в УАПЦ.

Представники житомирської громади вірних розповіли, що у виборчих округах міста йде активна агітація за висунення кандидатом в депутати до Верховної Ради УССР первоієрарха УАПЦ в Україні Високопреосвященного архієпископа Іоана. Жителі Житомира добре пам'ятають свого владика і бажать бачити його у вищому органі в Україні. Редакційна група місцевого парафіяльного органу «Наша віра» представила делегатам З'їзду 2 і 3 числа газети, яка тількищо вийшла друком. Скоро газета через громадських розповсюджувачів преси досягне своїх читачів у всіх областях України.

Головним результатом З'їзду парафій УАПЦ можна вважати прийняття рішення про заснування Всеукраїнського Православного Братства, як продовження давніх українських традицій і як дієвого центру по розбудові і захисту Церкви і духової культури народу. Був розроблений проєкт Звернення від імені новозаснованого Братства, що буде після редактування оприлюднений.

На З'їзді зі словом вітання виступив вірний Греко-Католицької Церкви, один з лідерів Християнсько-демократичного фронту. Виявили зацікавлення роботою З'їзду також представники західної преси.

Нижче подаються контактні адреси і телефони, за якими всі зацікавлені особи і громади можуть звертатися до Всеукраїнського Православного Братства.

1. Вінниця, вул. Козицького 46, кв. 4. Крупович Людмила Федорівна.

2. *Дніпропетровськ*, вул. Плеханова 15а, кв. 13. Телефон 412 693, Герусов Василь Віталійович.
3. *Житомир*, вул. Московська 16, кв. 35. Тел. 71736, Колосівський Валерій Євгенович.
5. *Київ*, вул. Зої Гайдай 2, кв. 34. Тел. 4134644. Кательницький Володимир Степанович.
6. *Луцьк*, телефон 92738, о. Олександр Воляник.
7. *Львів*, проспект Шевченка 12, кв. 4. Тел. 721239, Рожак Богдан.
8. *Одеса*, Чорноморський шлях, 27, буд. 2, кв. 1. Чумаченко Микола, тел. 337403 — Громов Леонід.
9. *Рівне*, вул. Карла Лібкнехта 81, кв. 15, тел. 45427, Герасимчук Володимир Сергійович.
10. *Чернівці*, вул. Салтикова-Щедрина 36, кв. 28. тел. 38613, Джуряк Микола Петрович.

Згодом будуть подані адреси й телефони представників Миколаєва, Полтави, Харкова.

МИТРОПОЛИТОВІ ОДЕСЬКОМУ, ХЕРСОНСЬКОМУ ТА МИКОЛАЇВСЬКОМУ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ НА УКРАЇНІ СЕРГІЄВИ

від віруючих громадян, мешканців м. Одеси та області,
які нижче підписані

ЗАЯВА

Ми, православні віруючі, даною заявою доводимо до Вашого відома, що відмовляємося визнавати над собою духовну владу Російської Церкви, главою якої Ви є на півдні України. Робимо це тому, що РПЦ здійснює на Україні імперську політику, нехтує нашими церковними обрядами, не дає змоги молитися на рідній мові.

Авторитет Російської Православної Церкви настільки впав, що велика частина її віруючих перейшла до різних сект. Не ставлячи своєю ціллю підтримку сектантської політики, але й не бажаючи молитися в чужій Церкві, ми заявляємо про створення в місті Одесі та області групи відродження Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ) і проситимемо патріарха Константинопольського Деметріуса I тимчасово взяти нас під свою опіку.

Робимо це в 68-му річницю заснування УАПЦ, 11.10.1921 р., в Києві на чолі з Блаженнішим митрополитом Василем Липківським, який в 1932 році поніс мученицьку смерть у казематах НКВД.

Подвиг мучеників українського народу за віру і свободу надихає нас на служіння Богові і народові в стінах рідної нам УАПЦ.

Просимо виділити нам храм для Богослужіння, а поки що молитимось в Успенському соборі місті, як також в територіальних церквах.

Підписи: *(Підписало ок. 1000 віруючих)*

Одержано від Пресової Служби УАПЦ у Львові 12 грудня 1989 р. УЦІС.

РІШЕННЯ СОБОРУ ПРАВОСЛАВНОГО ДУХОВЕНСТВА ТА ПРЕДСТАВНИКІВ ПРАВОСЛАВНИХ ГРОМАД І МИРЯН ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТИ, що відбувся 22 січня 1990 року в м. Галичі

ВСІМ, КОМУ ЗНАТИ НАЛЕЖИТЬ, ТА ХТО ЗНАТИ БАЖАЄ!

З патріотичних побуджень свідомо українська християнська громадськість на чолі з своїм духовенством, спираючись на позитивні зміни в напрямку демократизації і оновлення суспільних і міжнаціональних відносин, що їх чинить можливими перебудова в СРСР, — підіймає, отже, свій голос за реалізацію своїх потоптаних, було, прав на свободу совісті та національно-релігійного самовизначення.

Впродовж більше 300 літ Московщина з насильницьким та протиканонічно влаштованим Московським Патріархатом і згодом повтореним кривавим сталінським гвалтом — узурпує владу над Матір'ю — Київською Церквою, яка власне й є нашої України аборигенів і наших батьків-прабатьків Православною Церквою. Цей факт історичний і незаперечний.

Прийшов, отже, час змінити цей незаконний, болючий та ганебний для нас, українців, статус, то є звільнити Матір — Києво-Українську Православну Церкву з-під дочерного її московського диктату проголошенням нашої української історично-національної Православної Церкви і на наших Галицьких землях самостійною, незалежною від нікого і нічого Автокефальною Апостольською Православною Церквою Українського Народу, яка налічує вже 1000 років свого існування.

З цією метою ми — уповноважені православними громадами Івано-Франківської області Української ССР, що підлягали юрисдикції Московської Патріархії, представники в особах православних священиків — настоятелів храмів цих громад, їх голів зборів та церковних Рад, зібравшись сьогодні, дня 22 січня 1990 року, в храмі Різдва Христового міста Галича на Обласний Православний Собор, та молитовно призвавши на діло справедливості і правди Господа нашого Ісуса Христа бути між нами по належному слову Свогому в єдність сердець і думок наших, — соборно дійшли згоди та одноголосно ухвалили:

1. Вийти православним українцям області з-під юрисдикції Московської Патріархії, яка самочинно, протиканонічно та протиправно присвоїла

своїм патріархам титул Московських і всієї Руси, і разом з тим привласнила собі і владу над Київським Православ'ям і українським православним народом, та проголосити себе вільними від будь-яких посягань на нас Московського Патріархату.

2. Визнати Первоієрархом звільнившої з-під юрисдикції Московської патріархії Української Автокефальної Православної Церкви Архієпископа Галицького і Волинського Іоана та просити прийняти нас під його Архипастирську опіку до утворення власної єпископії.

3. Довести до відома компетентних державних органів роз'яснення пунктів 1 та 2 Соборної Ухвали нашої Єпархії як утворення нової, чи іншої релігійної формації, подібно Католицькій Візантійського обряду, чи Протестантських формацій, що потребують визнання та реєстрацій, а, залишаючись тією ж визнаною і зареєстрованою Православною конфесією, що звільнилась з-під юрисдикції Московської Патріархії, відновивши законний статус Української Автокефальної Православної Церкви, та просити внесення цих змін у відповідні реєстраційні документи.

4. Визнати ініціативний Комітет в особах протоієреїв Мирона Сас-Жураковського і Василя Вепрука перетвореним у Виконавчий Комітет цього Собору з добраним ереєм Іваном Коржинським та надати цьому Виконавчому Комітетові повноважень повноправного представника цього Собору та розпорядника в інтересах українського православ'я Івано-Франківської області в ім'я цього Собору аж до утворення Івано-Франківської Єпископії з Консисторіяльною Радою із семи священників і семи мирян, з хвилиною чого ці їх повноваження припиняються з переходом до єпископа Івано-Франківського і Коломийського.

м. Галич, 22.1.1990 року

Виконавчий Комітет Собору:

Прот. — підпис — (Мирон Сас-Жураковський)

Прот. — підпис — (Василь Вепрук)

Прот. — підпис — (Іван Коржинський)

168 власноручних підписів священників області та

204 релігійні православні громади.

З оригіналом вірно:

Секретар Івано-Франківського Єпархіяльного Управління —

Прот. — підпис — (М. Марусяк)

Солідарність України з Литвою

Сергій НАБОКА

НА ПІДТРИМКУ ЛИТОВСЬКОГО НАРОДУ

(УЦІС) Хвиля мітингів на підтримку боротьби литовського народу за незалежність прокотилася всією Україною. За підрахунками інформцентру УГС, всього у мітингах, демонстраціях, пікетуваннях та інших акціях взяли участь більше чверті мільйона громадян. В більшості міст усі ці акції, звичайно, були несанкціонованими. Незважаючи на це, передовий загін КПСС — міліція та спецзагони — майже повсюдно ухилилися від виконання свого священного обов'язку. Хібащо в Чернівцях трапилася прикрість. Тут мітинг спершу було санкціоновано. Після оприлюднення рішення Ради міністрів та звернення ЦК КПУ місцева влада швидко скасувала своє рішення, що викликало дводенні — 29 та 30 березня — пікетування протесту.

У день мітингу вранці було затримано голову місцевої філії УГС Валерія Кузьміна та активіста РУХу Ігоря Кравчука. Тим не менш на площі біля чернівецького обкому партії зібралася більш як тисяча активістів з гаслами «ганьба КПСС», з українськими, литовськими, російськими та європейськими прапорами. На мітингу виступили представники Литви. Присутні, які скандували «Геть руки від Литви!», були оточені подвійним кільцем міліціантів. Цікаво, що найбільшу люті міліції викликав чомусь саме європейський прапор, який, втім, учасники мітингу у короткій сутичці з міліцією таки відстояли, про що і повідомила пані Теофіла Якубович з Чернівців.

У Дніпропетровську вірні УАПЦ цього дня провели Молебень та Панахиду, присвячені пам'яті академіка Д. Яворницького, після чого відбувся короткий мітинг на підтримку Литви. Ухвалено відповідну резолюцію із засудом імперської політики. В Рівному — п'ятитисячний мітинг під українськими прапорами біля обкому КПСС ухвалив резолюцію на підтримку рішень Верховної Ради Литви. У Вінниці на мітинг, організований РУХом, УГС, СНУМом, вийшли більш як півтори тисячі людей, що немало для цього міста. Як повідомив голова вінницької філії УГС Василь Підопригорщук, мітинг ухвалив резолюцію із засудженням колоніальної політики Москви щодо України та Литви з вимогою негайно вивести окупаційні війська з Литовської республіки, розпочати переговори між Вільнюсом та Москвою та провести референдум про недовіру президентові СРСР та депутатам з'їзду, що ухвалили антилитовські рішення. Олександр Нинік з Кривого Рогу розповів, що там півторатисячний мітинг, незважаючи на серйозні погрози міліції під керівництвом майора Кожанова

розігнати людей, відбувся під блакитно-жовтими та жовто-зелено-чорними прапорами з гаслами «ЛИТОВСЬКИЙ НАРОДЕ, МИ З ТОБОЮ!». Нещодавно звільнений багаторічний політв'язень Едвард Крицький тримав гасло «Литовській державі — слава! — Горбачову ганьба!» та «ленінізм — ідеологія мерзавцев!». На лідерів донецького РУХу, СНУМу та місцевої філії УГС складено протоколи про порушення указу про мітинги та демонстрації за проведення саме демонстрації. Більше тисячі людей з прапорами та гаслами протягом кількох годин ходили центральною частиною міста, оскільки міліція рішуче заважала проведенню мітингу на якомусь певному місці. . .

Подібні акції відбулися у Хусті й Луцьку, Маріуполі й Житомирі, Запоріжжі й Миколаєві, при чому миколаївських активістів напередодні було викликано до прокуратури, де їх попередили, що їх розганятиме загін особливого призначення. Цього не сталося, і люди, які зібралися біля пам'ятника Шевченкові, ухвалили резолюцію на підтримку Литви.

Відбулися великі мітинги в Івано-Франківську та Тернополі, де новообрані міськради вирішили в протизаг урядові санкціонувати мітинги.

У Львові на мітинг вийшли близько сто тисяч осіб, при чому тут, за свідченням народного депутата Верховної Ради України Ярослава Кендзьора, мітинг почався з того, що над будівлею Львівського держуніверситету, згідно з рішенням Ради викладачів та студентства, було офіційно піднято український блакитно-жовтий стяг. На мітингу львівський страйкком заявив, що в разі дальшого військового та психологічного тиску на Литву страйкком закликатиме до всеукраїнського політичного страйку. Виступили провідники РУХу та УГС Михайло Косів, Вячеслав Чорновіл, Степан Хмара, Віктор Фурманов та інші. Львів, як завжди, веде перед. В інших містах мітинги були, звичайно, не такими численними. . .

Першого квітня о 4.00 год. дня п'ятитисячна колона молоді, зібрана СНУМом на мітинг з вимогою проходження військової служби українським юнацтвом виключно в Україні, пройшла від пам'ятника Шевченка до київської командатури, скандуючи «Свободу Україні!», «Свободу Литві!» та «Геть окупантів!». На мітингу виступили Ігор Єгоров від Православного Братства, капітан Єрмакович, Євген Чернишов, один з лідерів УНДЛ, член виконкому УГС Олесь Шевченко та інші. . .

Фактично, мітинги проводилися не тільки для того, щоб продемонструвати солідарність України з Литвою, а й для того, щоб засвідчити глибоку неповагу до сучасного уряду УССР, до компартії. У цих мітингах брала участь найактивніша частина населення. Власне, це були виразники настроїв усього українського народу. І те, що в більшості міст влада не наважилася розганяти ці мітинги, демонстрації та акції по збиранню підписів на підтримку Литви, і те, що народ не побоявся прийти, — свідчить про те, що влада повільно, проте невблаганно вислизає з рук учорашніх владстеможців.

Інформцентр УГС, Київ

МІТИНГ В СТОЛИЦІ УКРАЇНИ

КИЇВ, 31 березня о 14 год., незважаючи на заборону влади, близько 20 тисяч киян та гостей з різних міст України, а також з інших республік та з Литви, зібралися біля Республіканського стадіону столиці. Над площею майоріли українські блакитно-жовті та червоно-чорні, а також литовські, білоруські, молдавські, латвійські, вірменські, болгарські прапори та гасла: «Руки геть від Литви!», «Брати литовці, Україна з вами!», «Колоніальна Україна вітає незалежну Литву!», «Геть комуністичну імперію — Советський Союз!» та безліч інших. На початку мітингу міліціонери спробували перешкодити його проведенню — ці спроби були зустрінуті вигуками загального обурення. Охорона мітингу не допустила їх до трибуни. Вели мітинг Володимир Яворівський та Михайло Горинь. Серед виступаючих — голова РУХу Іван Драч, голова ТУМу Дмитро Павличко, новообрані народні депутати УССР Левко Лук'яненко, Лесь Танюк, Олесь Шевченко, представники УНДЛ, СНУМу, гість з Литви, один з лідерів Саюдіса Арунас Грумдас, представники Азербайджану, Білорусії та різних регіонів України. Загальне схвалення викликала заява Яворівського про вихід з КПСС багатьох чільних діячів РУХу та про заснування ДПУ. Олександр Лавринович зачитав звернення з цього приводу. Мітинг ухвалив Звернення до українців Литви із закликом підтримати литовський народ в його прагненні до незалежності та резолюцію з висловами підтримки прагнення Литви до незалежності. У цій ухвалі міститься твердження, що Україна не має жодних матеріальних претенсій до Литовської держави. Було також ухвалено вимагати звільнення советських політв'язнів, у тому числі українця Богдана Климчака.

УХВАЛА МІТИНГУ У КИЄВІ 31 БЕРЕЗНЯ 1990 РОКУ

Відновлення незалежності Литовської республіки викликало роздратування керівництва уряду СРСР і штовхнуло його на застосування військової сили для повернення Литви до складу советської імперії. Поступово нарощуються військові підрозділи, які окупувають окремі об'єкти незалежної Литовської держави. Тактика повільної окупації розрахована на те, щоб приспати пильність литовського народу і всіх, хто йому співчуває.

Вчора, 30-го березня 1990 р., здійснено перший крок до зміни складу Уряду Литовської держави. Заступник генерального прокурора СРСР Васільєв прибув до Вільнюса, усунув генерального прокурора Литовської республіки Паулаускаса і замінив його колишнім військовим прокурором м. Риги. Немає ніяких гарантій, що завтра те саме не станеться з головою Литовської держави.

Проголосивши політику перебудови, уряд СРСР топче законні права литовського народу, вдається до застосування сили, як це мало місце щодо Східньої Німеччини, Польщі, Угорщини, Чехо-Словаччини та Аф-

ганістану. Світова громадськість дала оцінку імперській політиці СССР минулих десятиріч. Ми опинилися перед новим спалахом імперських зазіхань. Тому ми твердо заявляємо, що одностайно підтримуємо природне прагнення литовського народу до самостійного життя. Ми є свідками, як з перших кроків незалежності литовський народ будує правову державу, забезпечуючи кожному громадянину рівні права перед законом, незалежно від національності, віри і політичних поглядів. Перші кроки незалежної Литви вселяють надію. Литовська Республіка не повинна впасти під ударами грубої імперської сили.

Ми вимагаємо від Президента СССР:

1. негайно вивести з Литви всі окупаційні війська.
2. Припинити втручання у внутрішні справи незалежної Литовської Республіки.
3. Всі проблеми вирішувати шляхом переговорів, негайний початок яких зніме зростаюче напруження навколо цієї проблеми.
4. Застерігаємо, що Президента, котрий першим своїм кроком у міжнародній політиці обрав застосування грубої військової сили, чекає втрата авторитету і довір'я народів.

Продовженню семидесятирічної імперської політики СССР ми кажемо своє категоричне — ні!

Свободу Литовській Республіці!

Свобода Литви — це наша свобода!

ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ МІТИНГУ 31 БЕРЕЗНЯ У КИЄВІ ДО УКРАЇНЦІВ ЛИТВИ

Українці, браття! Сьогодні історія вступає в нову добу — Добу Просвітництва та Гуманізму. Сьогодні народи самі воліють творити власну історію, власну культуру, а не служити реалізації імперських амбіцій. Сьогодні людство визнає право кожного народу на самозбереження, на самобутність, на політичне самовизначення та вибір економічної і соціальної системи.

Руйнується остання імперія на нашій планеті — СССР. Та живе рабство. Воно — в соціальній несправедливості, в брехні й підступності правлячої верхівки. Воно — у нашому підневільному довготерпінні, нашій непевності. У нашій соціальній сліпоті. Нас усе ще вдається роз'єднати, аби панувати над нами. Нас усе ще вдається одурити, щоб роз'єднати.

Волелюбний литовський народ піднявся, аби розірвати колоніальні пута, аби здобути жадану свободу собі та нащадкам на одвічній литовській території. Це його святе право.

Українці! Згадаймо долю нашої Вітчизни. У важкій борні і часто в неволі плекали ми день свій грядущий. Та ми не втратили на згарищах історії прагнення до свободи, до державності як гаранту незалежності і вільного розвитку. Тож не до чести українцям бути перешкодою волевияву братнього народу, як до того спонукують нас кремлівські політики.

Українці Литви! Вас, відірваних від рідного коріння, намагаються використати в шовіністичних цілях апологети «єдиної невідимої». Політичні авантюристи і досі плекають надію, посіявши розбрат між народами, зцементувати їхню в'язницю — Союз ССР.

Українці Литви! Литовський народ прийняв вас у свій дім як рівноправних громадян держави. Держави, яка сьогодні виборює свободу для блага всіх народів, що її населяють. Будьте ж гідними громадянами незалежної Литви, щирими братами литовського народу, достойними нащадками своїх великих предків. Пам'ятайте, що свобода Литви — це свобода України, свобода всіх народів, що її прагнуть.

ЗА ВАШУ І НАШУ СВОБОДУ!

Схвалено багатотисячним мітингом у Києві
31 березня 1990 року

УКРАЇНЦІ ПІДТРИМУЮТЬ РІШЕННЯ НАРОДУ ЛИТВИ

21-го березня Комітет захисту громадських прав (страйкком) у Львові організував мітинг на знак солідарності з Незалежною Литовською Республікою. В мітингу взяли участь 10,000 чоловік, які прийняли відозву до народу України і резолюцію підтримки Литовського Уряду та Народу, тексти яких подаємо нижче.

* * *

ДО НАРОДУ УКРАЇНИ!

Настав час вирішальної боротьби за свободу і незалежність поневолених народів останньої світової імперії — СССР.

Побудова незалежних держав стала головною передумовою не тільки забезпечення кращих умов життя і розвитку для націй, але й необхідною умовою для їх біологічного виживання. Не є винятком і Україна, над якою нависла небезпека цілковитого знищення, якщо вона в найближчі роки не звільниться від колоніального ярма.

Першою ластівкою, яка вирвалася з тюремної імперської клітки, стала Литва. Мужній народ цієї невеликої країни проявив високу політичну зрілість і згуртованість. Литва сьогодні демонструє всім народам імперії найкращий метод побудови незалежної держави.

Розвал імперії неминучий. Але як він буде здійснюватися: цивілізованим, мирним шляхом чи супроводжуватиметься насильством і хаосом, залежатиме від того, чи зуміємо ми всі гуртом захистити литовський народ від насильства імперських сил.

Проявляючи солідарність з литовським народом, ми боре́мося за нашу свободу.

НАРОДЕ УКРАЇНИ!

Пам'ятай, що свобода неподільна. Передова лінія фронту боротьби за

твою волю сьогодні знаходиться в Литві. Тож не дамо розтоптати молоду незалежну Литовську державу московським імперіялістам.

Закликаємо колективи трудящих і всіх мешканців України зайняти свідому громадську позицію солідарності з Литвою.

В разі військової інтервенції і насильства проти вільної Литви відповімо організованими політичними страйками протесту.

Геть імперські руки від Литви!

Хай живе незалежна Литовська Республіка!

Львівський Комітет захисту прав громадян (страйкком) 19.3.1990 р.

Відозву одноголосно схвалили учасники мітингу у Львові 21.3.1990 р.

* * *

РЕЗОЛЮЦІЯ МІТИНГУ СОЛІДАРНОСТІ З НЕЗАЛЕЖНОЮ ЛИТВОЮ МЕШКАНЦІВ ЛЬВОВА 21.3.1990

Здійснюючи законне право народу на самовизначення, Верховний орган влади Литовської республіки, виконуючи волю литовського народу, проголосив відновлення незалежної Литовської держави. Таким чином відновлено історичну справедливість і скасовано постанови незаконних органів окупаційної адміністрації про анексію Литовської держави внаслідок її окупації Червоною Армією.

Сучасний імперський уряд у Москві не бажає змиритися з волею литовського народу. В сторону литовського уряду і парламенту з Москви лунають шантаж і погрози застосувати економічну блокаду Литви.

Учасники мітингу висловлюють:

1. Цілковиту підтримку рішення уряду і народу Литви про вихід з тюрми народів — ССРСР.

2. Обурення ганебною імперською постановою 3-го З'їзду народних депутатів ССРСР з приводу Литви.

3. В разі застосування репресивних заходів проти незалежної Литовської Республіки ми готові вдатися до політичних страйків протесту.

4. Закликаємо всіх українців, що проживають на території Литви, виконувати тільки закони і розпорядження органів влади Литовської Республіки і не бути сліпим знаряддям в руках московських імперіялістів.

Схвалено учасниками 10-тисячного мітингу.

* * *

УХВАЛА ЧЕТВЕРТОЇ СЕСІЇ ВЕЛИКОЇ РАДИ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ ЗА ПЕРЕБУДОВУ ДО НАРОДУ ЛИТОВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ І ВСІХ НАРОДІВ ССРСР

Четверта сесія Великої Ради РУХу, що відбулася у місті Хусті Закар-

патської області з нагоди 51-ої річниці проголошення незалежності української держави — Карпатської України, гаряче вітає рішення Верховної Ради Литовської республіки про відновлення незалежної Литовської держави і повернення її в сім'ю вільних держав світу.

Ми свідомі того, що саме демократичний парламентський шлях є єдино вірним на шляху до свободи і незалежності для кожного народу, чий суверенні права потоптані і дощі. Ми солідарні у боротьбі литовського народу за утвердження своєї свободи. Ми переконані, що таке рішення не скероване проти будь-якої держави, проти будь-якого іншого народу СРСР, проти будь-якої народності, що населяє Литву.

Народний Рух України за перебудову вважає, що Верховну Раду Литовської республіки обрано на законних підставах у повній відповідності з чинним законодавством Литви та Союзу ССР. І тому тільки Верховна Рада Литовської республіки є дійсним виразником її державного суверенітету і суверенітету народу Литви. Рішення Верховної Ради Литовської республіки є законним з точки зору міжнародного права.

Народний Рух України за перебудову рішуче засуджує постанову третього з'їзду народних депутатів СРСР та наступні Укази Президента СРСР щодо правомірності дій найвищого органу державної влади Литви і розглядає заходи союзних органів як такі, що порушують суверенні права народу Литви та зазіхають на державний суверенітет Литовської республіки. Усі питання, що виникли у стосунках між Литвою та Союзом ССР, належить вирішувати шляхом мирних переговорів на засадах принципів та норм міжнародного права.

Народний Рух України за перебудову рішуче підтримує акти Верховної Ради Литовської республіки, скеровані на утвердження державної незалежності.

**ХАЙ ЖИВЕ НЕЗАЛЕЖНА ЛИТОВСЬКА ДЕРЖАВА!
ХАЙ ЖИВЕ ВОЛЕЛЮБНИЙ ЛИТОВСЬКИЙ НАРОД!
ХАЙ ПОМАГАЄ ВАМ БОГ!**

ВИЗНАТИ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЛИТОВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Як повідомляє київський корпункт Пресової служби УГС, народні депутати СРСР від України Ростислав Братунь та Іван Вакарчук скерували звернення до депутатів Верховної Ради УССР, в якому закликають депутатів домогатися постанови ВР УССР про визнання незалежної держави — Литовської республіки. Подаємо повний текст Звернення Ростислава Братуня та Івана Вакарчука.

ЗВЕРНЕННЯ ДО ДЕПУТАТІВ ВР УССР

Ми, народні депутати Союзу ССР від України, усвідомлюючи важливість нашого рішення, звертаємося до Вас з проханням на першій сесії новообраної ВР Української ССР домогтися прийняття:

— постанови ВР УССР про визнання незалежної держави — Литовсь-

кої республіки, згідно встановленими міжнародними нормами і правилами.

— постанови ВР УССР, яка б констатувала, що Українська ССР не висуває до Литовської республіки жодних фінансово-майнових претенсій.

— Звернення ВР України до Верховних Рад інших союзних республік з пропозицією прийняти аналогічні документи.

25 березня 1990 року

народний депутат СССР Ростислав Братунь
народний депутат СССР Іван Вакарчук

* * *

НА ПІДТРИМКУ ЛИТВИ

Як повідомляють з Києва, на будинку, в якому розміщується Секретаріат РУХу, вивішено заяву, що у випадку, коли події в Литві набудуть характеру військового конфлікту, формуватимуться негайно загони для підтримки вільної незалежної Литви. Заяву підписали від кримсько-татарського руху Сакриянов, представник народного Фронту Азербайджану Муратов, представник Спілки незалежної української молоді Мельник та представник УГС Ткачук.

* * *

МОСКОВСЬКА ГРУПА УГС ПІДДЕРЖУЄ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЛИТВИ

Голові Верховної Ради
Литовської Республіки
п-ові В. Ландсбергові

Цілком і повністю схвалюємо історичний вибір литовського народу. Цей рішучий крок знаменує собою початок розпаду советської імперії, де всі народи, в тому і російський, позбавлені усіх соціально-економічних та політичних прав. Вислухавши антилитовські шовіністичні виступи сталінсько-чінгісханівської більшості З'їзду народних депутатів СССР, ще більше впевнюємося, що т.зв. оновлена федерація нічим не буде відрізнятися від існуючої. Викликають обурення підрахунки «боргу» Литви, що не може не нагадати про свого роду кріпацьку залежність республік від московських панів. Просто соромно слухати наших російськомовних співвітчизників, які мітингують на території суверенної держави і вимагають ліквідації її незалежності. Та такої свободи нема зараз навіть на Заході! Ці люди не розуміють і не хочуть зрозуміти, що державно-правові процеси в Литовській державі лише розширюють їх суб'єктивні права, за умови, якщо вони переборють у собі імперсько-окупаційну психологію. А що стосується «конституційних» обґрунтувань незаконності Литовської держави, то постанова З'їзду народних депутатів є незаконною

хоча б тому, що З'їзд не уповноважений скасовувати конституції союзних республік.

Свобода є вище благо, подароване нам Богом. Хай живе нова незалежна держава — Литовська республіка!

Члени московської групи
Української Гельсінської Спілки

19.3.1990.

* * *

ЗВЕРНЕННЯ

Москва-Кремль
Президенту СССР
Горбачову М.С.

Останнім часом зросла кількість випадків порушення спокійного ритму життя громадян Литовської Республіки з боку збройних сил очолюваної Вами держави.

Ми, громадяни Литви різних національностей, рішуче протестуємо проти втручання військ СССР у суспільно-політичне життя Республіки, захоплення будівель та приміщень, насильства над мирними жителями, що приводить до нагнітання обстановки в Литві та навколо неї.

Закликаємо Вас прийняти усі необхідні заходи для припинення подібних акцій та якнайскоршого початку переговорів з Урядом Литовської Республіки по всіх питаннях, що мають інтерес для обох сторін.

Союз поляків Литви, чл. президіуму союзу м. Вільнюса — Ю. Трик,
Польська секція Вільнюського товариства засланих — Р. Гечевські,

Товариство відродження культури литовських татар —
М. Байрашевський,

Німецько-литовське товариство культури — А. Ляуконіс-Флік,
Молдавсько-румунське товариство «Дачіа» — Л. Мельник-Жалакявічюне,

Товариство відродження єврейської самосвідомості «Ткума» —
Г. Альпернас,

Литовсько-азербайджанське культурне товариство — М. Гамзаєв,

Вільнюський клуб лотишів — І. Кішкіс,

Білоруське культурне товариство — К. Балахович,

Грузинське товариство «Іверія» — Д. Гочешвілі,

Товариство українців Литви «ТУЛ» — Ю. Паньків,

Товариство естонців Литви — В. Стрікайтене,

Товариство культури євреїв Литви — Е. Зінгеріс,

Вірменське товариство «Тарун» — О. Ісаєв,

Товариство мордві-єрзі — А. Балашявічене,

Російський культурний центр — А. Іноземцев,

Каунаське товариство російської культури — Ж. Корсукова.

Документи з поля змагань**НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ І ЗАСІДАННЯ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ УТС**

УЦС) КИЇВ, 17.3.1990. У малій актовій залі Київського політехнічного інституту відбулася науково-теоретична конференція УТС, в якій взяли участь близько 130 активістів Спілки з усієї України. Конференцію відкрив член Виконкому УТС Микола Горбаль. З доповіддю про політичну ситуацію в Україні та про становище в УТС виступив голова Виконавчого комітету Левко Лук'яненко. Було обговорено кілька важливих питань. У тому числі — ставлення УТС до нещодавньої заяви частини керівників РУХу про необхідність перетворення його на партію, про ставлення до інших партій, про активізацію Спілки, про релігійне становище в Україні. З доповіддю про роботу та стосунки УТС з РУХом виступив член виконкому Михайло Горинь. Конференція ухвалила резолюцію, яка зобов'язує керівництво УТС скликати з'їзд не пізніше квітня ц.р. та розпочати активну роботу по залученню нових людей для перетворення УТС на масову опозиційну партію. Ухвалено також відозву УТС у справі релігійних взаємин в Україні, що закликає до міжконфесійної злагоди. Конференція надіслала телеграму М. Горбачову з виразом протесту з приводу втручання СССР у внутрішні справи незалежної Литовської держави та ухвалила звернення до народу Литви, в якому висловила підтримку рішенню литовського парламенту про відновлення незалежної Литовської Республіки.

18.3.1990. У тому ж приміщенні наступного дня відбулося засідання Всеукраїнської Координаційної Ради УТС. Було розглянуто питання про скликання з'їзду УТС, який передбачається провести 29-30 квітня, обрано оргкомітет з'їзду, який очолив Петро Борсук, вирішено кілька організаційних питань. Жваве обговорення точилося довкола можливої нової назви, очевидна більшість присутніх членів ВКР схиляється до назви Українська Демократично-Християнська Спілка чи Українська Християнсько-Демократична Спілка (партія). На прохання Вячеслава Чорновола, висловлене ним у листі до делегатів конференції, його виведено з виконкому.

РЕЗОЛЮЦІЯ КОНФЕРЕНЦІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛІЇ УГС ПРО СТАВЛЕННЯ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДИКТАТУРИ В ССРС

Учасники Конференції стурбовані спробою імперських сил загальмувати об'єктивний процес деколонізації советської імперії. Саме з такими намірами імперське керівництво, під виглядом запровадження президентської форми правління, намагається встановити особисту диктатуру.

Делегати Конференції вважають, що встановлення президентської форми правління в такому вигляді, як це задумано Горбачовим і найвищим партійним керівництвом, є не що інше, як чергова провокація імперських сил.

УГС рішуче виступатиме проти впровадження запланованої президентської системи форми диктатури. Якщо така диктатура буде встановлена, то УГС законности її влади не визнаватиме і проводитиме рішучу боротьбу проти неї мирними засобами.

Учасники Конференції закликають народних депутатів ССРС від України демонстративно покинути залю засідань на час голосування по даному питанню.

Львів, 10 березня, 1990 року

* * *

РЕЗОЛЮЦІЯ КОНФЕРЕНЦІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛІЇ УГС ПРО ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ГЕЛЬСІНСЬКОЇ СПІЛКИ

1. Конференція вважає, що УГС виконала свою роль правозахисної організації і назріла необхідність перетворення її в політичну партію з чітко окресленою програмою та статутом.

2. Проекти програм та статутів, розглянуті на конференції, визнати недосконалими, і такими, що вимагають доопрацювання.

3. Доручити редакційній комісії, обраній на Конференції, розробити проекти програм та статуту, представити їх на широке обговорення в осередках, і до 25 березня 1990 року, з зауваженнями подати на затвердження розширеної ради Львівської обласної філії УГС.

Львів, 10 березня, 1990 року

* * *

ЗВЕРНЕННЯ ВІЙСЬКОВОЗОВОВ'ЯЗАНИХ ЗАПАСУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТИ

27 січня 1990 року

Шановні Січові Стрільці!
Шановні наші Герої!

Сьогодні ви, мабуть, вперше після тривалого періоду забуття, гонінь, репресій зібралися разом, щоб постати перед очима багатотисячної громади. Сьогодні вперше ви постали перед очима вдячних нащадків як національні герої, борці за незалежність нашого народу, за існування незалежної соборної Української держави. Небагато вас вийшли живими з кривавої завірюхи війн і революцій. Диктаторські режими Пілсудського і Сталіна нищили вас у мирний час (якщо такі режими взагалі можна назвати «мирним часом»). Дороги багатьох з вас простяглися в концентраційні табори і спецпоселення далекого Сибіру. Але жодні репресії кривавих тиранів не змогли понівечити людські душі. Жодна пропаганда ідей «безнаціонального суспільства» і «світлого майбутнього» не стерла з пам'яті людської глибоку шану і любов до Українських Січових Стрільців.

Вірні слуги комуністичного режиму Брежнєвського зразку плюндрували могили ваших побратимів. А народ співав стрілецькі пісні. Нишком, крадькома, але співав. Пам'ять народу не гине. Інакше не було б сьогоднішнього свята, сьогоднішньої зустрічі з вами.

Доля розпорядилася так, що ми, ваші діти і онуки, не можемо продовжити славні традиції УГА. Нас примушують відбувати військову повинність в денаціоналізованих військах, які ось уже більше 40 років старанно виконують жандармські функції в країнах Східної Європи і в союзних республіках, котрі «навеки сплотила великая Русь...».

УГА була військовим формуванням, що відстоювало в боях з зажерливими сусідами незалежність свого народу. На совісті ж совєтської армії придушення національно-визвольних рухів в Угорщині, Чехо-Словаччині, Польщі, підтримка тоталітарних режимів Гоннекера, Живкова, Чаушеску, Ф. Кастро, Кім-Ірсена, Цеденбала; кривава бійня в Тбілісі. Московські ідеологи, змагаючись в красномовстві, цинічно називають службу в цих військах священним обов'язком, інтернаціональним обов'язком і т.д., і т.п.

В ці дні, в час підготовки до перших в нашій республіці виборів органів совєтської влади, вояччина організувала так звані військові збори по перепідготовці спеціалістів. Як заявив представник

штабу ПрикВО: «...по согласованию с местными властями...». Ось тут щира правда: партапарат і армія — єдині! Ми ж розцінюємо таку акцію вояччини під час виборів органів советської влади як політичну диверсію.

Хтось, можливо, скаже, що советська армія лише виконувала і виконує розпорядження Кремля, була сліпим виконавцем чийхось політичних авантур. І буде мати частково рацію. Але ж дуже старанно виконувала вона всі розпорядження! Навіть найреакційніші і найкривавіші! То чого ж варта тоді Армія?

Хай ніхто не звинуватить нас у відмові від дійсно священного обов'язку кожного громадянина — захисту своєї Батьківщини. Ми за те, щоб наші діти могли захищати в разі потреби дійсно *свою* Батьківщину, захищати в національних військових формуваннях під священними національними символами, продовжувати славні традиції УГА.

А сьогодні, протестуючи проти жандармських функцій так званої советської армії, ми, група військовозобов'язаних запасу, знищуємо свої військові квитки.

Слідуює 11 підписів

Львів, 27.1.1990

ВІДОЗВА УТС У СПРАВІ РЕЛІГІЙНИХ ВЗАЄМИН В УКРАЇНІ

Заслухавши доповіді та обговоривши справу релігійних взаємин в Україні, Конференція УТС констатує:

- демократизація суспільства сприяє активізації релігійного життя в Україні, що розцінюємо як позитивний факт;
- вважає, що переіменування РПЦ в Україні в Українську не міняє її імперської спрямованості внаслідок її адміністративної залежності від московського патріярха;
- зауважує, що проімперські сили в Україні і, зокрема, київський екзархат, намагаються усіляко гальмувати у Східній Україні процес відродження УАПЦ, а в Західній Україні намагаються роз'єднати греко-католиків і православних, і всіляко загострити взаємини поміж ними, аби створювати ґрунт для насаджування своєї Церкви і за її допомогою гальмувати пробудження національної свідомості українського народу;
- визнає, що в Західній Україні влада розпалює конфлікт на конфесійній основі;
- стурбована релігійним конфліктом, бо він відвертає увагу

значної верстви українського населення від головної проблеми — боротьби за самостійність України;

- виступає за вивчення у школах та у вечірніх гуртках для дорослих Закону Божого та релігійної історії, вбачаючи у такому вивченні не тільки один з найголовніших способів відродження української традиційної народної моралі, але й шлях до мирного порозуміння людей різних конфесій;
- бачить майбутню незалежну Україну цивілізованою демократичною республікою, що пододала принципи фанатизму і зробила реальним правилом свого релігійного життя статтю із Загальної декларації прав людини: «Кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії; це право включає свободу міняти свою релігію чи переконання як одноособово, так і групою з іншими, публічним чи приватним способом в ученні, Богослуженні та виконанні релігійних та ритуальних обрядів».

Конференція УТС, звертаючи увагу українського населення на найновіший прояв російського імперіялізму — грубе заперечення права литовців на конституційний вихід із Союзу ССР, закликає до терпимости і послаблення релігійних суперечок задля об'єднання народу для боротьби за Самостійну Україну.

Збудуймо спочатку свій Великий дім!

Київ, 17 березня 1990 року.

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ЛЬВІВСЬКИХ СТУДЕНТІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

Ми, студенти України, просимо прийняти до відома цілого культурного світу таке:

Ми, львівські студенти, як прихильники всякого руху, що стремить до свободи і правди, вважаємо, що затримання і наш арешт у Києві 27.2.1990 року злочинний і є прямим порушенням прав людини. Стверджуємо, що демократія, гласність, правова держава в СРСР і зокрема на Україні, — не що інше, як пусті слова, як кістка, кинута режимом для вгамування демократичного голоду поневоленого народу; що під цими високими і гуманними словами зневажаються всі права і свободи української нації. Прикладом цього є наш арешт.

Приїхавши до Києва, ми звернулися до прокурора міста Шев-

ченка і вручили йому ультиматум такого змісту: «Ми, студенти Львівщини та Чернівців, висловлюємо шалене обурення з приводу арешту студентів Києва вірними псами верховної зради — омон та вимагаємо негайного звільнення студентів та покарання винуватців цієї вандалської акції. В разі невиконання наших вимог ми оголошуємо голодування, а з 1.3.1990 року — всеукраїнський студентський політичний страйк».

Не отримавши позитивної відповіді, ми стали біля будинку Київського міськвиконкому і розгорнули плякати: «Волю студентам, волю Україні!», «Волю арештованим студентам!», «У знак протесту — оголошуємо голодування». Представник азербайджанських студентів Львівської політехніки, солідаризуючись з нами, тримав плякат: «Азербайджанські студенти з вами!».

Через годину і 10 хвилин, мотивуючи постановою ч. 4 пленуму Верховного Суду від 24 квітня 1989 р., яка розглядає пікетування як одну з форм демонстрацій і таким чином поширює на них дію Указу від 28 липня 1988 року про порядок організації і проведення мітингів і демонстрацій, загін ОМОНу припровадив нас у Радянське відділення міліції. Ми розуміємо, що працівники ОМОНу не мають належної юридичної освіти, але не можемо зрозуміти, як керуючий цією акцією начальник Ленінського РОВД Кондрачук не зміг побачити різницю між пікетом і голодуванням?

У райвідділі продовжилась фальсифікація наших дій, на цей раз уже документально. Нам інкримінували пікетування, працівники ОМОНу в рапортах зазначили, що ми блокували вхід до міської ради, змушували нас визнати свою вину та покаятися.

Після такого нахабного цинізму ми відмовились розмовляти з цими «охоронцями правопорядку» і заявили, що без адвоката не будемо відповідати на жодне запитання, під жодним звинуваченням не поставимо підпис.

Ми багато чули про сталінські суди, але навіть Сталін при всій своїй нелюдності, потворності і жорстокості чинив свій суд так званою «трійкою», а для нас вистачило одного, який з невідомих міркувань призначив термін покарання: кому 5, кому 10, а кому й 15 діб.

Після «суду» нас відправили в Дарницький «спецприйомник», який нагадував ленінсько-сталінські концтабори та тюрми, відомі нам з розповідей людей, які перейшли через них: загратовані вікна, голі нари, повна антисанітарія. Нам відмовили в зустрічі з адвокатом, про пресу чи телефонну розмову й мови не могло бути. Тільки після більш активної форми виявлення наших вимог нам надали можливість написати протест на ім'я прокурора Шевченка, в якому ми зазначили, що оголошуємо голодування, і кожен з нас вказав свої хвороби: вади серця, видалену нирку, персистую-

чий гепатит, ревматизм, гастрит та інші недуги. Начальник тюрми майор Прокопенко пообіцяв передати наш протест прокурору. Чи не тому у відповідь нас посадили в камеру — інкубатор блощиць, а потім перевели в камеру, де температура і вдень і вночі була близько 0 градусів.

Кульмінацією була зустріч з прокурором м. Києва Шевченком, першим секретарем ЦК ЛКСМУ Матвієнком та іншими функціонерами. Використовуючи свій сімдесятилітній досвід, вони запропонували нам звільнення після того, як ми визнаємо свою вину і розкаємось. Вони забули, мабуть, що український народ не ставав на коліна ні перед турками, ні перед ляхами, ні перед москалями, та й вони, яничари, ніколи цього не дочекаються. Запам'ятайте: українська нація миролюбна, гостинна, але коли вона підійметься на боротьбу, зупинити її може тільки смерть.

*Ігор Коцюруба, Ахмед Гасанов, Олег Мацишин,
Микола Походжай, Артур Ануфрієв, Остап Садовий,
Андрій Лунак, Ігор Сліпецький, Андрій Гусак*

ЧЕТВЕРТА СЕСІЯ ВЕЛИКОЇ РАДИ НРУ

ХУСТ (Закарпатська область). 24 березня в Хусті розпочала роботу четверта сесія Великої Ради Народного Руху України, що зібралася з нагоди 51-ої річниці проголошення незалежності Карпатської України.

Перша половина засідання Великої Ради була присвячена історичним подіям, що відбулися на Закарпатті 51 рік тому. Зі вступним словом до присутніх звернувся Голова РУХу, народний депутат України Іван Драч, наголошуючи на тому, що хоча ця Велика Рада є ювілейною, святкуванню буде присвячена тільки перша її частина. В другій же увагу буде приділено обговоренню питань, пов'язаних з заявою керівництва РУХу і дискусії з приводу ідеї створення на платформі РУХу нової політичної партії. У святковій частині засідання з доповідями, які висвітлювали історичний шлях Карпатської України від давніх давен до останніх років, виступили Б. Якимович, Ю. Сливка, Г. Дем'ян, П. Чучка, П. Федака.

Після перерви слово взяв Дмитро Павличко. У своїй промові він наголосив на доцільності і своєчасності перетворення РУХу на єдину політичну партію і повідомив про свій вихід з КПСС, що було зустрінуто бурхливими оплесками.

У своїх промовах народні депутати України Левко Лук'яненко,

Вячеслав Чорновіл, Степан Хмара, Сергій Конев зазначили, що перетворювати таку масову і строкату організацію як РУХ у єдину політичну партію недоцільно, ба навіть і не можливо. Після тривалої дискусії, Велика Рада ухвалила рішення не проводити надзвичайного з'їзду РУХу і не перетворюватися на партію.

На сесії була прийнята Ухвала до народу Литовської республіки і всіх народів ССРСР, в якій висловлено підтримку Верховної Ради Литви та литовського народу в його прагненні до незалежності. Водночас Народний Рух України рішуче засудив постанови III з'їзду народних депутатів ССРСР та наступні Укази Президента ССРСР, як такі, що порушують суверенні права народу Литви.

Були розглянуті також питання екології, зокрема — наслідки Чорнобильської трагедії.

* * *

УХВАЛА ЧЕТВЕРТОЇ СЕСІЇ ВЕЛИКОЇ РАДИ НРУ, ПРИСВЯЧЕНОЇ 51-Й РІЧНИЦІ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Проголошення 15 березня 1939 року незалежної держави — Карпатської України — було одним із проявів реалізації природного права української нації на самовизначення і створення національної суверенної держави.

Незважаючи на короткочасне існування Карпатської України в оточенні держав, які постійно зазіхали на споконвічні українські території, її роля була виняткова для майбутнього будівництва Соборної України. Ще раз підкреслено прагнення українського народу з усіх українських земель, віками розірваних політичними кордонами, до єдності.

Одним із найголовніших уроків Карпатської України є висновок, що політична стабільність в Європі *неможлива* без справедливого розв'язання українського питання, як питання великої слов'янської та європейської нації. Цей висновок не втратив актуальності до наших днів, коли йдеться про створення мирного Європейського дому.

Грунтуючись на заслуханих та обговорених доповідях, сесія Великої Ради Народного Руху України ухвалила:

1. Вважати день 15 березня 1939 року національним святом всього українського народу, бо саме тоді було частково реалізовано прагнення, висловлене 22 січня 1919 року на Софійському майдані в Києві, коли возз'єдналися в єдиній державі Галичина, Буковина, Закарпатська Україна та Наддніпрянщина.

2. Осудити як антинаукові та антиукраїнські спроби звинувачення уряду Карпатської України в колаборації з гітлерівсь-

кою Німеччиною, гортистською Угорщиною, санаційною Польщею і боярською Румунією, оскільки уряд цієї держави мав повне право вести переговори в інтересах свого народу, маючи для цього мандат і абсолютну підтримку, що підтвердили демократичні вибори 12 лютого 1939 року до Сойму Карпатської України.

3. Ліквідація молоді Карпатської України була результатом зовнішніх чинників — комбінацій Угорщини, Польщі та ССРСР, які не були ніколи зацікавлені у відродженні української державності, поверненні суверенітету українським землям, що були поневолені сусідніми імперськими державами, і намагалися утримати Україну на становищі колонії.

4. Вимагати від державних органів Української ССР офіційно переоцінити трактування подій 1938-39 років на Закарпатській Україні, реабілітувати всіх учасників Визвольних Змагань, увічнити пам'ять героїв, які полягли в боях за свободу і незалежність свого народу, встановити в Хусті пам'ятник першому президентові республіки Августинові Волошинові, забезпечити об'єктивне вивчення цих подій у курсах історії середньої та вищої школи. Звернутися до відповідних установ про відкликання з викладацької роботи всіх тих, хто далі продовжує фальсифікувати події на Україні часів боротьби за свою державність.

5. Всім організаціям РУХу проводити широке роз'яснення значення цієї події серед населення України.

Голова Народного Руху України *Іван Драч*
Голова секретаріату РУХу *Михайло Горинь*

ВІДОЗВА ДО УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ

У Києві створено регіональну організацію Спілки Незалежної Української Молоді — суспільно-політичне об'єднання, що має на меті: сприяти відбудові УССД, відродженню національної економіки та культури.

Виховання молоді у дусі національної свідомості. Головними ідеологічними засадами СНУМ є створення на Україні багатопартійної політичної системи, ринкової економіки, забезпечення дотримання і поважання прав людини.

Наша організація також повністю підтримує вимоги легалізації Української Католицької Церкви та відновлення знищеної Української Автокефальної Православної Церкви.

Екологічна боротьба буде посідати значне місце в діяльності організації.

Ми оголошуємо про своє бажання співпрацювати з політичними, культурологічними, релігійними та екологічними організаціями української молоді в діаспорі і пропонуємо звертатися з пропозиціями щодо співробітництва за такими адресами:

1. ССРСР, Україна 252033 Київ-33, вул. Тарасівська 5-а пом. 17. Корчинським Дмитрові Олександровичу або Оксані Анатоліївні. Тел. 2240189.

2. ССРСР, Україна 252126 Київ-126, вул. Затонського 18. пом. 6. Федорчуку Віктору Олександровичу. тел. 4845183.

* * *

ВІДОЗВА ДО КОМУНІСТІВ УКРАЇНИ

(Наспіла 7.2.1990)

Ми, українські комуністи, вважаємо, що наш народ не може ошчасливити партія, керівництво якої знаходиться поза межами України. Місцева маріонеткова філія КПСС є слухняним виконавцем волі «центру», завжди здійснювала і буде здійснювати політику антинаціональну щодо України, політику колоніального визиску та етноциду. Філію КПСС під існуючою абрєвіату́рою доречно було б розшифрувати як Колоніально-Партократичне Управління (КПУ). Це КПУ експлуатує і визискує український народ за вказівкою своїх московських зверхників, занапащує нашу землю, що в значній мірі стала непридатною для повноцінного біологічного існування. Ця філія — КПУ — перетворила нашу землю — Україну в «ганчірку» для витирання «чобіт» різних імперських міністерств-колонізаторів. Усі роки однопартійно-колоніальної диктатури КПСС в Союзі ССР ця філія вела і продовжує вести громадянську війну проти власного народу, жертвами якої впали мільйони українців. До яких пір ми будемо не жити як люди, а боротися за виживання в умовах громадянської війни проти власного народу — щоб не бути задушеним в черзі за нітратно-радіаційним харчем чи вбогим лахом, не бути розчавленим в громадському транспорті, роками вичікувати елементарного даху над головою, жити в умовах екологічної загрози вимирання нас як нації???

Ми, українські комуністи, що продовжують твердо стояти на марксистській політичній платформі, які ще лишаються членами КПСС, або були ними, закликаємо всіх комуністів — патріотів України зробити все необхідне, щоб була найближчим часом за-

снована незалежна Українська компартія (УКП), партія, яка б виражала інтереси нашого народу, яка могла б відстоювати і захищати український народ, до якої ми, народ, могли б звернутися за порятунком, не чекаючи зверхньої подачки Москви, в страшній ситуації, що склалася з вини філії КПСС в Україні та її холодувської політики.

Засновуймо свою незалежну УКП, незалежну від імперського керівництва КПСС!

Припинімо сплачувати внески на утримання зрадників свого народу, яничарів і запроданців, яким підвищують зарплату, щоб вони ще з більшою запопадливістю, підкріпленою кальорійними пільгами і привілеями, глумилися над розіп'ятою Україною, її уярмленим багатостражденним народом.

Оргкомітет по заснуванню УКП

ПАНАХИДА ПО БІЙЦЯХ УПА

11 лютого 1990 року в с. Дорогів Галицького району Івано-Франківської обл. громадою села була організована панахида на могилах бійців УПА, на яку зібралося близько 5 тисяч людей. Панахиду відслужили Владика Іриней, ЧСВВ, ієромонахи ЧСВВ оо. Никодим, Макарій та парох села Дорогів о. Віктор Слободян.

Після відправи відбувся громадський мітинг, на якому виступили член НРУ з Калуша Самоставко Марія, члени УХДФ Січко Петро та Січко Василь, член УГС зі Львова Таран Леся, член Товариства «Лева» зі Львова Ткач Дарія, житель села Майко Ігор та інші гості й жителі села. Панахида і мітинг відбулися у високо патріотичному піднесенні всіх присутніх й закінчилися відспіванням громадою гімну «Ще не вмерла Україна».

ПЕРЕПОХОВАННЯ БІЙЦІВ УПА

(УЦІС) 11 березня 1990 року в Карпатському селі Крушельниця на Сколівщині у Львівській області відбулося перепоховання з дороги колгоспного двору на кладовище цього ж села членів УПА: Верховинця Павла Васильовича, його дружини Верховинець Павліни Степанівни, Федунішина Мирона Петровича, Федунішина Осипа Петровича, Мельника Семена і невідомого з Воловецького району Закарпатської області. Ініціаторами

перепоховань були брати Підгородецькі Василь і Іван та Сворень Мирон.

Панахиду відправили 3 греко-католицькі священники.

В перепохованнях брали участь: «Меморіал» м. Львова та Стрия; осередки товариства РУХу з м. Моршина, Стрия, Сколе та сіл Верхнього Синевидного, Підгородців, Ямельниці; представники РУХу з Івано-Франківська та юнацьке товариство імені УПА.

Останню шану полеглим за волю України з синьо-жовтими і червоно-чорними прапорами та церковними хоругвами склали близько 1000 осіб.

Г. Приходько

4 квітня 1990 року

ХТО ВОНИ — ТЕРОРИСТИ Й ПРОВОКАТОРИ?

(Ще до справи знищення могил В. Стуса й Ю. Литвина)

(УЦІС) Перед масовими мітингами виборців, плянованими на 25 лютого, в советсько-комуністичній пресі почали ширитися попередження обивателям, особливо неукраїнцям, аби стереглися терору екстремістів-націоналістів. Партократія всіляко нагнітала напруження, аби мати підстави до введення військового стану.

Мітинги відбулися бурхливо, але без жодних насильств. Але на день мітингу провокація все ж була підготовлена: невідомі (на імення) люди сплюндрували могилу поета й революціонера В. Стуса. Були розкидані квіти й вінки, підпалено хреста. Не можу повірити, що це зробили випадкові хулігани. Бо не знаючи на імення тих мерзенних плюндрувачів, ми все ж знаємо, кому ненависні ідеї української духовости.

Невипадковість терору проти пам'яті покійних борців підтверджена через тиждень. На цей раз найбільше потерпіла могила Ю. Литвина.

Советська прокуратура відкрила кримінальну справу, але, звісно, винуватців не могли знайти. Бо шукали їх зовсім не там, де сидять надхненники терору й провокацій проти українського народу. Не в кабінетах імперських чиновників та їх коляборантського охвістя.

Підсніжник (Київ)

Огляди, рецензії

ЛІТОПИС ПРО ДІЇ УПА НА ПОДІЛЛІ

Влітку 1989 року вийшла друком нова важлива книга про УПА, «Третя подільська воєнна округа 'Лисоня'», що є 12-им томом книжкової серії «Літопис УПА». В книзі зібрані матеріали й документи про дії УПА на території «Лисоні». Воєнна округа «Лисоня» охоплювала приблизно територію сучасної Тернопільської області. До неї не входили райони колишнього Крем'янецького повіту (Волинь), зате до неї належали деякі райони Кам'янець-Подільської (тепер Хмельницької) області, а за німецької окупації — також колишній Рогатинський повіт. Книгу підготував й зредагував Євген Штендера. Вона має 352 сторінки, англomовні резюме, багато оригінальних ілюстрацій, список скорочень і вичерпний показник. Ціна тому — 15 дол.

Головним матеріалом тому є виготовлений командою Третьої ВО «Лисоні» документ під заголовком «Короткі описи боїв 'Лисоні' (від 16 грудня 1943 до 2 серпня 1945)». В цьому документі коротко описані майже всі бої відділів УПА на території округи за понад півтора року. Важливість цих описів у тому, що вони зроблені працівниками штабу воєнної округи, які розпоряджали звітами і персонально знали ці відділи УПА. Тобто описи оперті на найбільш вірогідних джерелах. Власне тому — вони неоцініме джерело інформації про УПА і її дії на цьому терені. В них майже завжди названі відділи УПА, їхні командири, місця, де відбувалися бої, часто поданий кількісний стан відділу, його організація, озброєння тощо. Такої багатої документації не має жодна інша воєнна округа УПА. Документ цей був відкритий проф. П. Потічним у Національному Архіві США. У 1946 р. представники УПА передали цей документ до амбасад США у Варшаві, звідки він був пересланий до Вашингтону, де зберігався як «тайний» аж до декласифікації у 1982 р.

Історію діяльності відділів УПА «Лисоні» доповнюють ще й інші підпільні документи й матеріали, що надруковані в цьому томі. Між іншими неповна версія описів боїв, списки впадших на полі слави, спомин про сотника Дмитра Карпенка («Яструба») й інші. Найцікавішим між ними є «збірник революційних пісень», що вийшов у підпіллі в 1947 р. для відзначення 5-річчя боротьби УПА. Назва співанника — «Повстанський стяг», автор або укладач — «Санік». Він містить 20 пісень з нотами, біографічно-історичні примітки й «Післяслово» про ці пісні й про п'ятирічну боротьбу УПА. Всі пісні оригінальні, досі невідомі в українській діаспорі. Найцікавіші між ними — це про полк. Дмитра Клячківського (Клима Савура), про кур. Дмитра Карпенка («Яструба»), про працівницю УЧХ Галину Гусак («Ракету»), Дмитра Мирона, «Кармелюка», про Гурбинський бій УПА з большевиками і бій чоти УПА з полком німецької поліції в Загорівському монастирі на Волині. Виготовлені в підпіллі ноти

поміщені перед кожною піснею. Всі ці підпільні матеріяли, за винятком споминів про сот. Д. Карпенка, друковані на еміграції вперше. Їх оригінали зберігаються в Архіві ЗП УГВР.

До підпільних документів належить ще «Характеристика Залозецького району», пера «Жура» в 1946 р. Автор, сам працівник районової адміністрації, дуже прозоро описав працю советських установ району, що, крім НКВД, війська й міліції, начисляли понад 300 працівників. Автор показує, як цей велетенський державний апарат витискав останні соки з українського селянина й робітника.

Окремий розділ книжки становлять написані на еміграції спомини учасників боротьби УПА і збройного підпілля на території Третьої подільської ВО «Лисони». Ст. бул. Михайло Небола («Голка») описав свої переживання в час побуту в УПА в роках 1943-1945. Він був стрільцем, курсантом підстаршинської школи, адьютантом курінного «Романа» і заступником сотенного «Чорного», а якийсь час також сотенним. Про це і про свій марш на Захід він обширно оповідає у споминах «Лісами та ярами західнього Поділля». Чот. «Чорноморець» написав спогади про одну з перших сотень УПА в Галичині «Трембіту». Вона вишколювалася й найдовше діяла в Карпатах, але більшість її вояків походили з Поділля. «Збручанський» кинув у своїх споминах жмут світла на події за фронтом напровесні 1944 р. Там він вступив до волинської сотні УПА під командою «Тополі». Андрій Галайбіда, кол. станичний села Сільце Божиківське Підгаєцького повіту, описав працю станиці — найнижчої клітини підпільної адміністрації — за часів німецької окупації. Знову Петро Кузьма («Камінь») описав працю низового підпільного адміністраційного апарату в Велико-Глибочоцькому районі, також за німецької окупації.

Книга має ще розділ «Додаткові списки полеглих вояків». В цьому розділі поміщені зібрані на еміграції життєписи і списки поляглих в боротьбі з окупантами вояків УПА, вояків збройного підпілля, діячів ОУН і також замордованих окупантами селян і робітників. Найбільше прізвищ зібрано за селами, бо односельчани звичайно знають про своє село. Редакції вдалося зібрати понад 500 прізвищ поляглих. Це охоплює лише незначну частину сіл подільської воєнної округи УПА. Редакція закликає й надалі присилати інформації про боротьбу і про впавших, які будуть надруковані чи використані в дальших томах «Літопису УПА». Такі інформації повинні збирати також земляцькі комітети й публікувати у своїх виданнях.

Назагал цей том «Літопису УПА» дуже багатий новими різноманітними матеріялами. Він виповнює велику білу пляму в історії УПА. Том вийшов коштами нового фундатора «Літопису УПА» Степана Гаврилюка з Йонкерсу, Н.Й., що пожертвував 25,000 дол.

Замовлення на книжку просимо слати на адресу:

LITOPYS UPA,
P.O. Box 97, Station "C",
Toronto, Ont. M6J 3M7, Canada

Ст. РАДІОН

АННАЛИ УММАН

«Записки УММАН», ч. 8, 1985. За редакцією Я. Рудницького, Філядельфія, 1985, 32 стор., 22 см.

Це число «Записок» Української Могилянсько-Мазепинської Академії Наук в Екзилі відкривається нотаткою Президента УНР Миколи Лівичького п.з. «До Історії УММАН 1938-1978»:

«Описуючи діяльність ДЦ УНР на полі науково-освітньої... діяльності, я пропустив... дуже важливу справу, а саме: покликання до життя декретом ДЦ УНР в 1938 р. Українську Могилянсько-Мазепинську Академію Наук... коли окупаційна влада в Україні... ліквідувала... автономію й... національний характер Академії Наук в Києві. Першим Президентом УММАН у 1938 р. став проф. Степан Смаль-Стоцький... Війна і деякі спеціальні обставини на другій еміграції спричинилися до часового припинення діяльності УММАН. В 1978 р. декретом ДЦ УНР в Екзилі було відновлено діяльність УММАН, а її Президентом став заслужений український проф. Ярослав Рудницький».

За статутowymi вимогами УММАН складається тільки з 12-ти дійсних членів і 12-ти членів-кореспондентів та необмеженого числа наукових співробітників, і на сьогодні в Академії є 12 дійсних та 12 членів-кореспондентів. А число наукових співробітників побільшується з року на рік.

Головним осідком УММАН є Дім Державного Центру УНР у Філядельфії з представництвами, адреси яких подані в цьому числі «Записок», у Канаді, Європі, Австралії і Південній Америці.

Далі в «Записках» є наступні матеріали: Репортаж про Асамблею УММАН, що відбулася 7-8.9.1985 р. у Лондоні. «Гарвард Україніан Стадіс» — огляд збірника до 350-ліття Київської Могилянської Академії. Нотатка про доповіді проф. Я. Б. Рудницького на Асамблеї в Лондоні, про церемонію вручення Грамоти УММАН Й. Лободовському та про ілюстрації до «Кобзаря» Т. Шевченка роботи П.В. Носка. Стаття Галини Семенюкової п.з. «Проф. д-р Ярослав Рудницький як літературознавець». Звернення д-ра О. Воропая, голови Українського Інституту Етнології і Фолкльору при УММАН про плекання народнього мистецтва вишивок та різьби по дереву. Грамота Признання Асамблеї УММАН у 1985 р., надана посмертно поетові Василеві Стусові. Стаття д-ра М. Бойка «Українська бібліографія в Екзилі», присвячена бібліографічній праці теперішнього Президента УММАН Ярослава Рудницького. Рецензії Степана Радіона на книжку д-ра О. Воропая «Живемо в Англії». Проф. Романа Кухара рецензія п.з. «Нова бібліографічна праця» на книжку Ст. Радіона «Бібліографія і біо-бібліографія ч. 4». Рецензія д-р Анни Власенко-Бойцунової — «Рудницькіяна» на перше число журналу «Рудницькіяна». Коротка нотатка «УММАН і 1000-ліття хрещення України», про заходи проф. Я.Б. Рудницького, щоб міжнародньо відзначити міленієм хрещення українського народу. «Бюлетень» Світового Академічного Комітету Вільних Українців

(САКВУ), ч. 7(11), 1985 зі змістом: «Історична наука в ССРСР» Юрія Маєрника. Програма УІЕФ про збір матеріалів про Різдво, Свят-Вечір, Коляду. «Запланована конференція 1988-1988» В.Ю. Данилова про шкідливий задум проф. Павла Магочого, щоб відзначити мілениєм хрещення народу України разом з представниками ССРСР за плянами Ватикану. А до того «Пояснення» проф. Омеляна Прицака про його негативну поставу до конференції спільно з атеїстичною Москвою. Заяву потім відкликав О. Прицак.

У хроніці п.з. «Відзначено 75-ліття проф. Я. Рудницького» йдеться про святкування ювілею на відзначенні, що відбулося 26.10.1985 р. в коледжу Великих Озер у Бімсвілі. Проф. Я. Пінчук прочитав, на присвяту Ювілятові, доповідь «Багатокультурність і проблема культур у контакті», ілюструючи її виставкою книжок і публікацій Ювілята. Вісткою про видужування проф. М. Степаненка й згадкою про смерть проф. Володимира Кубійовича 2.11.1985 кінчається цінний збірник «Записок УММАН», ч.8, 1985.

о. Василь Романюк на летовищі в Лондоні

У глибокому смутку повідомляємо представників, передплатників і читачів нашого журналу, як і всю українську громадськість в Україні і в діяспорі, що в четвер 19-го квітня 1990 року, після важкої недуги помер на 69 році життя видатний на полі української культури поет, письменник, журналіст і громадський діяч —

сл. п. Леонід ЄНСЕН-ПОЛТАВА,

довголітній співробітник і член Редакційної Колегії «Визвольного Шляху».

Сл. п. Леонід Єнсен-Полтава народився 1921 року в місті Ромен Сумської області в родині Люби й Едварда Єнсен. Батько Покійного був лікарем-хірургом, якого захопив сталінський терор під час розгрому української інтелігенції, а мати — педагогом, яка й прищепила своєму синові любов до України, української культури, літератури, а особливо до поезії. Середню і вищу освіту Покійний здобув у Полтаві, а відтак у Ніженському ліцеї, в якому в різних часах навчались визначні українські письменники.

Свою поетичну творчість Покійний розпочав в юних роках, але ширші зусилля проявив по закінченні студії та консультацій у лірика Володимира Сосюри і поета-академіка Максима Рильського.

Опинившись у 1941 році разом з тисячами української молоді на примусових роботах у Німеччині, Покійний продовжує свою літературну творчість, а по закінченні Другої світової війни включається в розбудову українського громадського, культурного і політичного життя спочатку в Західній Німеччині, відтак у Франції

і Еспанії, а вкінці у США. Стає членом рев. ОУН, бере активну участь у діяльності Організації Українського Визвольного Фронту, в Об'єднанні Письменників Української Дитячої Літератури, а від самого початку також в Асоціації Дітячів Української Культури (АДУК), будучи головою Відділу АДУК у США і членом його Головної Управи. Весь цей час Покійний займається також редакторськими працями, стаючи в другій половині 70 років членом Редакційної Колегії «Визвольного Шляху».

За час свого плідного життя Покійний видав сім повних збірок поезій, декілька повістей, лібретта до двох історичних опер та кількох оперет казкового змісту для дітей, працював як журналіст в українських радіовисільнях у Мадриді і Вашингтоні, був редактором монументальних видань та співробітником головних українських націоналістичних періодиків. Особливою дитиною у редакторських працях Покійного був ілюстрований журнал для молоді СУМ «Крилаті», якому Він присвячував особливу увагу.

Відхід Покійного у вічність як відданого українській національній справі патріота, державника й соборника, активного діяча на культурному полі, видатного поета і письменника залишає серед нас велику прогалину і болючу втрату.

Опечаленій болем і смутком Дружині, Родині і ближчим та дальшим співпрацівникам на широкій українській визвольній ниві висловлюємо найглибші співчуття.

Вічна й славна Йому Пам'ять!

ДИРЕКЦІЯ УВС, РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ
«ВИЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ», ДРУКАРНЯ УВС,
ПОДРУГИ Й ДРУЗИ У В. БРИТАНІЇ

ПОЖЕРТВИ НА «ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ» (Пресовий фонд)

Від 2 січня 1990 до 20 квітня 1990

Велика Британія:

Листа ч. 155 (Манчестер). Жертвували: В. Шаблінський — ф.5.00; М. Кіндрат — ф.3.00; по ф.2.00: Т. Дзундза, Т. Косик, М. Сало; Е. Рак — ф.1.00.

Листа ч. 156 (Манчестер). Жертвували: Михайло Остафійчук — ф.10.00; Йосафат Левицький — ф.5.00.

Листа ч. 159 (Манчестер). Жертвували: по ф.5.00: М. Остафійчук, О. Марковський, М. В. Антонів, В. Вільшанський, І. Воловець; М. Олійник — ф.2.50; по ф.2.00: М. Гулій, М. Ткачук, Д. Угрин.

Канада:

Листа ч. 401 (—). Жертвували: Василь Бицик — \$15; по \$10: Зофія Пшевлуцка, Ярослав Оренчук, Остап Гладук; по \$5: Настя Грицик, Григорій Дольник.

Листа ч. 407 (Відділ ЛВУ Вотерфорд). Жертвували: по \$10: А. Гарасимович, М. Шекало, М. Рогаля; по \$5: П. Боровець, Ф. Шимоняк; М. Боднар — \$4.

Листа ч. 409 (Вернон, Б.К.). Жертвували: по \$20: Михайло Сировіцький, М. Петриків, І. Мельник, О. Лесів; Й. Конопада — \$10.

Листа ч. 422 (Кінгстон, Онт.). Жертвували: Михайло Дейнега — \$.20; по \$10: Степан Кузамин, Яр. Опирюк, Луцбк.

Листа ч. 429 (Відділ ЛВУ Монреаль). Жертвували: Відділ ЛВУ Монреаль — \$50; по \$10: В. Дмитрів, Я. Телебай, Я. Чолій, Я. Кобилецький, Ф. Бородайлюк, М. Бородайлюк, І. Бутко, П. Слободян, І. Мваренко, М. Називальський, Е. Оришук.

Листа ч. 434 (Ріджайна). Жертвували: Степан Гутира — \$50; Осип Масляний — \$25; по \$20: Катерина Гавдида, Теодор Волошин, Микола Сидорко; Соня Саган — \$15; по \$10: Мері Патикивич, Степан Целоський; Петро Береза — \$5.

Листа ч. 438 (Ст. Марія) Відділ ЛВУ — \$50.

Франція:

Листа ч. 888 (Париж). Жертвували: Осередок СУМ ім. Симона Петлюри — 300 фф.; Володимир Дратвінський — 100 фф.; Олекса Лецишин — 72 фф.; Іван Копчук — 50 фф.

Листа ч. 886: Володимир Катчик — 50 фф.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ПОЖЕРТВИ

Велика Британія:

З останньої волі бл. п. М. Фрич (Престон) ф. 100.00

Відділ СУБ (Едінбург)	ф. 100.00
УТЕ (Галіфакс)	ф. 80.00
З останньої волі батька бл. п. Осипа Шляхетка	ф. 50.00
І. Карчевський (Елісвер), в 40-ву річницю героїської смерті сл. п. Гол. Ком. УПА Тараса Чупринки, замість квітів на незану могилу	ф. 47.50
Замість квітів на могилу бл. п. Теодора Кудлика, зі збірки під час тризни 12.1.90, Лондон	ф. 25.00
Василь Бойчук (Дарбі), з нагоди появи 500-го числа «ВШ», якого є постійним читачем і передпл. від 1-го ч. 1948 р. ...	ф. 20.00
Петро Куцик (Манчестер) з нагоди 40-річчя «ВШ»	ф. 20.00
В. Мандрика (Едінбург)	ф. 16.00
Із тризни бл. п. Василя Петрищака 15.2.90 (Волтгем Крос)	ф. 14.00
Гр. Зьомбра (Іпсвіч)	ф. 12.50
В. Грам'як (Болтон)	ф. 10.00
П. Смерека (Карлайл)	ф. 10.00
В. Бойчук (Дарбі)	ф. 7.50
В. Новаківський (Есекс)	ф. 7.50
П. Макарчук (Торн Гітс)	ф. 7.50
О. Красій (Ковентрі)	ф. 7.50
П. Стасюк (Гельмсфорд)	ф. 7.50
Е. Баран (Брадфорд)	ф. 5.00
О. Боднар (Лестер)	ф. 5.00
А. Тисячний (Ковентрі)	ф. 5.00
Остап Бартків (Глостер)	ф. 5.00
П. Глушко (Лій)	ф. 5.00
П. Гуляк (Лондон)	ф. 5.00
М. Путар (Кройдон)	ф. 5.00
М. Климчук (Лондон)	ф. 5.00
Гр. Чеканський (Гільфорд)	ф. 5.00
В. Зварич (Редінг)	ф. 5.00
М. Галас (Брадфорд)	ф. 5.00
М. Кулинич (Карлайл)	ф. 4.50
М. Мадилос (Бедфорд)	ф. 4.50
Яр. Устянівський (Енфільд)	ф. 4.50
І. Воловець (Манчестер)	ф. 4.50
М. Федчишин (Брадфорд)	ф. 4.50
М. Волошинович (Волвергамптон)	ф. 3.50
Гр. Керничний (Брадфорд)	ф. 3.50
П. Телев'як (Лондон)	ф. 3.00
С. Янулік (Норвіч)	ф. 2.50
М. Береський (Скантгорп)	ф. 2.50
І. Гинда (Ковентрі)	ф. 2.50
Марія Галій (Олдгам)	ф. 2.50
Т. Андрушко (Едінбург)	ф. 2.50
П. Гусак (Бері)	ф. 2.50
М. Кундиревич (Ковентрі)	ф. 2.50
М. Островерха (Рочдейль)	ф. 2.50
Відділ СУБ (Болтон)	ф. 2.50
П. Тиханський (Стратфорд)	ф. 2.50

В. Парфанюк (Брадфорд)	ф.	2.50
В. Крук (Брадфорд)	ф.	2.50
П. Гарбуз (Бері)	ф.	2.50
С. Андрушків (Ковентрі)	ф.	2.50
М. Замулінський (Брадфорд)	ф.	2.50
Омелян Ковальчук (Брадфорд)	ф.	2.50
В. Бурий (Болтон)	ф.	2.50
Остап Лучин (Аштон)	ф.	2.00
М. Душний (Лій)	ф.	2.00
В. Штиркало (Пітерборо)	ф.	2.00
М. Панас (Брадфорд)	ф.	2.00
О. Журак (Брадфорд)	ф.	2.00

США:

Іван Макар (Річмонд)	\$20:-
Богдан Мороз (Буфало)	\$20:-
Т. Свердан (Йонгстовн)	\$20:-
Т. Шерер (Кліфтон)	\$ 5:-

Канада:

З тризни бл. п. Василя Гнатіва (Гвелф)	\$75:-
Українська Хата (Вінсор)	\$30:-
І. Харина (Порт Квоквітлям)	\$20:-
Люба Левицька (Монтреаль)	\$20:-
М. Деберний (Торонто)	\$20:-
Вол. Макар (Торонто)	\$15:-
Степан Харко (Торонто)	\$15:-
Вол. Вараниця (Монтреаль)	\$ 5:-
Петро Марушко (Гамільтон)	\$ 5:-
Стефанія Космина (Вестон)	\$ 5:-

Німеччина:

М. Кльовак (Ганновер)	40 НМ
В. Костик (Вальддорф)	40 НМ
І. Будівський (Діссельдорф)	15 НМ

Франція:

Іван Вергун (Сайнт-Пол)	100 фф.
М. Лехів (Левін)	20 фф.

Бельгія:

Іван Федько (Сераінг)	3000 БФ
-----------------------------	---------

Швеція:

Г. Куц (Гетеборг)	ф. 50.00
-------------------------	----------

НА РОЗБУДОВУ УВС

З останньої волі бл. п. М. Фрича (Престон)	ф.1000.00
--	-----------